Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

NAJER FOLKSBLAT — פרייז 30 גראָשען — היינט 20 זייטען

נייער פאלקסבלאט

№ 201 | Łódź, Piątek 29 sierpnia 1931 r. | ניינטער יאהרגאנג | לאדז, פרייטאג ט״ו אלול תרצ״א | № 201

Adres Redakcij i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. — אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פעטריקאווער 21, טעל. 224-71

ווער

וויל עפעס קויפען,
וויל עפעס פערקויפען,
זוכט אנ׳ארבייטער,
זוכט אנ׳אנגעשטעלטען,
זוכט ארבייט,
וויל אפנעבען א וואוינונג,
זוכט א וואוינונג,
זוכט א לעהרער, א מלמד,
זוכט לעקציעס,
ס׳האט עפעס פערלוירען,
ס׳האט עפעס געפונען,
ס׳וויל טון א שדוך —

אלע

אנאָנסירען זיך נאָר
אין דער פאקטיש פערשפרייטסטער און פאפולער-סטער יודישער צייטונג אין לאדז און דער פראווינץ
„נייער פאלקסבלאט"

וואו די אנאָנסען האָבען דעם שנעלסטען און געזיכערטסטען **ערפאלג!**

צוליב דעם אלגעמיין-הערשענדען קריזיס פיהרט איין דער „נייער פאלקסבלאט" א ספעציעלע רובריק

קליינע אנאנסען

ביז 15 ווערטער
צום פרייז
1 זל.

קליינע אנאנסן ווערען שוין אנגענומען.

---

8 — 8

די ביליגסטע קוועלע
און דער גרעסטער אויסוואהל פון
אנציגער און פאלטען-שטאפען
ווי אויך אויף **דאמען-מענטעל**
פון די בעסטע ביליצער און טאמאשאווער פאבריקען
ביזיצט נור דאס בעוואוסטע טוך- און קארד-געשעפט פון
B.I.MAROKO
נאָוואָמיעסקא 8 אין הויף, טעל. 152-77

הורט און דעטייל — הורט און דעטייל — הורט און דעטייל

בעקאנטמאכונג.

דערמיט מאך איך בעקאנט דער לאָדזער בעסעלקערונג,
ווי אויך מיינע ג׳ קונדשאפט, אז מיין רעגאָמירט אוי בעקאנט
שיך-געשעפט
ווערט איבערגעטראָגען אין אַ נייעם אייראפעאיש-רעמאנטירטען לאקאַל
אויף 3 נאוואמיעסקא 3

אין עמפעהל אין א גרויסן אויסוואהל
די נייעסטע מאָדעלען פון
שיך
דאמען-, מענער-און קינדער-
צוליב דער ערעפנונג
ווערען די פרייזען ביז׳ן 1-טען סעפ-טעמבער ה. י. רעדוצירט אויף **25%** רעיעלע און געוויסענ-האפטע בעדינונג!
גלייכצייטיג מאַכען מיר בעקאנט, אז ס׳איז ביי מיר אנגאזשירט געוואָרען א ספעציעלער אָרטאָפעדישער מייסטער, וואָס פיהרט אויס שיך-אויסארבייטונגען פון קראַנקע און שוואכע פיס. אָדטשי-קעס א. ז. וו.
מיט אַכטונג **ח. מ. ראדזאנאווער**
נאוואמיעסקאַ 3.
4426

כאינער פלייש איז כשר

אזוי ווי אייניגע מאָל איז געווען אנאָנסירט אין דער פרעסע דורך דעם ועד הרבנות וכשרות, אז כאָינער פלייש איז נישט אונטער זייער השגחה, האָבען מיר זיך אָנגעפרעגט ביי מיטגלידער פון ראבינאט און ועד הכשרות און זיי האָבען אונז גע-ענטפערט, אז זיי האָבען **קיין שום ידיעה נישט** פון דער בעקאנטמאכונג
אויך לויט דעם פסק פון הרב הצדיק מפאביאניץ שליט״א מיט מיטגלידער פון ראבינאט און ועד הכשרות איז
הר׳ יעקב נ״י קליגער דומ״צ דגליל גייער
אריינגעזעצט געוואָרען אלס משגיח אין כאָינער שחט-הויז אויף עניני ותקוני כשרות.
שוחטים פון כאינער שחט-הויז.
איך אלס משגיח בעשטעטיג אלעס, וואָס אויבען שטעהט און ערקלער, אז דאָס פלייש פון כאָינער שחט-הויז איז אונטער מיין השגחה און איז כשר על צר היותר טוב.
יעקב הכהן קליגער מו״צ בגליל גייער

די פערוואַלטונג פון גרויספישהענדלער-פעראיין בעט אלע מיט-גלידער צו קומען מאָנטאָג, 9 א זייגער פריה אין דער וואוינונג פון ה׳ לובאָכינסקי, וואָלבאָרסקאַ 38, בכדי צוזאמען צו נעהן אויפ׳ן בית החיים צו דער **הזכרה**, וואָס קומט פאָר מאנטאג, 11 א זייגער פריה צו דער ערשטער יאָהרצייט פון פרוי
ביילע רייזל לובאכינסקי ז״ל
די פערוואַלטונג
פון גרויספישהענדלער-פעראיין
18 פאמארסקא 18.
4825

בית מדרש לרבנים „תחכמוני" ווארשא, גזשיבאווסקא 19 — טעל. 275-39 —
דאָס לעהר-פראָגראַם פון „תחכמוני" נעהמט אָרום א זעהר ברייטען קורס פון תלמודיסטיש-יודאַאיסטישע למודים צוגלייך מיט א 8-קלאסיגען גימנאזיאל-קורס פון אלגע-מייגע למודים. די איינטריט-עקזאַמענס פאר נייע תלמידים וועלען דויערען ביז מיטוואָך, דעם 2/9 ד. י. פאָר פראָווינצער תלמידים — הנחות פון שכר-למוד.
די דירעקציע.

Dr. med.
W. Eychner
גינעקאָלאג-אַקושער
זגערזשער 11
טעלעפאָן 134-72
נעמט אָן פון 3-4 נאָכמ.
און פון 7-9 אָוועגד.

ייִן כּשר

אויב איהר האָט נאָך נישט געטרונקען דעם בעסטן רויזינען-

ווייַן „פראגרעס" № 7

דאָן איבערצייגט אייך, אז איהר בעזוכט אייך אין אייער פאמיליע

הנאה צו האָבן פֿון גוטען ווייַן, וואָס קאָסט זעהר ביליג.

צולייב רעקלאמע פערקויפען מיר א פלאַש פון א 1/4 ליטער

גוטען ראזיינען

ווייַן ב' 7 נאר 65 גראשען

א באטשינקע 1.50 זל. ● א קוואַרט 2 זל.

דעם וועלכן גוטען

שלעפ סאָרטען ווייַנען פון דער פירמע „פראגרעס" איז צוגעקומען

ביי ח. בלאנקעט, גלובנא 69 אין ווייַן-געשעפט.

ליעפרונג פלאשען צאהלען מיר 5 גר. פאר 1/1 ליטערדיגע, צו 10 גר. פאר באטשינקעס אין קוואַרטאגע.

ווייַן- אוּן מעהד-פאבריק פירמע „פראגרעס"

אלטער מאַרק 2, טעל. 184-82

אכטונג!

די בעוואוסטע און לאַנג-עקזיסטירענדע פירמע

J. FUTERMAN

Łódź, Piotrkowska 54, tel. 106-54

מאַכט בעקאַנט, דאָס זי בעזיצט אין עמפפֿעהלט דער געהרטער קונדשאפֿט צו די פֿאַרשטעהענדע ימים-טובים א זעהר רייכען אויסוואָהל פון אלערהאַנד מאַדערנסטע לעצטע נייהייטען פון:

דיוואַנעס	טיש-בעט-דעמען	מעבעל-איבערצוג	
כאדניקעס	טיש-בעט דעמן	דעקאראַציע-שאפּן	
גארדינען	קאצען	צעראַטען	
פּאַרטיערן	רייזע-פּלעדען	לינאלעאום	

בעמערקונג: פערשטעהט זיך פון די בעסטע בייליקסטע הנדל-אנעס. דעמייל!

54 54

די לייטונג פון דער 7-קל. שול. ע

פון א. עדעלשטיין, 9 סאלנא 9

מאַכט בעקאַנט, אז עס ווערען אַנגענומען שילער פון 7 ביז 14 יאָהר. אין אלע קלאַסען אויף דעם יאָהר 1931/32, יעדען טאג פון 9 פריה ביז 1 מיטאג אוּן פון 3–6 נאכמיטאג.

אין דער שול ווערט געלערנט, א חוץ די וועלטליכע בילדונג, עברי, חומש, רש"י, תנ"ך, משניות, דינים אין גמרא מיט תוספות דורך די בעסטע לעהרער אוּן מלמדים.

די ערציהונג איז א שטרענג רעליגיעזע. נאכ'ן פערלאַנג פון די עלטערן ווערען די שילער פֿאַרגעבריים אין אלע יודישע גימנאזיעס.

אין מאַבריי־טונגס-קלאַס ווערען אַנגענומען שילער פון 5 יאָהר אָהן פאַרקנטניש. אלע פאַרמאַליטעטען לגבי דער שול מאכט: רויטע צעטלען, איבערטראַגען קינדער פון אַנדערע שולען ערלעדיגט די שולע.

די למודים פאַנגען אָן דעם 1.IX.31, י"ט אלול.

לייטער פון דער שולע י. עדעלשטיין.

רעליגיעזע

8-קלאסיגע גימנאזיע

„בית אלפנא"

ציגעל-גאס 28 (פריהער 60)

אַנמעלדונגען פון נייע שילער נעהמט אָן די קאנצעלאַריע טעגליך פון 10–1 פאַרמיטאַג.

די דירעקציע.

7-קל. מענער-שולע פון z pr. szk. państw.

ש. שולדענריין

29 פאלודניאווא 29

עס גן-ילדים איז די געווענשטע שולע פאר קינדער, וואָס די עלטערן ווילען זיי געבען צוזאַמען מיט וועלטליכע בילדונג א שטרענגע רעליגיעזע ערציהונג אוּן גרינדליכע לעהרע אין תנ"ך. העברעאיש, ווי אויך אין תלמוד.

דאָס לעהר פערסאָנאל בעשטעהט פון די בעסטע פעדאַגאגישע קרעפטען. אין פאַרבריי־טונגס-קלאַס ווערען אַנגענומען שילער פון 5 אוּן א העכּ יאָהר אָהן שום קענטניש.

אייגשרייבונג טעגליך אין אלע קלאַסען פון 9–2 אוּן פון 4–6 נ"מ

צום כלל לעהרערטום!

מיר ווערען געגען אָנגענומען לעהרער-פאַסטענס אוּן אלס לייטערס אין די פֿאַוושעכטע-אוּן רעליגיאָנס-פריוואַט-שולען אָהן פֿערשטענדיגונג מיט דער פערוואַלטונג פון די סעקציעס פון די פריוואט-שולען אין ל. ז.

גלייכצייטיג דערמאָהנען מיר, אז די אונטען דערמאָהנטע שולען דויערט דער באַיקאָם פון די פאַסטענס:

1) לימווין, בושעזשינער 5 | 3) שולדענריין, פּאַוודניאווא 29
2) גאלדבערג, אל. 1. מאי 16 | 4) מילך, וואולטשאנסקא 5.

Zarząd Zaw. Zrzesz. Naucz. Szk. Pow. Ognisko w Łodzi, Południowa Nr. 3.

בעמערקונג: דער סעקרעטאריאַט פון די סעקציעס פון די פריוואט-שולען איז טעגליך פון 6-8 אוועג.

4718

„לינת החולים" איז לאדז, פאלודניאווא 19.

בעקאנטמאכונג.

דערמיט מאַכען מיר בעקאַנט דער לאַדזער יודישער בעפעלקערונג, אז דער

אמבולאטאריום ביים „לינת החולים"

פאלודניאווא 19, טעל. 17-102

ווערט פון זונטאג, דעם 30-טען אויגוסט ד. י. טעמיג זיין נארמאל.

47477 די פערוואלטונג.

DR. MED.

Haltrecht

ספעצ.-ארצט פאר הויט אוּן גשלעכטס-קראַנקה., נעהמט א' פון 8—10 פריה, פון 1—3 נאכמיטאג אוּן פון 6 ביז 8.30 אוּנ'נ.

זונטאג פון 9 ביז 12 בעטאג.

פיעטריקאווער 10

פאר אויבעמיטעלטע

לעטשניצע פרייזען.

מזל-טוב

אונזערע טייערע פרייַנד

פרל. זיסעלע מילערשטיין

מיט מ' מענדל זעלקאוויטש

צו זייער חתונה. — אונזערע ווינשען. זייט גליקליך!

מאניע לעווקאוויטש	פראניע זעלקאוויטש
משה לעווקאוויטש	העניעק לאזשיטשאק
טאלע קווקשניעווסקא	מאקס איזביצקי
פינקוס לעדערמאן	יצחק באלדערמאן
לאניע עטינער	רווזשקא ברענער
שעי יצחק רישפאן	י. יוסטין-קאלמוס

ע הארציגען מזל-טוב ווינשען מיר אונזער ליבען פרייַנד

הלל איצקאוויטש

אין זיין פרוי באלטשע

צום געבורט פון זיין זונעלע איציק

ע הארציגען מזל-טוב אונזער ליבען קוזין

הלל איצקאוויטש

מיט זיין פרוי באלטשע

צום געבורט פון זייער זונעלע איצעק

יענקל ווילטשאווסקי

און נעניא נשעוש

ע הארציגען מזל-טוב ווינשען מיר אונזער ליבען פרייַנד

הלל איצקאוויטש

מיט זיין פרוי באלטשע

צום געבורט פון זיין זונעלע איצעק

יענקל אונימאווסקי

און פרוי.

צו דער האַכצייט פון מיי ליבן פרייַנד

מאניעק זעלקאוויטש

אין פרייַנדין

זאשא מילערשטיין

ווינשט זיי פיל גליק און צופרידענהייט

יצחק באלדערמאן

ע הערציכען מזל טוב ווינשען מיר אונזער פערוואלטונגס מיטגליד

ה' נחמן סטריקאווסקי

צו זיין חתונה מיט

פרל' רבקה וויי בערג

און וויל אים א גליקליכע צוקונפט.

די פערוואלטונג, סעקרעטאריאט און די מיטגלידער פון קלייַ־העגד-ער-פֿראַיין, פיעטריקאוער 6.

אַ האַרציגעז בליבט נעזונט

ווינש איך אלע מיינע קרובים, פרייַנד בעקאַנטע אוּן מיין ג' פערסאיאל. ווי אויך מיין ג' קונדשאפֿט צוליב מיין אַפרייוט מאַרגען שבת 9 אוועג מיט דעם קאַליש־שער באַהנהויף נאָך פּרץ־קריַיז.

בעלא נעלמינסקא

אַגראַדאוא 8.

צו דער האַכצייט פון ה'

מאיר ראטלעווי

מיט פרל. רושא פרענקעל

ווינשען מיר זיי פיל גליק אוּן צופרידענהייט, זאָל זייער לעבענסוועג מיט בלימען בעצירט זיין

דן יודישע אַרבייטערס

פון דער פירמע „ראטלעווי"

ערענבאַך, קריפקא, ע. שלבוים, פיגלאַרוזק, פישביין, וואַלמאַן אוּן ה. שלבוים.

צו דער האַכצייט פון ה'

מאיר ראטלעווי

מיט פרל. רושא פרענקעל

ווינשען מיר זיי פיל גליק אוּן צופרידענהייט, זאָל זייער לעבענסוועג מיט בלימען בעצירט זיין

דן יודישע אַרבייטערס

פון דער פירמע „ראטלעווי"

ערענבאַך, קריפקא, ע. שלבוים, פיגלאַרוזק, פישביין, וואַלמאַן אוּן ה. שלבוים.

בעקאַנטמאַכונג.

דער קאַמיטעט פון דער בּאַלומער שוהל

מאכט בעקאַנט, אז מון מוצאי שבת דעם 29 אויגוסט 1931 יעדען טאג פון 6 א זייגער אָוונד אוּן ווערט

פערד ינגען שטעט

קיין שום חזקות זענען נישט גילטיג, כּדי אויסצומיידען א געדראַנג אין דער לעצטע פֿאַר־יום־כּוב־טאג ווערט געבעטען בעצייטענס צו קומען דינגען שטעט מיט אייער דינגען שמעט וועט איהר אינטערשטיצען דאָס די שוהל זאָל אויסגעפערטיגט ווערען.

דער קאמיטעט

בעקאַנטמאַכונג.

דערמיט מאַך איך בעקאַנט דער געהרטער קונדשאפֿט, אז מיין

ערשטקלאסיגער דאמען - שניידער - אטעליר

SZ. CHABAŃSKI

איז איבערגעפֿאַרגען פון שענקיעוויטשא 20 אויף

Sienkiewicza 37 lewa oficyna, parter

אוּן כ'געהם אַן ווייטער בעשטעלונגען פון אייגענע אוּן אַנגעפֿרוימטע סטאָפֿען פֿון די נייעסטע פאַריזער אוּן ענגלישע מאַדעלען, ווי אויך פעליג-אַרבייטען צו פֿרם סיגנעט פרייזען

SZ. CHABAŃSKI, Sienkiewicza 37.

דאָס בסוואוסטע אוּן 7 קל. רעליגיעזע לעהר-אנשטאלט

בית ספר תורה ודרך ארץ

עם גן ילדים

העגער ליטוין לאוז בושעזשינער 5

טייל מיט, אז פון נייעם שול-יאָהר איז אלעס בעריייטענד פערגרעסערט אוּן פערבריי־טערט געוואָרען מיט די בעסטע פעדאַגאַגישע קרעפטען אין אלע למודים. עס ווערען שוין איינגעשריבען תלמידים אין אלע קלאַסען ווי אויך אין 6-טען אוּן 7-טען קלאס.

די ליי־טונג.

בעמערקונג: אין גן-ילדים ווערען אַנגענומען תלמידים פון 5 יאָהר א'

מודעה!

דער בעריהמטער חבר „עמוד התורה" וסכאדניע 27 איז איינגעאַרדענט מיט די לעצטע מאַדערנע בעקוועמליכקייטען, ערשטלאַסיג ערשטען שטאק, וועלכער ווערט אַנגעפיהרט דורך ר' משה שפירא וואָס איז גוט בעקאַנט אין דער גאַנצער שטאָט מיט זיין למדות אוּן פעדא־גאגיע אוּן עקזיסטירט שוין יאָהרען לאַנג מיט זיי חדר אוּן האַט ב"ה מעמוד געווען הונדערטער יונגעלייַט גרויסע בני־תורה. דאָס חדר בעזיצט אויך 7 קלאסיגע שולע מיט די בעסטע פעדאַגאַגישע קוואַליפיצירטע לעהרער, וואָס ווערט איצט פערבריי־טערט מיט א „גן ילדים", וואו עס ווערען אַנגענומען קינדער פון 5 יאָהר אָן. אייגשרייבונגען אין דער קאַנצעלאַריע טעגליך פון 9 פריה ביז 1 נאכמיטאג. אויסער שבת.

די ליי־טונג.

זונטאג, דעם 30-טען ד.ח. 11 א זייגער פאַרמיטאג קומט פאר אויפֿ'ן בית החיים א הזכרה אוּן די ענטהילונג פון דער מצבה פון אונזער אונפֿערגעסליכען מאַן, פאַטער, זיהן אוּן בר זער

יהודה אריה בארנשטיין ז"ל

(נעוון אייזען-סוחר)

צו ווערען אלע קרובים, פרייַנד אוּן בעקאַנטע ווערען געבעטען צו קומען.

די פאמיליע.

הזכרה

זונטאג ד. 30/8 11 פאַרמ. קומט פאר צו דער ערשטער שמערצליכער יאָהרצייט א הזכרה אוּן די ענטהילונג פון דער מצבה פון אונזער אונפֿערגעסליכען ליבען פאַטער

אברהם בארנשטיין ז"ל (נעוועזענער אייזען-סוחר)

צו ווערען אלע קרובים, פרייַנד אוּן בעקאַנטע ווערען געבעטען צו קומען.

די פאמיליע.

זונטאג, דעם 30-טען ד.ח. 11 א זייגער פאַרמיטאג קומט פאר אויפֿ'ן בית החיים א הזכרה אוּן די ענטהילונג פון דער מצבה פון אונזער אונפֿערגעסליכען מאַן, פאַטער, זיהן אוּן בר זער

יהודה אריה בארנשטיין ז"ל

(נעוון אייזען-סוחר)

צו ווערען אלע קרובים, פרייַנד אוּן בעקאַנטע ווערען געבעטען צו קומען.

די פאמיליע.

Dr Med

M. Wajnberg

ספעציאל ארצט פאר נערוועז-קראַנקהייטען

צוריקגעקומען.

(פאנסקא) ŻEROMSKIEGO 25

טעל. 172-20

יעהמט אן פון 5 ביז 7 נאכמיטאג.

„יודען זענען שולדיג
אין ענגלישען מלוכה-קריזים"
זאלאגישער אנטיסעמיטיזם פון די היטלער-עריסטען

די קופערפאבריק אין מאנספעלד

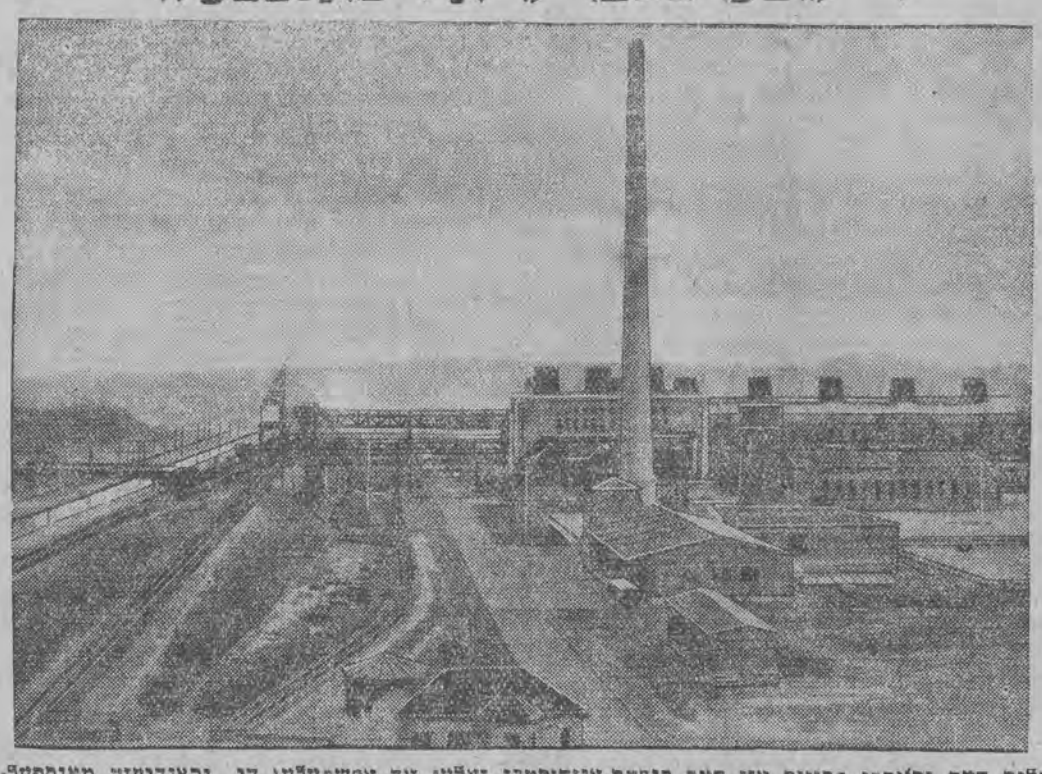

צוליב דעם גרויסען קריזיס אין דער קופער-אינדוסטרי זאלען זיך אפשטעלען די גראנדיעזע מאנספעלד-קופער-פאבריקען אין דייטשלאנד. 13 טויזענד ארבייטער זאלען פערלירען די ארבייט

יוד. קאלכאז בעקומט אפרעמיע

פאר ניכט אויספיהרען דעם פלאן פון ברויט-פארברייטונג

מאסקוע (יט״א) פאר צושטעלען דער מלוכה פאר׳ן טערמין דעם גאנצען טכום ברויט, וואס האט זיך געפאדערט פאר׳ן גאנצען יאהר לויט׳ן פלאן, האבן דער קאלכאז „וואראשילאוו" אין יודישען קאלעקטיוו-ווירטשאפטען צוגעשטעלט בלויז פון 10 ביז 15 פראצ. דאס זעלביגע בעמערקט זיך אויך אין אויגוסט, הגם דא איז שוין די ברויט-צושטעלונג שוואכער אויך צווישען די יודישע קאלכאזניקעס. דער „עמעס" פאדערט אויף די ארטיגע אדמיניסטראציעס, זיי זאלען ווי געהעריג „אויטערשטופען" די אבגעשטאנענע יודישע קאלכאזן.

מיט ליפערען דאס ברויט, וואס זיי דארפען צושטעלען דער מלוכה, אין דער צייט, וואס די יודישע קאלכאזען האבען פאר׳ן ערשטען חודש טכופה ניט גענוג ברויט צו צושטעלען אפילו 175 פראצ. פון דעם מאנאטליכען פלאן, האבען די איינצעל-ווירטשאפטען צוגעשטעלט בלויז פון 10 ביז 15 פראצ. דאס זעלביגע בעמערקט זיך אויך אין אויגוסט, הגם דא איז שוין די ברויט-צושטעלונג שוואכער אויך צווישען די יודישע קאלכאזניקעס.

דער „עמעס" פאדערט אויף די ארטיגע אדמיניסטראציעס, זיי זאלען ווי געהעריג „אויטערשטופען" די אבגעשטאנענע יודישע קאלכאזן.

יוד. קאלכאז בעקומט אפרעמיע

פאר ניכט אויספיהרען דעם פלאן פון ברויט-פארברייטונג

מאסקוע (יט״א) פאר צושטעלען דער מלוכה פאר׳ן טערמין דעם גאנצען טכום ברויט, וואס האט זיך געפאדערט פאר׳ן גאנצען יאהר לויט׳ן פלאן, האבן דער קאלכאז „וואראשילאוו" אין יודישען קאלעקטיוו-ווירטשאפטען צוגעשטעלט בלויז פון 10 ביז 15 פראצ. דאס זעלביגע בעמערקט זיך אויך אין אויגוסט, הגם דא איז שוין די ברויט-צושטעלונג שוואכער אויך צווישען די יודישע קאלכאזניקעס.

דער „עמעס" פאדערט אויף די ארטיגע אדמיניסטראציעס, זיי זאלען ווי געהעריג „אויטערשטופען" די אבגעשטאנענע יודישע קאלכאזן.

„יודען זענען שולדיג
אין ענגלישען מלוכה-קריזים"
זאלאגישער אנטיסעמיטיזם פון די היטלער-עריסטען

בערלין (יט״א) דער לייב-ארגאן פון דער היטלער-פארטיי, „דער פעלקישער בעאבאכטער" האט הייבטיגע וואך שוין געשלאגען, ווי עס זעהט אויס, דעם העקארד פון זיין אבטורדאלער יודען-הצעצ. אין א לייט ארטיקעל בעשולדיגט די צייטונג די יודען, אז זיי זענען שולדיג אין דעם איצטיגען קריזיס פון דער ענגלישער רעגירונג. דער אויטאר פון ארטיקעל שטרייכט אונטער בעזונדערס שטארק די יודישקייט פון סער הערבערט סעמיועל אין לארד רידינג און מאכט זיי ביידע פעראנטווארטליך פאר די שנויים, וואס זענען איינגעטרעטען אין דער ענגלישער מלוכה-פיהרונג.

אין א נאטיץ טיילט מיט דער „פעלקישער בעאבאכטער" וועגען א בראשור, וואס איז ארויסגעגעבען געווארען דורך דער האמבורגער „יודישען פאר-מיליען-בלאט" א. ג. „וואו זעהט מען יודען בישט געארן". דער ארגאן פון זאלאגישען אנטיסעמיטיזם פערענדיגט די נאטיץ: „יודעא, קלאג, קלאג, דיין באיקאט קען שוין קיינער נישט שטערען. אט באלד ווערען מיר דיר באיקאטירען אויף אזא אופן, אז דו זועסט זיך נערן אומקעהרען אין דיין היימאט. באלד, באלד, ווערסטו זיך אויסדרעהען!".

„דער בלוטיגער ריטואל-אקט"
שווערע שטראף פאר טאלערירען דאס מל-זיין א קינד

מאסקוע (יט״א). די לעהרערין קרעמענציקא פון דער יידישער שולע אין קרע עבטשוק איז צו-געצויגען געווארען צו פעראנטווארטליכקייט דורך דעם „קלוב פון דער רוסישער לעהרערשאפט" דער-פאר, וואס זי האט טאלערירט דאס מל-זיין איהר ניי-געבוירענעם זוהן. קרעמענציקא האט זיך פערענטפערט, אז דאס האבען געטון איהרע עלטערען אהן איהר ווייסען. דאס געריכט פון קלוב האט איהר נישט געגלויבט, און אלס שטראף איז זי אויף זעקס חדשים אויסגעשלאסען געווארען פון דער לעהרער-ארבעיטציע פאר „טאלערירען א ארבאירישען אקט". דער קלוב האט זיך געווענדעט צום בילדונגס-קאמיסאריאט, אז ער זאל אויף ווייטערע זעקס חדשים דערווייטערן קרעמענציקאין פון לעהרער-שטאנד. גלייכצייטיג האט זיך דער לעהרער-קלוב געווענדעט צום קלוב פון מחוקקער, צו ווע-כען עם געהעריג דער פאטער פון דער קרעמענציקא אז אויף אר זאל בעשטראפט ווערען פאר בעגעהן דעם „בלוטיגען ריטואל-אקט".

רופוס אייזיקס — לארד רידינג
דער יודישער אויסרוי-מיניסטער איז נייעם ענגלישען קאביגעט

לארד רעדינג איז איינער פון די גרעסטע יורי-סטען און שטאטסלייט פון דער איצטיגער צייט. צו דעם איז ער אויך א געווען מאגנאט. זיין אלטער נאמען איז ריפוס דניאל אייזיקס. ער איז געבאירען געווארען מיט 71 יאהר צוריק אין לאנדאן ביי נישט רייכע יודישע עלטערען. צו 14 יאהר איז ער אנטלאפען פון דער היים און אוועק ארבייטען אויף דער לאנדאן-אינדיאנער-לינע, און עס איז אזוי בעשעפט געווארען מיט פערשידענע מיסיעס, אלס הויפ-קאמיסאר און ספעציעלער שליח. ער האט געוואוינען אמעריקע פרייוויליג אז ער איז פערבאורגענער צדיק, וואס גיט צדקה שטילערהייט... ער איז אפילו געווען א מיט-גליד פון דעם עקאנאמישען ראט פאר ארץ-ישראל, נאר וואס דער דאזיגער ראט האט אויפגעהערט פאר דעם אויספאל פון ארץ-ישראל איז נאך אויך א סוד...

לארד רעדינג האט זיך משדך געווען מיט דעם פעפשטארבענעם לארד מעלטשעט, זיין אייניגיגער זון וויקאנט עריל האט חתונה געהאט מיט לארד מעלטשעטס טאכטער, און זי איז די יורשטע פון אירער פאטערס פלאנטאציעס אין ארץ-ישראל. א טייערער מחותן, דער לארד מעלטשעט. אויב לארד רעדינג האט בישט קיין נחלה אין ארץ-ישראל, האט עס זיין זון געקראגען א ירושה פינ׳ם שווער.

43 יאהר האט לארד רעדינג געלעבט מיט זיין יודיש וויב. פאראיהרען איז זי געשטארבען, און צום יאהר האט דער אלטישקער חתונה געהאט מיט זיין סעקרעטארקע, א קריסטין וואס איז מיט 36 יאהר יונגער פון איהם.

* * *

דעם גרעסטען אינטערעס, טיי אין דער אויסלענדישער, סיי אין דער פוילישער פרעסע רופט ארויס די פעזיזאן פון נייעם אויסערן-מיניסטער, לארד רעדינג, אזוי, א שטיגער, שרייבט די „גאזעטא פאלסקא":

„דער נייער לויטער פון דער ענגלישער אויסערן-פאליטיק, מארקיז רידינג, איז געבען טער הערבערט סעמיועל אייניגער פון די אנגעזעהענסטע פארשטעהער פון דער ליבעראלער פארטיי אין איצטיגען קאבינעט; ער האט זיך ערווארבען אן-אינטערנאציאנאלען רוהם אלס אלבאסאדאר פון ענגלאנד, אין די פערזייניגטע שטאטען און דאן אלס וויצע-קאניג פון איהדין, א גלענצענדער יורייסט און אלס גע-לערנטער דיפלאמאט, האט ער אויסגעוויזען א בע-זונדערען טאלאנט אלס פערמיטלער, דער-גרייכענדיג תמיד ערפאלג אין די אויפטראגען, וואס מ׳האט איהם איבערגעגעבען.. מ׳דארף רעכענען אז זיין שטאנקע אינדיווידואליטעט וועט זיך אויסווייזען אויפין געביט פון דער אויסערליכער פאליטיק, טראצ דעם, וואס די רעגירונג אין וועלכער ער געהט ארויין האט פאר זיך אויסשליסליך דרינגענדע פינאנציעלע ווירטשאפטליכע אויפגאבען.

פון דעם דאזיגען ערפאהרענעם און פארזיכטי-גען מלוכה-מאן, וועלכער איז קיינמאל נישט געווען קיין פארטיי-פאליטיקער פאר עקסעלאנס, און האט זיך רוהמפול אויסגעצייכענט אין לינדערן קאנ-טראסטען און אין שאפען קאמפראמיסען קאן מען ערווארטען, אז ביים אמטירען אין אויסערן-כינים-טעריוס וועט ער האבען א פאזיטיווע השפעה אויף דער פאציפיקאציע פון אונזער קאנטינענט".

וועה, וועז איז אייראפא וואל-טז געווען יודען ביי דער מאכט
נאוואמשינסקי וואַרענט די וועלט

אין קראקאווער „נאווי דזיענניק" איז געווען געדרוקט אן ארטיקעל וועגען בערהמטען געלעהר-טען באטור-פארשער, פראפ. קאנדאל, וועלכער האט געהאט געלעגומען א וואך אויף, אין דער יודען-פראגע און האט בעמיהט זיך צו בעווייזען, אז וועגן אין אייראפע וואלטען געלעבט בלויז יודען, וואלט אונזער וועלט אויסגעזעהען גאר אנדערש וויי איצט.

„עס וואלטען נישט געווען, האט דער געלעהר-טער געשריבען, קיין מלחמות, און דערייבער וואלט מען זעלטענער בעליידיגט די מארשאלישע געפיהלען, שוידענדער מענשען וואלט מען נישט אפגעריסטען פון כלערליי קולטורעלער ארבייט, שטייערען און נאציאנאלע חובות וואלטען קלענער געווארען... זעלטענער וואלטען פארגעקומען פיזישע אנפאלען, און אנפאלען אויף פריוואט-אייגענטום וואלטען זעל-טענער פארגעקומען מיט אנווענדונג פון פיזישער מאכט, אינדוסטריע און האנדעל וואלטען זיך ענט-וויקעלט א. א. וו."

די השערות פון דעם פראפעסאר זענען, דאס מוז מען מודה זיין, שטארק איבערגעריבען, יודען שליין האלטען זיך גארנישט פאר אזעלכע אידעאלע שעפעלער, ווי עס שטעלט זיי פאר דער פראנצוזי-שער געלעהרטער. אבער אונזער „ליבער פרייַנד" אדאלף נאוואשינסקי נוצט אויס די געלעגענהייט צו בעווייזען, מיט אהן א שיער צישאטען, אז וועגן יודען וואלטען געהאט עפעס א גרעסערע מאכט אין דער וועלט, דאן וואלט געווען אך אזוי וועה צו שלע נישט-יודען: מ׳וואלט זיי ממש געקולעט אין די גאסען, יודען וואלטען געמאכט פאגראמען אויף קריסטען, ערגער ווי די אדעסער כוליגאנעס, אוין בלויז אויס מורא פאר אזא פערספעקטיוו שרייבט שוין נאוואשינסקי „פאלאקען זייט וואך! פאליאקען וועקט זיך אויף!" — ווייל קיין גרויזאמער פאלק ווי די יודען איז גאר אויף דער וועלט נישטא.

די אראבער דעמאנסטרירען איז שכם

ירושלים, (יט״א) דער סופערא-אינטענדענט פון דער פאליציי אין שכם קיילס, וועלכער איז פער-וואונדעט געווארען בתוך צוזאמענשטויס פון דער פאליציי מיט די אראבישע דעמאנסטראנטען, איז געבראכט געווארען קיין ירושלים, וואו ער וועט אונטערגעגעבען ווערען צו א רענטגען-בעשטראלונג קיילס האט בעקומען אייניגע וואונדען אין קאפ. חוץ דעם איז איהם צוגעפוגט געווארען א ריפ. זיין מצב איז זעהר א שווערער.

דריי אויסגעשפראכענע אנטיסעמיטען
מיטגליידער פון דער נייער אונגארי-שער רעגירונג

בודאפעשט, י(ט״א) אין דער נייער אונגא-רישער רעגירונג זענען אריין דרי דעקלארירטע אנטיסעמיטען. דאס זענען: יוליוס געמבעז, דער בע-קאנטער פיהרער פון די אנטיסעמיטען, וועלכער איז פערבליבען אויפ׳ן אמט פון מלחמה-מיניסטער, פראנץ קערעסדעס-פישער, דער נייער אינערן-מיניס-טער, א נאהענטער פריינד פון מיר. געמבעז, און דער נייער בילדונגס-מיניסטער דר. אלעקסאנדער קולבעלסבערג.

דער נייער בילדונגס-מיניסטער דר. ערנסט האט שוין תיכף באכ׳ן איבערגענומען זיין אמט, גע-לאזט אינפארמירען די עפענטליכקייט אז ער האט בדעה אינצופיהרען דאס סיסטעם פון „נומערוס קלאוזוס" וואס פערפליכטעט איצט אויף די הויך-שולען, אויך אין די מיטעל-שולען, דאס מוז גע-שען, א קלערט דער מיניסטער, הגם נישט צוליב רעליגיעז, נאר צוליב עקאנאמישע מאטיוון.

1-טער קלאנג-קינא-מאמאטער אין לאדז
„SPLENDID"
היינט און פאלגענדע טעג!
פרעכטינגער קלאנג סילם א. נ.
„נאכט-פייגעלעך"
ריהיעודע דרמע, וואס ענטפלעקט אויף אנ׳-אמת׳ן אופן דאס לעבען פון דער גאלדענער צמעיריקאנער יוגענד. — אין די הויפטראלען:
Janet Gaynor, Barbara Stanvyck Mary Prevost, Ralf Graves, Lovel Sherman.
אנהויב 6 נאכמ. שבת און זונטאג 12 בייטאג
פרייזען שבת און זונטאג פון 12 א זייגער אן
75 גר. און 1 זל.

וועגדוּנג

איז דער סאָציאַל-פאַליטיק ?

די לעצטע צייט האָבען צייטונגען אָנגעהויבען דערצעהלען וועגען זוכענישען מצד דער סאָציאַליציע, צו געפינען פאַר זיך נייע שותפים.

די ענדעקעס בעריהמען זיך, אַז די סאָציאַליציע וויל שלייסען חברשאַפט מיט זיי, אַז מ׳האָט גערוּאלט אַריסשטעלען פאַדאַרעווסקיס קאַנדידאַטור אויפן פאָסטען פון מלוכה-פרעזידענט און וואַלאַדיסלאָוו גראַבסקין, דעם בעל-„העגלות", האָט מען געשדבנט פאַר (פינאַנץ-מיניסטער. נאָר זיי, די ענדעקעס, האָבען זיך פון שותפות אָפגעריסעלט.

אויך אויפן יודישען פראָנט האָט די סאָציאַליציע גענאָלט אַדורכפירען אַנאיבערגרופירונג : איבערריסען די בעציהונגען מיט דער אַרטאַדאָקסיע און פערבינדען זיך מיט די ציוניסטען. וועגען דעם דערצעהלען שוין נישט די ציוניסטען אַליין, נאָר גראָד זייערע געגנערס.

אַלענפאַלס קען מען פון די דאָזיגע ידיעות דרינגען אייַנס : אַז די סאָציאַליציע לאָזט זיך נישט פערליוועכען אויף איין פאָזיציע, אַז זי פילט זיך נישט בעקוועם אין די ענגע ד׳ אמות פון איהר איצטיגער קרייז און דער ציקר — אַז זי בעגנוגענט זיך נישט מיט איהר איגענע פאַרטייאישע טרראומפען, נאָר וויל טאָקי פערבעסערען די לאַגע פונים פאָלק, זאָל זיין אפילו מיט פרייז פון אפּגוינען פון איהר שיטה.

זייער קאָמיש איז, אמת, די לאַגע פון דער אָפאָזיציע צו דער רעגירונג, וועלכע בעשטעהט פון צוויי דיאַמעטראַל-קעגנזעצליכע לאָגערן און מוז זיך אפט דערלאַנגען די הענט איבערן קאפ פון דער סאָציאַליציע, כדי איהר צו בעקעמפען. ס׳איז אָבער אויך נישט מקנא צו זיין די לאַגע פון אַ רעגירונג, וואָס וועדט בעקעמפט פון ביידע פלייגלעך און מוז כסדר זיך אפשלאָגען אויף רעכטס און אויף לינקס.

עפ״י יושר וואָלט טאָקי אומעטום געפאַרפט רעגירען דער צענטר, וועלכער קען לאָווירען צווישען ביידע עקסטרעמען און אַריסנעמען ביי אויטליכען זיין מינימום, וועלכער איז נוט־טיג פאַר דער טובה פונים כלל. אָבער דער צענטר איז אין ערגיץ נישט גענוג שטאַרק, כדי צו קענען האַלטען די לייצעס אין די הענד, ער מוז זיך דערביבער קאָאליד־ען מיט די נאָהנטע גרופעס און פערבריטערען זיין באַזע.

זעהט אויס, אַז אויך ביי אונז איז שוין גערוּמען די אויסגיכטעריגע נאָך די גרויסע נצחונות און מ׳זעהט שוין בעשיינפערליך די נויטיגקיים, צו פערבריטערען די באַזע.

כאַראַקטעריסטיש איז אָבער, וואָס דער ערשטער אויסוואָהל איז תיכף געפאַלען אויף דער ענדעציע.

קיין חידוש איז עס נושט, ווייל ס׳איז דאָך איצט נישט קיין צייט פאַר נאָך ברייטערע עקספעריימענטען אויפן וועג פון סאָציאַליזם און עטאַטיזם, בעת די גאַנצע וועלט זוכט עצות צו רעטעווען זיך פון קריזיס דורך פערשטאַרקען דעם איצטיגען רעזשים. אפילו די אַרבייטערשאפט אין דייטשלאַנד האָט געהאָלפען פערשטאַרקען דעם בירגערליכען רעזשים און נישט געזוכט אויסנוצען דעם מאָמענט, כדי אַריסצוריסען ביי דער בוראזשואַזיע נייע פאָזיציעס...

אָבער פאַר אונז, יודען, איז עס אַ סכנה, ווייל דער הייל-רעצעפט פון דער ענדעציע ענטהאַלט אַ גרויסע דאָזע אַנטיסעמיטיזם, וועלכע איז שטאַרק שעדליך פאַר־ן אַרגאַניזם פוּנ׳ם פוילישען פאָלק, אָבער פאַר אונז קען עס ברענגען אַ טויליכע סכנה...

די דאָזיגע נייע וועגדונג אין דער סאָציאַליסטישער פאָליטיק טאָר נישט פערבייגעהן אונזער אויפמערק, זאָמקייט מיר מוזען מיטן גרעסטען אינטערעס זיך צוקוקען צו איהר וויטערדיגער ענטוויקלונג.

די איבערגרופירונג אויפן יודישען פראָנט וואָלט דאָ געקענט זיין זעהר נוציג. ס׳דאַרפען אָבער געגנומען ווערען אין בעטראַכט נישט בלויז די ציוניסטען, נאָר בכלל דאָס פראָגרעסיוע יודענטום...

פ. כ.

מעבעל
פאבריק פון
L. Salomonowicz
Łódź, Piłsudskiego 66,
tel. 134-25
עמפפעהלט זייגע בעקאנטע
לוכסום-מעבעל
אין גרויסען אויסוואהל
נייעסטע מאָסענען
פון סערוש, עדעל-האלץ.
בעמערקונג:
פון 1-טען אויגוסט ה. י.
זענען די פרייזען בעדייטנד
טענד רעדוצירט.

דער פאליטישער מאמענט

מאקראָנאלד בראש פוז א קאָאליציע-רעגירונג

וועלכע פאָרטייער - פאַרטיי איז געקומען אין ענגלאַנד צו דער מאַכט, האָבען די בריטיש מאַסען ערוואַרט, אַז זי וועט שאַפען א רעשוים, וואָס וועט זיך אַנ׳ע־ גע־ווען מיט די עקאָנאָמישע שוועריג־קייטען, מיט דער אַרבייטסלאָזיגקייט, מיט־ן פאַלען פון לוין וואָילשטאַנד אין לאַנד א. א. וו. עס האָט נאַטירליך קיינער נישט ערוואַרט פון מאַקדאָנאַלד־ן קיין סאָציאַלע איבערקערעגישען, אָבער דאָס פּראָגראַם פון דער אַרבייטער־רעגירונג האָט עטּ־ האָלטען אין זיך פונקטען, וואָס זענען פאַר די קאַב־ סעי־וואַטארען נישט אָנגענאַבאַר און וועלכע האָבען געדאַרפט האָבען א גוטע ווירקונג אויפ־ן מצב פון די מאַסען.

די אַלע האָפענונגען זענען נישט מקוים גע־ וואָר־ען. די אַרבייטסלאָזיגקייט אין לאַנד איז נע־ שטיגען כמעט אויף דאָפּעלט, דער בוד־זשעט פאַ דערט ממש הערא־ישע מישלען, כדי ער זאָל אייב־ געהאַלטען ווער־ען אין גלייכגעוויכט און, וואָס דאָס איז פאַר דעם ענגלענדער צום פיינליכסטען, דער ענגלישער פונט, וועלכען מען האָט תמיד געהאַלטע פאַר דער מוסטער־האָפטער וואָלוטע לויט איהר פעסט קייט, אויף דער פונט האָט זיך אָנגעהויבען צו וואַקלען.

אויף צו קעמפען געגען אָט די ע־שיינונגען האָט זיך דאָס פראָגראַם פון דער אַרבייטער־פאַרטיי אַרויסגעווויזען פאַר צו קנאַפּ און דערצו איז זי נאָך גענאָט גענוג־טואונג צו זיך אין אויסוון, מיט־ן פאַלען פון לוין וואָילשטאַנד אין לאַנד א. א. וו. עס האָט נאַטירליך קיינער נישט ערוואַרט, אָבער אַז דאָס פּראָגראַם איז נישט גענוג צו דער מלוכה, האָבען די אַרבייטסלאָזיגקייט, די הכ־ נסות און רעגולירען דעם אויסערליכען 'האַנדעל, אָבער וועלכע איז זיך די לייבעריסטלאָזיגקייט, מיט־ן פאַלען פון לוין וואָילשטאַנד אין לאַנד א. א. וו. עס האָט נאַטירליך קיינער נישט ערוואַרט, אָבער פּראָגראַם פון דער אַרבייטער־רעגירונג האָט עטּ־ האָלטען אין זיך פונקטען, וואָס זענען פאַר די קאַב־ סעי־וואַטארען נישט אָנגענאַבאַר און וועלכע האָבען געדאַרפט האָבען א גוטע ווירקונג אויפ־ן מצב פון

לאדו, 28 אויגוסט 1931

נייער פאלקסבלאט

לאדו, 28 אויגוסט 1931

אשענער חלום אריף דער וואהר

איהר האָט שוין געלייענט בעשרייבונגען וועגען דעם סאָציאַליסטישען פעסט־שפיל אין דעם גרויסען סטאדיאָן אין ווין לכבוד דער ערעפנונג פון דעם אינטערנאַציאָנאַלען סאָציאַליסטישען קאָנגרעס. אָבער דענקט נישט, אַז איהר האָט פון די בעשרייבונגען בעקומען אַ וויידקליכע פאָרשטעלונג פון דעם, וואָס מיר האָבען דאָ געזעהן, מען קען עס נישט בעשרייבען, דאָס איינציג, וואָס מען קען זאָגען איז, אַז מען האָט געזעהען אַ פאַנטאַסטישען חלום אויף דער וואָהר.

עס איז לייכט איבערצוגעבען דעם איבהאַלט פון דעם גרויסען סאָציאַליסטישען פעסט־שפיל, אוּן מען קען דערפּיי אויך זאָגען אַז אין מאָנבע ערטער איז עד אַביסעל פּלאַך אוּן שאַבלאָניש, אָבער דאָס דערצעהלט זעהר וועניג, מען דאַרף דאָס פעסט־שפיל זעהען, אוּן מען דאַרף עס זעהען אין דער אומגעבונג, אין דער אַטמאָספערע, ווי עס איז פאָראויסגעזעהן געווארן וויל די הונדערטש טויזענד קעפּיגע אַרבייטער־מאַסע וואָס האָט זיך אין גרויסען סטאדיאָן געפינען איז געווען אַ טייל פון דעם שפיל.

מען קען בעשרייבען קאָליזיען, מיר האָבען בעה מען פון אַלע פאַרבען אוּן שאַטירונגען. מען קען אָבער נישט דורך ווערטער געבען אַ בילד פון אַ ים קאָליזיען וואָס האַלטען זיך כטדר אין ענ־דערען אוּן גיסען זיך איבער אין כוואַליעס פון נייע שאַטירונגען, מ׳קען בעשרייבען פערשידענע קער־פעריכע בעוועגונגען, די מענשליכע שפראַך איז פאַר דעם ריין גענוג; אָבער מען קען נישט געבען אין ווערטער אַ בילד פון אַ ים פערשידענע בעוועגונגען, וואָס קומען פאַר מיט איין מאָל. דאָס מוז מען זעהען. אוּן ווען דער ים פון קאָליזיען אוּן בע־וועגונגען ווערט שטענדיג אויפגעשטערמט פון כוואַליעס בעשרייבען, דאָס אייגציג, וואָס מען קען זאָגען איז, אַז מען האָט געזעהען אַ פאַנטאַסטישען חלום אויף דער וואָהר.

עס איז לייכט איבערצוגעבען דעם איבהאַלט פון דעם גרויסען סאָציאַליסטישען פעסט־שפיל, אוּן מען קען דערפּיי אויך זאָגען אַז עס איז מאָנבע ער־טער איז ער אַביסעל פּלאַך אוּן שאַבלאָניש, אָבער דאָס דערצעהלט זעהר וועניג, מען דאַרף דאָס פעסט־שפיל זעהען, אוּן מען דאַרף עס זעהען אין דער אומגעבונג, אין דער אַטמאָספערע, ווי עס איז פּראַדוצירט געווארן וויל די הונדערטש טויזענד קעפּיגע אַרבייטער־מאַסע וואָס האָט זיך אין גרויסען סטאדיאָן געפינען איז געווען אַ טייל פון דעם שפיל.

מען קען בעשרייבען קאָליזיען, מיר האָבען בעה מען פון אַלע פאַרבען אוּן שאַטירונגען. מען קען אָבער נישט דורך ווערטער געבען אַ בילד פון אַ ים קאָליזיען וואָס האַלטען זיך כטדר אין ענ־דערען אוּן גיסען זיך איבער אין כוואַליעס פון נייע שאַטירונגען, מ׳קען בעשרייבען פערשידענע קער־פעריכע בעוועגונגען, די מענשליכע שפראַך איז פאַר דעם ריין גענוג; אָבער מען קען נישט געבען אין ווערטער אַ בילד פון אַ ים פערשידענע בעוועגונגען, וואָס קומען פאַר מיט איין מאָל. דאָס מוז מען זעהען. אוּן ווען דער ים פון קאָליזיען אוּן בע־וועגונגען ווערט שטענדיג אויפגעשטערמט פון כוואַליעס פערשידענערשיגע טענער, פון וועלכע דאָס גאַנצע שפיל ווערט בעגליים, דאָן ווערט עס נאָך שווערער איבערצוגעבען אין ווערטער דאָס בילד.

ניין, פון אַלע בעשרייבונגען וווי גוט זיי זאָלען נישט זיין, ווען איהר האָבען קיין פאַרשטענ־לונג פון דעם גרויסען סאָציאַליסטישען פעסט־שפיל וואָס מיר האָבען גזעזהען אין ווייַן.

* * *

אוּן נאָך דעם גראַנדיעזען סאָציאַליסטישען פעסט־שפיל אין דעם גרויסען וויענער סטאדיאָן איז אויף מאָרגען געקומען דער גראַנדיעזער פיל־פאַר־ביגער סאָציאַליסטישער יוגענד־מאַרש אין די וויע־נער גאַסען, אויך איהם האָט מען גזעדאַרפט זעהן, וויל אויך איהם איז שווער צו בעשרייבען.

וויפיל האָבען זיך אין דעם מאָדש בעטייליגט? הונדערט טויזענד? צוויי הונדערט טויזענד? אַ פער־טעל מיליאָן? ווער קען עס וויסען? דער מאַרש האָט זיך אָנגעפאַנגען אַרום 8 אַ זייגער אינדערפרי־ה, אוּן ער האָט זיך געענדיגט אַרום 1 אַ זייגער בי־טאָג, די רייהע זענען געווען בעריטע, אָפט מעהר ווי צוהן אין אַ רייה, אוּן די טעמפּאָ פון מאַרש איז געווען אַ שנעלע — עס האָט מאַרשירט די יוגענד איצט פרויבירט צו רעכענען וויפיל עס זענען דאָר־טען געווען.

אוּן עס האָט מאַרשירט נישט בלויז די סאָציא־ליסטישע יוגענד פון ווין, נאָר עס האָט אויך אָנ־טייל גענומען די פּראָווינץ אוּן דעלעגאַציעס פון דער סאָציאַליסטישער יוגענד פון שאַבלאָניש, מען דאַרף דאָס ערגעץ זאָגען, אַז עס איז געווען אַ טייל פון דעם סאָציאַליסטישען קאָנגרעס. אוּן אַזוי ווי אַלע דעלעגאַציעס האָבען זיך אָנגעשטעלט אין אַ בעסטימטער ארדענונג, האָט מען אויך דאָס געקענט זעהן.

אַלע מיטגלידער פון דער סאָציאַליסטישער יוגענד האָבען געהאַט אויף זיך ווייסע העמדער, ווייסע הויזען, ווייסע שיך, ווייסע שטרימפען, ווייסע הוטען, אוּן אַלע האָבען געהאַט אויף זיך אַ רויטען שאַל, אַ רויטען קראַוואַט, אַ רויטען גאַרטל, אַ רויטען בענדל אויף דער הוט, אַ רויטען בוקעט בלומען אין דער האַנט, אוּן אַלע האָבען זיך אויפגעפירט מיט אַ גרויסער דיסציפּלין, אַזוי אַז מען האָט זיך אַ סך מאָל נישט געקענט איבערהאַלטען פון אויסרופען: „ברוואָ!“

אוּן ווען מען האָט אַזוי אַ סך מאָל נישט געקענט איבערהאַלטען פון אויסרופען: „ברוואָ!“ אַזוי האָט מען זיך אויך נישט געקענט איבערהאַלטען פון ווייגען, ווען מען האָט געזעהען דעם אַלטען פּרעזידענט פון דער אינטערנאַציאָנאַל, וויקטאָר אַדלער, ווי ער איז אַרויסגעקומען פון זיין אויטאָ, אוּן ווי ער האָט זיך אַ סך מאָל נישט געקענט איבערהאַלטען פון אויפשטיין פון זיין זיצפּלאַץ, אוּן ווי ער האָט אַ סך מאָל נישט געקענט איבערהאַלטען פון אויסרופען: „ברוואָ!“

אוּן ווען מען האָט אַזוי אַ סך מאָל נישט געקענט איבערהאַלטען פון אויסרופען: „ברוואָ!“ אַזוי האָט מען זיך אויך נישט געקענט איבערהאַלטען פון ווייגען, ווען מען האָט געזעהען דעם אַלטען פּרעזידענט פון דער אינטערנאַציאָנאַל, איך גע־דענק אָבער גאַנץ גוט דעם אייגדרוק, וואָס די אַמע־ליגע קאָנגרעסען פלעגען אוֹתי מיר מאַכען. דער לעצטער קאָנגרעס אויף וועלכען איך בין געווען איז געווען אין שטוטגאַרט אין 1907, די וועלט איז דאָן געשטאַנען אַ סך, אַ סך ווייזער פון סאָציאַליזם. וויי הייגט, אַז סאָציאַליסטען ווועלען זיין איצט די רע־גיר׳ער פון אַזא וועלט־שטאָט ווי ווין האָט מען דאָן געקענט בלויז טרוימען. אוּן אַז סאָציאַליסטען וועלען זיין אין כרעמיר־מיניסטערס האָט מען דאָן אפילו נישט געטרוימט.

דאָס וואָרט „פייערליכקייט“ אָדער „יום־טוב־דיגקייט“ איז צו שוואַך אויסצודריקען די ש טימונג, וואָס האָט געהערשט אויף די דעמאָלסדיגע איב־טערנאַציאָנאַלע סאָציאַליסטישע קאָנגרעסען. עס איז געווען אין פייערליכקייט, אוּן מעהר ווי יום־טוב׳דיגקייט, עס איז געווען אַ דער־הויבונג, פון דער נשמה.

מאַנכע קען אפשר זאָגען, אַז אַ גרויסען טייל דער־פון האָט מען געדאַרפט פערדאַנקען די דעמאָל־דיגע פיהרער, בישטאָ היינט אַזעלכע מענשען ווי זשאָן זשאָרעס, אויגוסט בעבעל אוּן ווילקטאָר אַדלער, אָבער איך גלויב, אַז די אורזאַכען זענען טיפערע, איך געדענק, אַז דער־זעלבער עמיל ווַאנדערוועלדע, האָט אויף דעם שטוטגאַרטער קאָנגרעס מיט זיין ר׳ע־דען אַרויסגעפּעלט אויף די וועלט אין אַמעריקע, וואָס איז געווארן אוּן ענטזאָגט, וואַנדערוועלדע איז היינט נישט בלויז אַ גרויסער סאָציאַליסטישער פיהרער, נאָר אויך אַ גרויסער געלערנטער, זיין רעדע וואָס האָט גע־האַלטען צו דער עפנונג פון קאָנגרעס, איז געווען נישט ווי פון קיין גרויסען סאָציאַליסטישען פיהרער אוּן נישט ווי פון אַ גרויסען געלערנטען. עס איז געווען אַ גאַנץ בלאַסע רעדע, אוּן ווען נישט וואַנ־דערוועלדס גרויסער אַראַטאָרישער טאַלאַנט אוּן זיין זילבער־קלינגענדע שטים, וואָלט מען אַפילו געקאָנט זאָגען, אַז עס איז געווען אַ לאַנגוויליגע רעדע, אוּן זי האָט נאָך געהאַט דעם גרויסען חסרון וואָס זי איז געווען צו־לאַנג.

וואַנדערוועלדע האָט געריידט זעהר זעלט פאַליטיק, אָבער אוּן דער איצטיגער צייט איז דער סאָציאַליסטישער עולם מעהר פעראיינטערעסירט אין דעם גרויסען פלאַנעטער פון דער וועלט־פאַליטיק, וואָס וועט זיין דער סוף פון קריזיס? — דאָס איז די פראַגע, וואָס עגזערט איצט אַלעמען אין די מוחות. נאָר עס האַנדעלט זיך בישט וועגען אַנשאיינהאַלט פון אַ רעדע, עס האַנדעלט זיך וועגען דעם גאַנצען איצטיגען קאָנגרעס, וואָס קוקט אויס אין מיינע אויגען אַסך וואַכעדיגער ווי די פריהערדיגע סאָציא־ליסטישע קאָנגרעסען וואָס איך האָב בעזוכט.

אייגער פון די דעלעגאַטען האָט אין אַ גע־שפרעך מיט מיר בעמערקט, אַז נאָך דעם פעסט־שפיל אין סטאַדיאָן אוּן דעם פאַראַד פון דער סאָצי־יאַליסטישער יוגענד איז בלויז אויסגעכנען די מאַדערנסטע אוּן נייעסטע „מיריאָן“ דאָס איז אַ 20 פּראָצענטיג יאָד־פרעפּאַראַט, אייגענפּיהרט פון דע׳ לאָ־ענץ־קליניק אין ווין. אייגשטיכע פון אַטאָפאניל זילבער־פרעפּאַראַטען אוּן מילך, אימפּוגענען מיט „קו־טיוואַקצין“ פון פאוול אוּן פאַנדאָרף, ראַדיום אין דער פאָרם פון בעדער אייגשטיכען אוּן אינהאַלאַציעס.

הויפּטזעכליך ווייל אין דאָ דערמאָהנען דאָס בי־נעגיפט. אין דער פאַלקס־מעדיצין איז אַלגעמיין בעקאַנט, אַז דעווומאַטיקער האָבען זיך געלאָזט שטע כען פון ביהנען מיט זעהר גוטען ערפאָלג. אַזוי ווי עס איז אָבער שווער דאָס מיטעל אָנצוווענדען ביי פאַציענטען האָט דאָס סערומערא פעוטילע אינסטי־טוט אין ווין, אוּף אָנרעגונג פון פּראָפעסאָר קרעט לי, פּרעפּאַרירט אַ ביהנען־גיפטשטאָף „אימענין“, וועלכעס ווערט אין פערשידענע שטערקען, מיט אַ ספעציעלער נאָדעל אייגעשפריצט אין דער הויט גופא אויפ׳ער שטעלע, וואו מען שפריצט איין דעם ביהנענשטאָף ענטשטעהט אַ בלעטל, אַרום וועל־כען עס מאַכט זיך אַ רויט פעלד: דאָס אַלעס פּאַר שווינדעט נאָך אַ קורצע צייט.

די צאָהל פון די אייגשטיכען רייכטעט זיך נאָך דער־ קראַנקהייט, נאָך דער וויידערשטאַנדס־קרעפט און דעעקציאָנספעהיגקייט פון אָרגאַניזם, וויל נאָך די אייגשטיכען מרעטען אויף טיילמאָל קאַפשמער צען, שווינדעל, שטאַרקער שוויים־אויסברוך, פיבער אַבווייכען א.א.וו. אָט די אַלע ערשיינונגען געהען שנעל פאַריבער, און ווי אַ סך מיטע געמאַכטע ער־פאַהרונגען בעווייזען, איז עס איינס פון די בעסטע מיטלען אינ׳ם קאַמף מיט דער שוועׂר־ער און לאַנג־דויער־ענדער קראַנקהייט.

פון צבי ווין

העסטע יאָהר־ען גלעלעגט דעם ווע, וואָס פיהרט צו דער בעפרייאונג פון דער מענשהייט.

איך בין שוין לאַנג בישט געווען אויף אַ קאָנגרעס צווי געדאַנקען זאָכען פון דעם אינטערנאַציאָנאַלען סאָציאַליסטישען קאָנגרעס, מע׳ איך אפשר שוין דערצעהלען וועגען איין בישט גערעטענע זאַך.

די עפנונג פון קאָנגרעס איז דאָכט זיך געווען בישט איבערגענע גערעטען, זי איז, אין מיינע אויגען, בישט געווען פייערליך געווג, אוּן האָט בישט געשאַפען אַ די גזהויבענע יום־טובדיגע שטימונג, וועלכע איך האָב ערווארט.

איך בין שוין לאַנג געווען אויף אַ קאָנגרעס פון דעם סאָציאַליסטישען אינטערנאַציאָנאַל. איך ג׳ע־דענק אָבער גאַנץ גוט דעם אייגדרוק, וואָס די אַמע־ליגע קאָנגרעסען פלעגען אוֹתי מיר מאַכען. דער לעצטער קאָנגרעס אויף ווועלכען איך בין געווען איז געווען אין שטוטגאַרט אין 1907, די וועלט איז דאָן געשטאַנען אַ סך, אַ סך ווייזער פון סאָציאַליזם. וויי הייגט, אַז סאָציאַליסטען ווועלען זיין איצט די רע־גיר׳ער פון אַזא וועלט־שטאָט ווי ווין האָט מען דאָן געקענט בלויז טרוימען. אוּן אַז סאָציאַליסטען וועלען זיין איצט די רע־גיר׳ער פון אַזא וועלט־שטאָט ווי ווין האָט מען דאָן אפילו נישט געטרוימט.

בינעז־גיפט

פון דר. יעקב האַנדעל

דער ווייגער פראָפעסאָר אַרטנער זאָגט בפירוש: „אוגטער דעם טיטעל כראַנישער רעווומאַטיזמוס פאָס איך צוואַמען דעם כראַנישען גלעלענק־ און מוסקול־רעווומאַטיזמוס, נישט נאָר, ווייל די טערמינ׳ע, דאָס הייללען איז דאָס זעלבע, נאָר ווייל ביידע האָבען די־זעלבע סבה, זענען קליניש שטאַנ׳ק פערקניפט. עס איז מיין מיינונג נאָך אַ קאָנסטיטוציאָנאַל־קראַנק־

רעווומאַטיזם איז אַ זעהר מאַדערנע קראַנקהייט — נישט אַלס קראַנקהייט, נאָר אַלס דיאַגנאָזע יע־דער פאַציענט דערציילט איין ווענען שמערצען וואָס שטייגערן מיט ווערער־ענדערונגען אוּן ״ענדע״ ארטע האָט אַ פערלענהיטס־דיאַגנאָזע: רעווומאַטיזמוס עס קומט אפשר דערפון, וואָס נעבען דער גרויסער סאָציאַליסטישער בעדייטונג, ליפערט דער רעווומאַטיזמוס אַ זעהר אינטערעסאַנט געביט פאַר מעדיצינישער פאָרשונג, וועלכע האָט טרעף לאַנגער אוּן אָנגע־שטרענגטער ארבייט דעם עצם, דאָס אייגענטליכע ווע־זען פון דער קראַנקהייט נישט תופס געווען.

אלס הייל־מיטעל געגן רעווומאטיזם

היט, וואָס בעזעצט זיך הויפּטזעכליך אין די געלענ־קען, זעהנען, מוסקולען, ווועלכע האָבען גאָר אַ גאָר קלייניע קרבות מיט דער אַקוטען, גלעלענק־ענט־צינדונג. מייסטענס אַלזאָ די קראַנקהייט אויף אונ־טערן בילד פון אַ קאָנסטיטוציאָנאַל־קראַנקהייט״.

נעבען דער קאָנסטיטוציאָנעלער סבה זענען נאָך פערהאַן אויסערע שעדליכקייטען, ווי למשל פערקיהלונגען, דורכנעסונגען אוּן פייכטע ואוינונ־גען, מיר טרעפען עס ביי ווענערינס, פישערס, בריי־קען־ אוּן גראָבען אַרבייטער אַזוי אַז דער בעריהמ־טער פראָפ. שטרימפעל האָט רעכט ווען ער רופט די קוראַנקהייט „די אַרמענקראַנקהייט“, אינ׳ם געגענזאַץ צו דער קראַנקהייט פון די רייכע: גיכט אין האַרצ־זייט׳ע.

פונ׳ם ים פון היילמיטלען געגען רעווומאַטיזמוס ווועלכע בעווייזען דורך זייער גרויסער צאָהל זייער מאַכטלאָזיגקייט ווייל אין בלויז אויסרעכענען די מאַדערנסטע אוּן נייעסטע „מיריאָן“ דאָס איז אַ 20 פּראָצענטיג יאָד־פרעפּאַראַט, אייגענפּיהרט פון דע׳ לאָ־ענץ־קליניק אין ווין. אייגשטיכע פון אַטאָפאניל זילבער־פרעפּאַראַטען אוּן מילך, אימפּוגענען מיט „קו־טיוואַקצין“ פון פאוול אוּן פאַנדאָרף, ראַדיום אין דער פאָרם פון בעדער אייגשטיכען אוּן אינהאַלאַציעס.

הויפּטזעכליך ווייל אין דאָ דערמאָהנען דאָס בי־נעגיפט. אין דער פאַלקס־מעדיצין איז אַלגעמיין בעקאַנט, אַז רעווומאַטיקער האָבען זיך געלאָזט שטע כען פון ביהנען מיט זעהר גוטען ערפאָלג. אַזוי ווי עס איז אָבער שווער דאָס מיטעל אָנצוווענדען ביי פאַציענטען האָט דאָס סערומערא פעוטילע אינסטי־טוט אין ווין, אוּף אָנרעגונג פון פּראָפעסאָר קרעט לי, פּרעפּאַרירט אַ ביהנען־גיפטשטאָף „אימענין“, וועלכעס ווערט אין פערשידענע שטערקען, מיט אַ ספעציעלער נאָדעל אייגעשפריצט אין דער הויט גופא אויפ׳ער שטעלע, וואו מען שפריצט איין דעם ביהנענשטאָף ענטשטעהט אַ בלעטל, אַרום וועל־כען עס מאַכט זיך אַ רויט פעלד: דאָס אַלעס פּאַר שווינדעט נאָך אַ קורצע צייט.

די צאָהל פון די אייגשטיכען רייכטעט זיך נאָך דער־ קראַנקהייט, נאָך דער וויידערשטאַנדס־קרעפט און דעעקציאָנספעהיגקייט פון אָרגאַניזם, וויל נאָך די אייגשטיכען מרעטען אויף טיילמאָל קאַפשמער צען, שווינדעל, שטאַרקער שוויים־אויסברוך, פיבער אַבווייכען א.א.וו. אָט די אַלע ערשיינונגען געהען שנעל פאַריבער, און ווי אַ סך מיטע געמאַכטע ער־פאַהרונגען בעווייזען, איז עס איינס פון די בעסטע מיטלען אינ׳ם קאַמף מיט דער שוועׂר־ער און לאַנג־דויער־ענדער קראַנקהייט.

אמראַנץ פערל

פון תלמוד און מדרש

געזאַמעלט און בעארבייט פון **אברהם שלעזינגער**

אויב דער מענש איז געבוירען גוט וועט ער שוין נישט וועריען שלעכט.

(בר׳ כ״ט.)

* * *

דער וואָס נוצט אויס זיין לעבענס אויף כבוד — האָט קיין קיום נישט.

(אבות א.)

* * *

וועריטער וועלכע דער מענש האַלט זיי נאָך אין האַרצען, רעכענען זיך נישט פאַר קיין וועריטער.

(קידושין מ״ט)

* * *

דאָס געזעץ מאַכט קיין אונטער־שיד נישט אויב עס האַנדעלט זיך וועגען איין פרוטה אָדער וועגען הונדערט רענדלעך.

(סנהדרין ח.)

* * *

פאַר דעם וואָס האָט אַ געדאַנקענעם אין זיין משפחה דאַרף מען נישט רעדען וועגען קיין גע־האַנגענע.

(בבא מציעא נ״ט)

* * *

עס טרעפט אַז מ׳בעזיגט אַ שונא מיט אַזעלכע שוואַכע וועריטער וואָס האָבען גאָר קיין נמשות נישט.

(חולין כ״ז)

* * *

דאָס געזעץ וואָס אַ רעגירונג גיט אַרויס, מוז אָנגענומען וועריען פאַר אַ געזעץ.

(בבא בתרא נ״ד)

* * *

ווען איהר בראַנגט יענעם צו געבען צדקה איז מעהר ווי איהר אַליין וואָלט געגעבען.

(בבא בתרא י״ט)

* * *

דער מענש וואָס קען נישט טופט זיין אַ עגין איז גלייך ווי עס וואָלט וועלען אַרויסגעהן צו זיך אין שטוב און האָט פערלוירען דעם שליסעל.

(סנהדרין ק.)

איך האָב דורכגעטראַכט אַלע גאָטס מעשים אוּן איך זעה

אַז אַ מענש קען זיך נישט פונאַנדערקלויבען אוּן בעגרייפען

וואָס עס טוט זיך אונטער דער זון

וויל ווי אַ מענש זאָל זיך נישט מאַטערן עטוואָס אויסצוגעפינען

וועט ער אַלץ גאָרנישט דערגעהן אוּן וועט אפילו דער גרעסטער חכם זאָל זיך פערשעמען עטוואָס צו דערגיין וועט ער אויך גאָרנישט אויסגעפינען

(קהלת ח. י״ז)

אלס הייל־מיטעל געגן רעווומאטיזם

היט, וואָס בעזעצט זיך הויפּטזעכליך אין די געלענ־קען, זעהנען, מוסקולען, ווועלכע האָבען גאָר אַ גאָר קלייניע קרבות מיט דער אַקוטען, גלעלענק־ענט־צינדונג. מייסטענס אַלזאָ די קראַנקהייט אויף אונ־טערן בילד פון אַ קאָנסטיטוציאָנאַל־קראַנקהייט״.

נעבען דער קאָנסטיטוציאָנעלער סבה זענען נאָך פערהאַן אויסערע שעדליכקייטען, ווי למשל פערקיהלונגען, דורכנעסונגען אוּן פייכטע ואוינונ־גען, מיר טרעפען עס ביי ווענערינס, פישערס, בריי־קען־ אוּן גראָבען אַרבייטער אַזוי אַז דער בעריהמ־טער פראָפ. שטרימפעל האָט רעכט ווען ער רופט די קוראַנקהייט „די אַרמענקראַנקהייט“, אינ׳ם געגענזאַץ צו דער קראַנקהייט פון די רייכע: גיכט אין האַרצ־זייט׳ע.

פונ׳ם ים פון היילמיטלען געגען רעווומאַטיזמוס ווועלכע בעווייזען דורך זייער גרויסער צאָהל זייער מאַכטלאָזיגקייט ווייל אין בלויז אויסרעכענען די מאַדערנסטע אוּן נייעסטע „מיריאָן“ דאָס איז אַ 20 פּראָצענטיג יאָד־פרעפּאַראַט, אייגענפּיהרט פון דע׳ לאָ־ענץ־קליניק אין ווין. אייגשטיכע פון אַטאָפאניל זילבער־פרעפּאַראַטען אוּן מילך, אימפּוגענען מיט „קו־טיוואַקצין“ פון פאוול אוּן פאַנדאָרף, ראַדיום אין דער פאָרם פון בעדער אייגשטיכען אוּן אינהאַלאַציעס.

פראפעסיאנעלע ארגאניזירונג

פון דער ארבייל=טערשאפט

פון דר. אריה מאַרמאָראָווער

1.

די פראָפעסיאָנעלע ארגאַניזירונג פון דער יו־דישער אַרבייטערשאַפט צייכענט זיך אויס מיט צוויי ספּעציעלע סמנים: זי געהערט אַזוים קוים כל אַ סך אַ גרעסערן פראָצענט־זאַץ פון אַרבייטער איידער בייַ אַנדערע פעלקער און צווייטענס פעהלט דאָ די אידעאָלאָגישע אידענטיפיצירונג וואָס איז כאַראַקטעריסטיש פאַר דער פראָפעסיאָנעלער אַרבייטער־בעוועגונג פון אַנדערע פעלקער. די סיבות פון דער ערשטער ערשיינונג זענען קלאָר: די פראָפעסיאָנעלע ארגאַניזירונג האָט אין די רייהען פון דער יודישער אַרבייטערשאַפט נישט געטראָפען אויף די שווערע יגקייטען וויַ בייַ אַנדערע פעלקער, עס האָט דאָ געפעהלט קוידם כל דער ווידערשטאַנד מצד די אַרבייט־געבער.

אין קלייניע און קליינטשיגע אינדוסטריע־בעריבען האָט דער אַרבייטס־גענפער וויַלענדיג אַדער נישט וויַלענדיג, נישט די מעגליכקייט צו פעהיגיע־דערצו די פראָפעסיאָנעלע ארגאַניזירונג און איז די גרויסע אינדוסטריע־בעריבען, וואָס זענען לאַנגע יאָהרען דער הויפּט־צענטר פון ווידערשטאַנד געגען דער פראָפעסיאָנעלער אַרבייטער־ארגאַניזירונג, האָט דער יודישער אַרבייטער אויך אָהן דעם נישט גע־האָט קיין דייסט רגל. אָבער אויך די מדינה איז דאָ נישט געקומען אין אַכט אַלס אַ שטערענדער פאַקטאָר, די יודישע אַרבייטער־בעוועגונג איז אַ רויסגעוואַקסען כמעט אין גאַנצע וואַרעם פון פרייהייט פון קאַאַליציע און אַזוי־לו אין רוסלאַנד, וואָס האָבן בייַ זיי צום וועלט־קריג נישט געקאָנט אידעאָלאָגישע טעמים. די פראָפעסיאָנעלע אַרגאַניזירונג פון יודישען אַרבייטער קיינמאָל נישט געווען קיין פראָפעסיאָנעלע ארגאַניזירונג סתם, דער אידעאָלאָגיש־געזעלשאפטל. באַזיס איז געקומען צום פאַרשיין אַ סך בולטער, אייגער בייַ אַנדערע פעלקער, אָבער דער דאָזיגער באַזיס איז כמעט תמיד באַר פון איין מין: דרי ארגאניזאציע האָט אַ מהר אַדער וועניגער אויסגעשפראָכענעם קלאַסען־כאַראַקטער.

אַ קאָנסערוואַטיווע אַרבייטער־ארגאַניזאציע, ווי צום בייַשפיל די גרויסע פראָפעסיאָנעלע פער־אייניען פון די ענגלישע אַרבייטער, איז קיינמאָל ניט געווען בעקאַנט אין דער יודישער אַרבייטער־בעווע־גונג. די זאַך איז אַ גאַנץ פערשטענדליכע, דער קאָנסערוואַטיווער כאַראַקטער וואַקסט אַרויס פון א אומגעהיירטער דיסציפלין, דער מיטגליד פון דער ארגאַניזאציע וועלכע ממילא אריינגעצויגען אין אַל־געמיינעם שטראָם, ער בעשטרעבט זיך צו עמפינדען אין צו האַנדלען אזוי ווי זיינע חברים.

ביים יודישען אַרבייטער איז דאָס דאָזיגע ג־פיהל פון דיסציפלין ענטוויקעלט אַ סך שוואַכער, אויף זיין שטעל קומט דאָס געפיהלט פון קריטיק, און פון אינדיווידועלער קאָנצעפציע, וואָס איז גורם צו אונאונטערבראָכענע אינערליכע רייבונגען אין דער ארגאַניזאציע און צו מהר אדער וועניגער אויסגעשפּראָכענע קריזיסען, דער נישט־יודישער אַרבייטער" איז אויך אַ סך מהר פערשידענע אַרגאַניזאציע זיינדיג פערוואַרצעלט אין פראָפעסיאָנעלע לעבען, ביים יודישען אַרבייטער, וואָס איז געווען (און געבליבען איז אַ סך בעציהונגען ביז היינט) העכער אייד־ער קולטור־ניוואָ פון אַנדערע אַרבייטער און האָט אויך געווירקט אויף דער אינטענזיווי־טעט פון פראָפעסיאָנעלער ארגאַניזירונג.

אבער דער דאָזיגער גרויסער פראָצענט־זאַץ פון פראָפעסיאָנעל ארגאַניזירטער צווישען דער ארבייטער־שאפט איז נישט קיין סימן פון כח פון דער ארגאַניזאציע, אומגעקערט ס'איז א בעקאַנטע טעטזאַך, אַז די יודישע פראָפעסיאָנעלע אַרבייטער־בעוועגונג איז נישט קוקענדיג אויף דער רע־לאַטיוו גרויסער צאָהל פון איהרע חברים, כמעט אין אַלע פאַלען שוואַכער, אייידער די ארגאַניזאַציע פון אַנדערע אַרבייטער, און די דאָזיגע טאַטזאַך ער־קלערט זיך נישט נאָר מיט דעם כאַראַקטער פון יודישער לוין־אַרבייט און איהר קנאַפען געזעל־שאַפטליכען וועזן, נאָר אויך מיט דעם ספעציעלען פערהעלטניש צו פראָפעסיאָנעלער ארגאַניזירונג, וואָס אונטערשיידט זיך צווישען דעם יודישען און נישט יודישען אַרבייטער.

די פראָפעסיאָנעלע אַרבייטער־ארגאַניזאציע צייכענט זיך אויס אין די מייסטע פאַלען מיט גרויסער סאָלידאַריטעט פון די חברים אין זייער אַרויס־קריסטאַליזירטער דיסציפלין, דער מיטגליד פון דער ארגאַניזאציע וועלכע ממילא אריינגעצויגען אין אַל־געמיינעם שטראָם, ער בעשטרעבט זיך צו עמפינדען און צו האַנדלען אזוי ווי זיינע חברים.

ביים יודישען אַרבייטער איז דאָס דאָזיגע ג־פיהל פון דיסציפלין ענטוויקעלט אַ סך שוואַכער, אויף זיין שטעל קומט דאָס געפיהלט פון קריטיק, און פון אינדיווידועלער קאָנצעפציע, וואָס איז גורם צו אונאונטערברָאכענע אינערליכע רייבונגען אין דער ארגאַניזאציע און צו מהר אדער וועניגער אויסגעשפּראָכענע קריזיסען, דער נישט־יודישער אַרבייטער" איז אויך אַ סך מהר פערשידענע אין זיך אַרבייט און זיך „אייגצו־אַרדנען". אין אַ קלייניגרער־ליכען בערוף איז אזוי אפט, וו ידאָס בייטען פון די פערשידענסטע אַר־בייטס־צווייגען, דאָס אַלץ האָט אַ השפעה אויף אויף דער פראָפעסיאָנעלער אַלגאַניזאַציע, און איז גורם צו אפטען בייטען זיך פון די חברים, וואָס איז אויך כאַראַקטעריסטיש פאַר דער יודישער פראָפעסיאָנע־לער־ארגאַניזירונג.

און אויך די צווייטע גרונד־טאַטזאַך: די שוואַכע אידעאָלאָגישע טעמים. די פראָפעסיאָנעלע אַרגאַניזירונג פון יודישען אַרבייטער קיינמאָל נישט געווען קיין פראָפעסיאָנעלע ארגאַניזירונג סתם, דער אידעאָלאָגיש־געזעלשאפטל. באַזיס איז געקומען צום פאַרשיין אַ סך בולטער, אייגער בייַ אַנדערע פעלקער, אָבער דער דאָזיגער באַזיס איז כמעט תמיד באַר פון איין מין: דרי ארגאניזאציע האָט אַ מהר אַדער וועניגער אויסגעשפראָכענעם קלאַסען־כאַראַקטער.

אַ קאָנסערוואַטיווע אַרבייטער־ארגאַניזאציע, ווי צום בייַשפיל די גרויסע פראָפעסיאָנעלע פער־אייניען פון די ענגלישע אַרבייטער, איז קיינמאָל ניט געווען בעקאַנט אין דער יודישער אַרבייטער־בעווע־גונג. די זאַך איז אַ גאַנץ פערשטענדליכע, דער קאָנסערוואַטיווער כאַראַקטער וואַקסט אַרויס פון א אומגעהיירטער דיסציפלין, דער מיטגליד פון דער ארגאַניזאציע וועלכע ממילא אריינגעצויגען אין אַל־געמיינעם שטראָם, ער בעשטרעבט זיך צו עמפינדען און צו האַנדלען אזוי ווי זיינע חברים.

ביים יודישען אַרבייטער איז דאָס דאָזיגע ג־פיהל פון דיסציפלין ענטוויקעלט אַ סך שוואַכער, אויף זיין שטעל קומט דאָס געפיהלט פון קריטיק, און פון אינדיווידועלער קאָנצעפציע, וואָס איז גורם צו אונאונטערברָאכענע אינערליכע רייבונגען אין דער ארגאַניזאציע און צו מהר אדער וועניגער אויסגעשפּראָכענע קריזיסען, דער נישט־יודישער אַרבייטער" איז אויך אַ סך מהר פערשידענע אין זיך אַרבייט און זיך „אייגצו־אַרדנען". אין אַ קלייניגרער־ליכען בערוף איז אזוי אפט, וו ידאָס בייטען פון די פערשידענסטע אַר־בייטס־צווייגען, דאָס אַלץ האָט אַ השפעה אויף דער פראָפעסיאָנעלער אַלגאַניזאַציע, און איז גורם צו אפטען בייטען זיך פון די חברים, וואָס איז אויך כאַראַקטעריסטיש פאַר דער יודישער פראָפעסיאָנע־לער־ארגאַניזירונג.

און

פון וואנען שטאמט דער פערבאָט ביי יוהדן

נעגען מישען פרוישיגם מיט מילכיגם?

פון דר. ז. קאדיש

די סקאַרבאָווע, טראַדיציאָנעלע ערקלערונג פאַר דעם איסור פון „בשר בחלב" איז, אַז דאָס שטאַמט פון דעם פערבאָט נישט צו קאָכען קיין ציקעלע אין דער מילך פון איהר מוטער („לא תבשל גדי בחלב אמו").

דאָס איז אָבער א טעות, וועלכער איז געקומען דערפון, וואָס מ'האָט געזוכט אַנאַטשעפעניש אָן אַ פסוק פון חומש פאַר דעם פערבאָט פון „בשר־בחלב". באמת אָבער, ווי מיר וועלען באַלד זעהן, האָט „בשר בחלב" גאָר נישט צו טון מיט קאָכען אַ ציקעלע אין־איהר מוטערס מילך, וואָרום עס וואָלט געווען צו וויטלופיג צו מאַכען טריף אַ מילכיגע לעפעל, וואָס מ'שטעקט אַריין אין אַ פלייש־שיגען טעפעל, בלויז אַלס אַ חומרא, כדי אויס־צוהיטען, אַז עס זאָל נישט קומען צו דעם, אַז מ'זאָל עסען אַ ציקעלע אין דער מילך פון איהר מוטער.

שוין מאַנכע פון די בעלי התלמוד האָבען, אייגענזעהען, אַז „בשר בחלב" האָט גאָרנישט נישט צו טון מיט קאָכען אַ ציקעלע אין איהר מוטערס מילך, און זיי האָבען דערפאַר געזוכט עס אַרויס־צודרייגען גאָר פון זענדערע פסוקים (חולין, דף קט"ו). מיר מוזען דערפאַר די ערשטע זאַך זעהן, וואָס דאָס איז פאַר אַ טשיקאָווער פערבאָט קיין ציקעלע אין דער מילך פון איהר מוטער, בכדי מ'זאָל וויסען וואָס מ'דאַרף טון אויב מ'האָט עס דאָך אויס־גיסען אין דער מילך.

דער רמב"ם (אין „מורה נבוכים") גיט פאַר דעם אַ שכל־דיגע ערקלערונג. ער בעהויפטעט, אַז עס איז דערייבער אָנגעזאָגט געווארען נישט צו קאָכען קיין ציקעלע אין דער מילך פון איהר מוטער, ווייל איהר מוטער איז דאָך אויך אַ בהמה, און מ'טאָר נישט עסען קיין פלייש פון אַ בהמה אין דער ערשטער צייט נאָכדעם וואָס זי האָט געהאַט אַ קאַלב, ווייל דאָס איז נאָך נישט אויסגעוואַקסען גענוג, כדי מ'זאָל נישט מיינען אַז מ'קאָכט אַ ציקעלע אין דער מילך פון איהר מוטער.

אין מאַנכע פון די בעלי התלמוד האָבען, אייגענזעהען, אַז „בשר בחלב" האָט גאָרנישט צו טון מיט קאָכען אַ ציקעלע אין דער מילך פון איהר מוטער, נאָר עס איז נאָר אַ פאַל פון „לא תבשל גדי בחלב אמו". אַז קיינער וויל עס נישט דעם זין („יגעלם מעיני הנבונים"). אויך דער בעל־הימטער דייטשער ביבעל־פאָרשער און קולטור היסטאָריקער הערר גרעסמאַן זאָגט, אַז נישט גענוג קוקט אויף אַלע בעמיהוגגען פון די עשאַלאָנען, איז די אָפשטאַמונג פון אָט דעם געוען נאָך איבער גאַנצען טונקעל.

דער רמב"ם (אין „מורה נבוכים") גיט פאַר דעם אַ שכל־דיגע ערקלערונג. ער בעהויפטעט, אַז עס איז דערייבער אָנגעזאָגט געווארען נישט צו קאָכען קיין ציקעלע אין דער מילך פון איהר מוטער, ווייל איהר מוטער איז דאָך אויך אַ בהמה, און מ'טאָר נישט עסען קיין פלייש פון אַ בהמה אין דער ערשטער צייט נאָכדעם וואָס זי האָט געהאַט אַ קאַלב, ווייל דאָס איז נאָך נישט גענוג אויסגעוואַקסען, כדי מ'זאָל נישט מיינען אַז מ'קאָכט אַ ציקעלע אין דער מילך פון איהר מוטער.

בעציהונגען פון מענש צו מענש

איז דער יהדישער תורה

2.

די בעציהונג פון מענש צו מענש איז דער שטאַרקסטער יסוד און דער וויכטיגסטער פאַקטאָר אין דעם קיום העולם, אין דער וועלטס עקזיסטענץ, עס קען נישט הערשען קיין רוה, אַרדנונג, צופרידענהייט אויף דער וועלט ביז עס וועלען נישט ווערען פעסטגעשטעלט די הויפט־פרינציפען און כללים פון די מענשליכע בעציהונגען, די אינדיווידועלע, אַזוי אויך די געזעלשאַפטליכע, און דאָס מוז ווערען דער הויפט יסוד פון אַלע גייסטיגע פראָבלעמען ביי אַלע נאַציאָנען, אַלע פעלקער.

אין אַלע צייטען זענען געווען גדולים גייסטיגע, דענקער, פילאָזאָפען און געלעהרטע, וועלכע האָבען זיך בעמיהט אין פערשידענע פאָרמען. צו ערקלערען און בעגרינדען פאַרשונגען אויף דעם גע־ביט פון הומאַניטעט, מאָראַל, מידות, עטיק, כדי צו שאַפען די פערשטענדניש אין דער בעציהונג פון מענש צו מענש, וואָס איז אָפט געווען דער יסוד פון אַלע גייסטיגע פראָבלעמען ביי אַלע נאַציאָנען, אַלע פעלקער.

אין אַלע צייטען זענען געווען גדולים גייסטיגע, דענקער, פילאָזאָפען און געלעהרטע, וועלכע האָבען זיך בעמיהט אין פערשידענע פאָרמען. צו ערקלערען און בעגרינדען פאַרשונגען אויף דעם גע־ביט פון הומאַניטעט, מאָראַל, מידות, עטיק, כדי צו שאַפען די פערשטענדניש אין דער בעציהונג פון מענש צו מענש, וואָס איז אָפט געווען דער יסוד פון אַלע גייסטיגע פראָבלעמען ביי אַלע נאַציאָנען, אַלע פעלקער.

שוין מאַנכע פון די בעלי התלמוד האָבען, אייגענזעהען, אַז „בשר בחלב" האָט גאָרנישט צו טון מיט קאָכען אַ ציקעלע אין דער מילך פון איהר מוטער, נאָר עס איז נאָר אַ פאַל פון „לא תבשל גדי בחלב אמו". אַז קיינער וויל עס נישט דעם זין („יגעלם מעיני הנבונים"). אויך דער בעל־הימטער דייטשער ביבעל־פאָרשער הערר גרעסמאַן זאָגט, אַז נישט גענוג קוקט אויף אַלע בעמיהונגען פון די עשאַלאָנען, איז די אָפשטאַמונג פון אָט דעם געוען נאָך איבער גאַנצען טונקעל.

דער רמב"ם (אין „מורה נבוכים") גיט פאַר דעם אַ שכל־דיגע ערקלערונג. ער בעהויפטעט, אַז עס איז דערייבער אָנגעזאָגט געווארען נישט צו קאָכען קיין ציקעלע אין דער מילך פון איהר מוטער, ווייל איהר מוטער איז דאָך אויך אַ בהמה, און מ'טאָר נישט עסען קיין פלייש פון אַ בהמה אין דער ערשטער צייט נאָכדעם וואָס זי האָט געהאַט אַ קאַלב, ווייל דאָס איז נאָך נישט אויסגעוואַקסען גענוג, כדי מ'זאָל נישט מיינען אַז מ'קאָכט אַ ציקעלע אין דער מילך פון איהר מוטער.

פון הרב יהושע שפעטמאן

גלייכצייטיג אַ ליבליכער רחמנות'דיגער רוף און וואונש צו די יסודות המוסר.

דער נביא־ישער מאַמענט געהט דורך אין דער גאַנצער יודישער תורה, דורך דעם לעבען און לעהרע פון אונזערע תנאים, אמוראים און חכמים. דערייבער וועט זיין איבערעסאַנט צו זעהן, וויי אַזוי וועלט בעטראַכט אינ'ם יודענטום דער בעגריף פון מענש צו מענש, דער בין אדם לחבירו. מיר ברענגען דאָ די סאַמע אינטערעסאַנטסטע שטעלען: משה רבנו, דער אב הנביאים, וועגען זיין אַרייטערייט אין לעבען, וועלט וועלט מעשיות וועגען זיין בעציהונג צו מענשען, בין אדם לחבירו: 1) משה וועלט גרויס, געהט ער אַרויס פון קעגיגליכען הויף צו זעהן די ליידען פון זייגע אַיימע בריידער, און דערזעהט אַ מצרי שלאָגט אַ יודען, האָט ער רעאַגירט אויף דער עוולה; 2) דעם צווייטען טאָג זעהט ער, ווי צוויי יודען קרי־גען זיך, שרייט ער אויס „רשע, פאַר וואָס הויבסטו דיין האַנד צו וועלען שלאָגען דיין חבר" (גמרא ומהד"ש), און צוליב דעם, מוז ער אַנטלויפען פון מצדים; 3) ער קומט אין מדין, זעהט ער, ווי יתרום טעכטער קומען אַנטרינקען די שעפסען, און די פאַסטוכער טרייבען זיי אַוועק, דאַן שטעהט ער אויף, דער פרעמדער, דער „גריגער", ער קען נישט פערטראָגען די עוולה, און העלפט זיי אַנטרינקען די שעפסען.

אין דער גמרא מפות (כ"ד) ווערט ערקלערט, ר' שמלאי זאָגט, תרי"ג מצוות זענען געוואָגט נע־וואָרען צו משה אויפ'ן בארג סיני, אז געקומען דיד המלך אין ספר תהלים (ט"ז) און געמאַכט עלי־הויפט יסודות פון יודענטום. ער פרעגט „ד' מי יגור באהליך, מי ישכן בהר קדשיך", וער איז אין דער ווירדע צו וואוינען אין דיין געשל־כען הויז, וער וועט רוהען אויף דיין הייליגען בארג. דער ענטפער איז: „הולך תמים, ופועל צדק, ודובר אמת בלבבו, לא עשה לרעהו רעה, כספו לא נתן בנשך"... ער געהט אין ריכטיגען וועג, נאַאיוויטעט, ער טוט ריכטיג צדק (עיין שם בגמרא אבא חלקיהו), דערזעהן דאָ די סאַמע אינטערעסאַנטסטע שטעלען: איז נישט קיין פראָצענטניק... איז דאָן געקומען ישעי' און געמאַכט זעקס הויפט יסודות, הויפט־כללים (ישעי' ל"ג): „הולך צדקות, ודובר משרים, מואס בבצע מעשקות, נוער כפיו מתמיך בשוחד, אוטם אזנו משמוע בדמים", געהט אין וועג פון צדק, רעדט ריכטיג, האָט פייגד נישט קיין עהר־ליך געלד, א. אַז. וו. איז געקומען מיכה (מיכה ו'). און געמאַכט דריי הויפט כללים פון יודענטום: „הגיד לך אדם מה טוב, ומה ד' דורש ממך, כי אם עשות משפט, ואהבת חסד והצנע לכת". זאג דיר מענש, וואָס איז גוט, און וואס פערלאַנגט גאָט פון דיר, נאָר זאָלסט טוך משפט, ליב האָבען צו טון חסד, און זיי זיך בעשיידען, איז געקומען ישעי' אין ד' יצוויוייטע העלפט. אין די טייל פון די בחמות (ישעי' ב"ז), און האָט געמאַכט צוויי הויפט כללים פון יודענטום: „כה אמר ד' שמרו משפט ועשו צדקה", אַזוי זאָגט גאָט, היט דעם משפט, און טוט צדקה. איז געקומען חבקוק און געמאַכט איין הויפט כלל: „יצדיק באמנתו יחיה", אַ צדיק איז דער. וואָס לעבט אין זיין גלויבען, ער לעבט עהרליך, זישט מיט שווינדעל. (פון דעם וואָלט נושא ינותן באמונה, און וואָס מען פר־לעבט ביים יום הדין ו עסקת באמונה, האַסטו געפיהרט דיינע געשעפטען מיט עהרליכקייט...) יעיין שם במהרש"א ובמפ'רשים

עס איז בעוואוסט דער מאמר פון ר' עקיבא, אויף דעם פסוק (קדושים) „יאהבת לרעך כמוך", זאָגט ר' עקיבא „זה כלל גדול בתורה", דאָס איז דער גרעסטער כלל אין דער תורה, אַז מען זאָרף ליב האָבען דעם חבר־פ־יינד, אַזוי ווי זיך זעלבסט. אינטער־עסאַנט איז, אַז ר' עקיבא האָט פערשטאַנען נאָך אַ בעגריף פון אהבה, ער האָט געדרשנ'ט דעם מסוק: „יאהבת את ד' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך, בפילו אם נוטל את נפשך (ברכות ס'א), זאָלסט ליב האָבען גאָט מיט דיין גאַנצען נפש, אפילו ווען מען בעהמט דיר צו דאָס נפש דאַרפסטו אויך ליב האָבען גאָט און דאַרפסט זיך לאָזען מוסר נפש זיין על קידוש השם. דאָס איז די ערשטע דרשה און דין, מיט וועלכע די יודישע מאַראַלאָגיע, די יודישע געשיכטע איז אַוועי ריין מיט די העלדישקייט פון מסירות נפש אויף קידוש השם פאַר דער יודישער נשמה, יודישע צניעות... און ער איז נישט געווען בלויז אַ נאה דורש, שעהן געדרשנ'ט פאַר יע־נעם, נאָר אויך אַ נאה מקיים, שעהן מקיים רעווען אויף זיין אייגענעם גוף, און ווי מען האָט געזייסען זיין קעניגליכען הויף מיט אייערע קאַמען, האָט ער מיט אַ אהבה'דיגע מסירות נפש געזאָגט, אַז אַלע יאָה־רען האָט ער געהאַפט אויף דעם טאָג, ווען ער זאָל קענען מקיים זיין יאהבת בכל נפשך, דעם נסיון זיך מוסר נפש זיין פאַר אהבת ד', אָט דער זעלבער ר' עקיבא האָט פערשטאַנען צו זאָגען דרייסט, אַז יאהבת לרעך כמוך, איז דער גרעסטער כלל אין דער תורה, דאָס איז דער גרעסטער יסוד אין יודענטום. מענשען ליבע איז בייא איהם רעווען דער באַדען, די לייטער אויף וועלכער ער איז גע־גאַנגען, געשטיגען. ער האָט געהאַט אַ עליה צו געטליכע ליבע, פון יאהבת לרעך כמוך ביז יאהבת את ד' אלקיך בכל נפשך, און ווען נישט דער שטאַפעל אין די דרשה פון מענ שען ליבע, וואָלט ער נישט געווען געקומען צו דער דרשה פון געטליכע ליבע און ביז מיט זיין גוף מקיים צו זיין די דרשות.

ערשטע און וויכטיגסטע געבאָטען פון פערבאָטען פון דער יהדישער רעליגיע.

מיט עסען צוזאַמען פלייש מיט מילך האָט דאָס אַבער אַבסאָלוט נישט צו טון. דאָ ווערט נישט אַנגעזאָגט, אַז מ'זאָל נישט עסען קיין ציקעלע געקאָכט אין איהר מוטערס מילך, ווייל קיינעם וואָלט גאָרנישט אויסגעפאַלען אויבעם צו טון. ווייל דער גרעסטער אַבסטאַקל אין דאָס פערבאָט פון „בשר־בחלב". באמת אבער, ווי מיר וועלען באַלד זעהן, האָט „בשר בחלב" גאָר נישט צו טון מיט קאָכען אַ ציקעלע אין־איהר מוטערס מילך, וואָרום עס וואָלט געווען צו וויטלופיג צו מאַכען טריף אַ מילכיגע לעפעל, וואָס מ'שטעקט אַריין אין אַ פלייש־שיגען טעפעל, בלויז אַלס אַ חומרא, כדי אויס־צוהיטען, אַז עס זאָל נישט קומען צו דעם, אַז מ'זאָל עסען אַ ציקעלע אין דער מילך פון איהר מוטער.

שוין מאַנכע פון די בעלי התלמוד האָבען, אייגענזעהען, אַז „בשר בחלב" האָט גאָרנישט צו טון מיט קאָכען אַ ציקעלע אין דער מילך פון איהר מוטער, נאָר עס איז נאָר אַ פאַל פון „לא תבשל גדי בחלב אמו". אַז קיינער וויל עס נישט דעם זין („יגעלם מעיני הנבונים"). אויך דער בעל־הימטער דייטשער ביבעל־פאָרשער הערר גרעסמאַן זאָגט, אַז נישט גענוג קוקט אויף אַלע בעמיהונגען פון די עשאַלאָנען, איז די אָפשטאַמונג פון אָט דעם געוען נאָך איבער גאַנצען טונקעל.

דער רמב"ם (אין „מורה נבוכים") גיט פאַר דעם אַ שכל־דיגע ערקלערונג. ער בעהויפטעט, אַז עס איז דערייבער אָנגעזאָגט געווארען נישט צו קאָכען קיין ציקעלע אין דער מילך פון איהר מוטער, ווייל איהר מוטער איז דאָך אויך אַ בהמה, און מ'טאָר נישט עסען קיין פלייש פון אַ בהמה אין דער ערשטער צייט נאָכדעם וואָס זי האָט געהאַט אַ קאַלב, ווייל דאָס איז נאָך נישט אויסגעוואַקסען גענוג, כדי מ'זאָל נישט מיינען אַז מ'קאָכט אַ ציקעלע אין דער מילך פון איהר מוטער.

אָט אַזוי זענען זיך גוהג געווסט שבתים אין דער גענגנד פון מזרח־אַפריקע, וואָס האָט פריהער, פאַר דער וועלט־מלחמה, גהערשט צוי דייטשלאַנד. פאַר־האַן אַבער אויך שבתים אין דער ענגלישער מזרח־אַפריקע, וועלכע זענען וועניגער שטרענג אין „הלכות תערובות". זיי עסען בלויז נישט קיין מיל־כיגס און פלייש־גס אין דעמזעלבי־גען טאָג. ווידער אַנדערע שבתים זענען דאָ אין יענע מקומות, וועלכע וואַרשען נאָר אַף צוועלף שעה צווישען פלייש און מילך. און נאָך ד יצוועלף שעה שלינגען זיי אַראָף אַ ביסעל וואַסער מיט זאַלץ. אַנאַוסנאַהם מאַכט מען נאָר מיט קיגדער, מיט קראַנקע מענשען און מיט שוואַכע קימפעטאַרינס.

אָט דאָס אַלץ טוען יענע אַפריקאַנער, נישט ווייל זיי האַלטען, אַז דאָס איז פאַרבאָטען, נאָר מיט פלייש איז נישט קיין מילך אויף זיי, ווייל זיי גלויבען, אַז דאָס קען שאַדען דער קוה, און זיי זענען אין דעם פרט נאָך פיל שטרענגער ווי יודען. פיינע יודען וואַרטען נאָך זעקס שעה צווישען פלייש און מילך. יענע אַפריקאַנישע שבתים אָבער האָבען בעוונדערע מילכיגע און פליישיגע פעריאָדען. מ'לעבט צעהן טעג אויסשליסליך אויף מילכיגס. דערנאָך לעבט מען צעהן טעג אויסשליסליך אויף פליישיגס. איידער אָבער עס ווערט געמאַכט דער איבערגאַנג פון איין פעריאָד אין דעם אַנדערען, געמט מען אַ ברעכמיטעל. מאַנכע געמען אַנ'אָפ־פיהר־משעל.

אָט אַזוי זענען זיך גוהג געווסט שבתים אין דער גענגנד פון מזרח־אַפריקע, וואָס האָט פריהער, פאַר דער וועלט־מלחמה, גהערשט צוי דייטשלאַנד. פאַר־האַן אָבער אויך שבתים אין דער ענגלישער מזרח־אַפריקע, וועלכע זענען וועניגער שטרענג אין „הלכות תערובות". זיי עסען בלויז נישט קיין מיל־כיגס און פלייש־גס אין דעמזעלבי־גען טאָג. ווידער אַנדערע שבתים זענען דאָ אין יענע מקומות, וועלכע וואַרשען נאָר אַף צוועלף שעה צווישען פלייש און מילך. און נאָך ד יצוועלף שעה שלינגען זיי אַראָף אַ ביסעל וואַסער מיט זאַלץ. אַנאַוסנאַהם מאַכט מען נאָר מיט קיגדער, מיט קראַנקע מענשען און מיט שוואַכע קימפעטאַרינס.

אָט דאָס אַלץ טוען יענע אַפריקאַנער, נישט ווייל זיי האַלטען, אַז דאָס איז פאַרבאָטען, נאָר מיט פלייש איז נישט קיין מילך אויף זיי, ווייל זיי גלויבען, אַז דאָס קען שאַדען דער קוה. זיי פערקויפען דעריבער נישט זייערע מילך צו אייראָפעער, טאַמער וועט די פערקויפטע מילך צו־גויפגעמישט וועדען מיט פלייש, און די קיה קע־נען נאָך חס־ושלום, קראַנק וועדען.

* * *

פראָפעסאָר פרעיזער מאַכט אָבער אַ טעות, וען ער מיינט, אַז די דאָזיגע פאַקטען ווערפען עפעס אַ ליכט אויף דעם פערבאָט פון קאָכען אַ ציקעלע אין דער מילך פון איהר מוטער. מיט מילך פון אַנדערע בהמות, ווי מיר וועלען באַלד זעהן, האָט „בשר בחלב" גאָר גארנישט צו טון. דאָס ווערט אַבער אַבסאָלוט נישט צו טון מיט פלייש־שיגען, אַז מ'זאָל נישט עסען קיין ציקעלע אין דער מילך פון איהר מוטער, ווייל קיינעם וואָלט גאָרנישט אויסגעפאַלען אויבעם צו טון. ווייל דער גרעסטער אַבסטאַקל אין דאָס פערבאָט פון „בשר־בחלב". באמת אבער, ווי מיר וועלען באַלד זעהן, האָט „בשר בחלב" גאָר גארנישט צו טון מיט קאָכען אַ ציקעלע אין־איהר מוטערס מילך, וואָרום עס וואָלט געווען צו וויטלופיג צו מאַכען טריף אַ מילכיגע לעפעל, וואָס מ'שטעקט אַריין אין אַ פלייש־שיגען טעפעל, בלויז אַלס אַ חומרא, כדי אויס־צוהיטען, אַז עס זאָל נישט קומען צו דעם, אַז מ'זאָל עסען אַ ציקעלע אין דער מילך פון איהר מוטער.

שוין מאַנכע פון די בעלי התלמוד האָבען, אייגענזעהען, אַז „בשר בחלב" האָט גאָרנישט צו טון מיט קאָכען אַ ציקעלע אין דער מילך פון איהר מוטער, נאָר עס איז נאָר אַ פאַל פון „לא תבשל גדי בחלב אמו". אַז קיינער וויל עס נישט דעם זין („יגעלם מעיני הנבונים"). אויך דער בעל־הימטער דייטשער ביבעל־פאָרשער הערר גרעסמאַן זאָגט, אַז נישט גענוג קוקט אויף אַלע בעמיהונגען פון די עשאַלאָנען, איז די אָפשטאַמונג פון אָט דעם געוען נאָך איבער גאַנצען טונקעל.

דער רמב"ם (אין „מורה נבוכים") גיט פאַר דעם אַ שכל־דיגע ערקלערונג. ער בעהויפטעט, אַז עס איז דערייבער אָנגעזאָגט געווארען נישט צו קאָכען קיין ציקעלע אין דער מילך פון איהר מוטער, ווייל איהר מוטער איז דאָך אויך אַ בהמה, און מ'טאָר נישט עסען קיין פלייש פון אַ בהמה אין דער ערשטער צייט נאָכדעם וואָס זי האָט געהאַט אַ קאַלב, ווייל דאָס איז נאָך נישט אויסגעוואַקסען גענוג, כדי מ'זאָל נישט מיינען אַז מ'קאָכט אַ ציקעלע אין דער מילך פון איהר מוטער.

דער לעוואי'ער רבי ר' בערניו /

פון יצחק אבן

פֿיים ריזינער רבין ר' ישראל'טשי זי"ל איז געווען א מבהג, אז בעת ס'איז געפֿוירן געווא־רען א קיבד ביי איהם אדער ביי זיינע קינדער, זענען זיינע מקורבים און הויפט - חסידים אריינ־געגאנגען צו איהם (אין זיין חדר מיוחד אפצוי־וויגשען א „מזל - טוב" און פערלאנגען א „מטבע" אויף משקה פאר די חברה חסידים, בשעת מעשה, בעת ער האט ערערט מיט די מקורבים, האט מען צו איהם אריינגעבראכט דאס ני־געפֿוירענע קינד, כדי ער זאל עס אנקוקען.

פֿיים קוקען דעם קינד איז ס'אלץ פֿיין פלעגט ער תמיד זאגען עפעס א „דבור", וועלכער האט געדיבט צו די חסידים פאר א ים מיט פרוישים איבער דעם קינדס צוקונפט און איבערן גרויס־קייט פון זיין נשמה. אין דעם „דבור" האט תמיד געשטעקט א רמז אויף דעם נאמען, וואס מען וועט דעם קינד געבען.

וועז מען האט דעם ריזינער געווינען, בעת ר' בער'ניו איז געבוירען געווארען איז ס'אלץ תק"פ, דאס ניי־געבוירענע קינד, האט ער געזאגט צו די חסידים, כהאי לישנא:

„א זהיר הויכע נשמה, נאר לגמרי גישט ראוי פאר דעם מגושם'דיגען דור א „דובר משרים" ס'איז אבער פערפאלגן" !

די ראשי החסידים האבען תיכף פערשטא־נען, אז דעם קינדס נאמען וועט זיין „דוב בער" (פוני וואס „דובר"), נאכן ריזינערס זיידען, דעם גרויסען רבין, רבי בער, וועמענס הויכע נשמה ער, דער ריזינער, האט איצט אראפגעצויי־גען. זיי האבען זיך אויף משער נעווען, אז דער עסק וועט גישט אזוי גלאט אפֿלויפען. דער ריזינער האט געזאגט די וועדשער :

בעשעהען וויסט שוין, וואס ער זאגט, אוי־זעדער קינדער דארף מען נאר לערנען די צורות פון די כ"ב אותיות פון א"ב. דאס איבריגע לערנט מען שוין מן השמים, עס איז נאר א טפשות צו בעהויפטען, אז ער וויל גישט לערנען, ער לערנט געניג און פיל.

די קינדער פון ריזינער הויף זענען ערצוי־גען געווארען ממש ווי בני מלכים יעדעס קינד אזוי ווי עס איז נאר אלט געווארען פיר יאהר, האט עס בעקומען צווי משרתים, וועלכע האבען עס אפגעהיט ווי אנ'אויג אין קאפ, בייטאג און ביינאכט, ווי אויך אנ'עקסטרען מלמד. דעם מלמדס אויפגאבע איז אויך געווען דאס קינד אפצוהיכטען איך להתהנג, ווי אזוי עס זאל זיך פערהאלטען אין דער סביבה פון זסידים און פרעמדע מענשען, עס זאל כמעט גאר גישט רעדען, און ענטפערען נאר געצהלטע וועדטער.

אינ'ם ריזינערס הויף איז געווען א מנהג (דער זעלבער מנהג וואס איז אויך בי אלע ריזינער קינדער), אז בעת דער רבי האט געפראווט זיי־נע חסידים, פלעגט דער משרת אריינפיהרען דעם רבי'נס יונגסטע קינד אינ'ם חדר, וואו דער גרוי־סער עולם האט געווארט, בין זיי וועלען קענען צוקומען צום רבין, און דאס קינד האט יעדען אורח געגעבען א רבי'שען „שלום עליכם", דערלאנגער־דיג איהם די שפיץ פינגער. דער אורח האט שוין געוואוסט, אז פאר דעם כבוד דארף ער דעם קינד געבען „שלום עליכם - געלד" און קריגען פון איהם א ברכה, טאמער איז אבער דער אורח גע־ווען א „פריץ", דאס הייסט, א פריש־געבאקענער חסיד, וועלכער האט גישט געוואוסט פון די הויפ־מנהגים, האט איהם דאס קינד בפירוש אויפמערק־זאם געמאכט אז זיין חוב, פרעגענדיג : נו, וואו איז ער־גיץ מיין שלום עליכם־געלד"?

די ברכה, וואס דאס קינד פלעגט געבען, איז בעשטאנען אין די וועדטער :

השם יתברך זאל אייך העלפען, איהר מיט אייער בני בית זאלט געווינד און שטארק זיין, און האבען שפע ברכה און הצלחה.

דער גאנצער ענין איז מיט'ן קינד געווארען גוט אייגשטודירט, ס'זאל געהן ווי א מזמור, וויל דאס געלד, וואס דאס קינד פלעגט מאכט זיך פון זייערע ריי־גאדישט. ארבה, דאס איז גורם, או ער נעמט אויך זיך קוקען ווי אויף „א מאיסירער", א נישט פערשטאנענעם, א מין שפיגזוא, וואס קיינ־ער וויל נישט אנער־קענען.

אין נישט בלויז לגבי דעם שטעטל זיך גימפל פאר א נישט אפגעשאצטען גאון, ווען ער איז נאר יונגער געווען האט ער אלץ ר'ערא־ציעס בעלאנגט מיט זיינע „וועיק" און אזוי וי עס איז קיינמאל נישט געקומען דערצו או ער זאל זעהן זיין נאמען ער־געזעהן-וואו געדרוקט (סיידען אויף ווידיט־קאר־טלעך). האט ער בעקומען א מייגונג וועגען זיך, או מען וויל איהם בזיוון נישט אנער־קענען, או ער געהער־ט צו דעם טיפ גאונים, וואס זייער גרויסקייט ווערט ע'שט דע'ווייזען נאכ'ן טויט. און טאקע דער־פאר רעדט ער מיט א שמייכעלע אויף די ליפען וועגען דער היינטיגער ליטערא־טור בלל און וועגען דער יידישע" בפר"ט - וויי־זער וואס זאגט ער - יידישע ליטערא־טור, די דאקטע־ע־וסקים און שעקספיר־ס, וואס זיי האבען. כ'האב אמאל — דער־צעהלט ער — געזעהן סענאלאוויטשען, טראנט ער צומאל נישט קיין שווארצען ליטערא־טור בלל נישט קיין פאלקע, נאר ער גענט אויסגעפיצט ווי א פראסטער בירגער (ווידער אמאל „בירגער"). מיט מיר לעבט דער פאעט גימפל ווי אמאל. אמאל גוט און אמאל אויך שלעכט. קום איך אמאל צופאל־ען אין מיין שטעטעל, קומט ער צו מיר באלד אינדע־פ־יה וועז כ'שלאף נאך, בעהמט פון מיין פאפיר־אסען־טאש א פאפירא־ס אין פערי־וי־כער־ט מיט א בריטען זשעטס. ער פע־ענטפע־ט זיך אפילו פאר־וואס ער נעהמט אהן מיין רשות. נאר דאס איז שוין זיין „פרינציפ", בעצען איז נישט זיין טבע, דע־צו איז ער א געגנער פון פריוואט־אייגענטום. דע־נאך נעהמט ער מיך פאטערלעך מוסר'ן, פארוואס איך שלאף אזוי לאנג, — וויל אינדר־וסען — זאגט ער — איז פרעכטיג, בעצו־בע־נד, ער האט זיך בכיוון אויפגעהויבען אביסעל פרי־יהער, בכדי צו זעהן דעם „זוגען אויפגאנג", בכדי צו בעקומען „עמאציעס" און נאך אמאל בכדי צו שרייבען לידער פון זון־אויפגאנג. ער ווייזט מיר דערבי א העפטעל לידער, וואס לויט זיין מיינונג דאר־ף איך זיי אויסהערען, נישט תמיד געלונגט דאס איהם, וויל א טבע האט ער אלץ ר'ערא־ציעס בעלאנגט־ס מיט זעיק" „וועיק" און אזוי ווי עס איז קיינמאל נישט געקומען דערצו או ער זאל זעהן זיין נאמע ער־געזעהן-וואו געדרוקט (סיידען אויף ווידיט־קאר־טלעך), האט ער בעקומען א מייגונג וועגען זיך, או מען וויל איהם בזיוון נישט אנער־קענען, או ער גע־הע־ט צו דעם טיפ גאונים, וואס זייער גרויסקייט ווערט ע'שט דע'ווייזען נאכ'ן טויט. און טאקע דער־פאר רעדט ער מיט א שמייכעלע אויף די ליפען וועגען דער היינטיגער ליטערא־טור בלל און וועגען דער יידישע" בפר"ט - וויי־זער וואס זאגט ער - יידישע ליטערא־טור, די דאקטע־ע־וסקים און שעקספיר־ס, וואס זיי האבען. כ'האב אמאל — דער־צעהלט ער — געזעהן סענאלאוויטשען, טראנט ער צומאל נישט קיין שווארצען ליטערא־טור בלל נישט קיין פאלקע, נאר ער גענט אויסגעפיצט ווי א פראסטער בירגער (ווידער אמאל „בירגער").

הומאר פון ביינעם סאטירע

צויזאמענגעשטעלט דורך א. שארמציגעל

פאליטיק פון דער וואך

די אַרבייטער־רעגירונג אין ענגלאַנד איז אַפּ־גערעטען. טוט זיך דאָס צוליב דעם אַ קאַכעניש אויף דער וועלט. אַלץ הייסט אַ קאַכעניש!

וואָס עס איז אַזוינס דאָס קאַכעניש, הויבען מיר נישט אָן צו פערשטעהן. וואָס איז ס'געוואָלד, אַז ענגלאַנד וועט נישט האָבען קיין אַרבייטער־רעגירונג? אוי אַז ענגלאַנד האָט יאָ געהאַט אַן אַרבייטער־רעגירונג, וואָס האָבען די ענגלישע אַרבייטער, אַ"י־ד' וועלט געהאַט דערפון?

די בורזשואַזיע אין ענגלאַנד איז געבליבען בורזשואַזיע אין די אַרבייטער' זענען געבליבען אַרבייטער.

מיר קוקען פון אונזער פאַליטיש־קונדס'שען שטאַנדפונקט אָן מיר זעהען נישט, וואָס די וועלט האָט פאַר־לוירען דערמען, וואָס מאַקדאָנאַלד איז פרעמיער' פון קאַנאַדע־רעגירונג.

עס איז דאָך די זעלבע יענטע, נאָר אַנדערש געשליי"ט. נישט מעהר, וואָס מאַקדאָנאַלד האָט צוויי זיטצען. פון אין זיי איז ער אַן'אַרבייטער־פיהרער אָן פון דער צווייטער' — אַ פרעמיער.

דער „קונדס"־וועטער־בוך

פרויען־אויגען — אַ בוך, וואָס מ'מוז עס לייענען צווישען די שירות, אָן דערבי האַלטען קאָס.

אַ ליכטיגע לבנה — אַ מאַכל פאַר אַ הונגעריגען פאַטע, אָן סם פאַר יונגוואַרג.

פלאַשע — אַן'אַרט, וואו פרויען בעקומען אַ שוואַרצען חן.

מיגדעדהיטס־פראָבלעם — אין מיטען דער וואָך אויף דער דאַטשע, וואו ס'ענגען דאָ צעהן וויבער אויף אַיין מאַנספערשוין.

קאַסע פון אַ לאַדזער מאַנופאַקטוריסט — אַ קיהל־שטיבעל; ס'בלאָזט אַ ויבד אָן ס'איז טויט. סאָקראַטעס.

וויי שלעכט ס'איז

כאָ מען זיך מיט ענגלאַנד ביטעז

אַז אין ענגלאַנד איז שוין ענגער,
ס'ווערט דאָרט „מאַליג" מיט'ן געלד,
איז משיח'ס צייטען טאַקי,
איז דאָך אמת שוין עק־וועלט...

ס'שייטש, ס'איז דאָרטען וואויל געוועזען.
אוך געלעבט מען האָט גאָר רייך!
פלוצים, גאַ־דיר, הערסט אַ מעשה,
לאָזט זיך אויס פון דעם אַ טייך...

אויך דער ענגלענדער, לאָזט אויס זיך
האָט געלעבט אין בעבעל־דויך,
אוך דער גביר'ישער דער פעטער
סיימפ שוין אויפ'ן גראָשען אויך...

ס'האָלט אַוודאי מאָגער דאָרטען,
ס'איז שוין בעבען אַך־אוך־ווי —
אַז יאָק בידאַ טאָ דאָ זשידאַ:
יודען — מיניסטאָרען צוויי...

אוך פונדעסטוועגען, ווי שלעכט ס'איז —
(אַ געלעבטער אַן אַ זייט!)
רעכען איך: מיר קאָגען מאַבען
מיט די ענגלענדער אַ בייט...

יאָקעל בן פלעקעל.

יודען גיבען זיך אַן'עצה

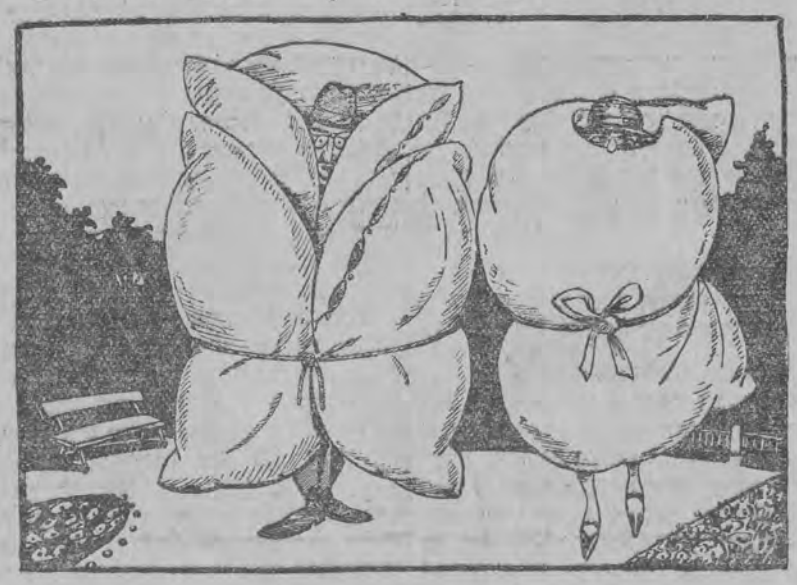

דער ווירט פון דער דאַטשע לאָזט נישט ערויס. גיט מען זיך אַן'עצה — מ'„ציהט" זיך ערויס „סטאַפניאַווע" קודם כל — ס'בעטגעוואַנד..

דער בילאַנס

פון דאַטשע־סעזאָן

דער דאַטשע־סעזאָן איז שוין צום סוף. די „מעכיע" פון אונזער לעטניטשקעס איז געעדיגט.

דער „קונדס", וועלכער האָט דעם גאַנצען זומער געהאַט זיין אויג אין די וועלדער, אין די קזשאַקעס, אין די זאַגייניקעס, אויף די פליי־זשעס ביי די סלאַנעטשנע בעדער אוך אין די „טא־וואַזישקע קאַמפיעלעס", פיהרט אויס אונטער אַ סך־הכל:

1231 „סקראַמנע פאַניענקעס" זענען אין משך פון זומער פערשוואַרצט" אוך „פערפינסטערט" גע־וואָרען.

916 „מענזשאַטקעס" זענען „אָפגעבּרענט" גע־וואָרען אוך זענען אַרויס ממש באַקעט.

770 ליעטניטשקעס זענען געכאַפט געוואָרען „בא גאַראַנטצע אָטשינקי" אוך 540 וויבלעך וועלען זיך גטן מיט די מענער.

2550 ליבעס זענען געבוירען געוואָרען — 1 „פאַרקע" וועט פון זיי חתונה האָבען.

150 פאָלעך האָבען זיך געשוואוירען ליבע, וואָס ס'וועט דערפון „געבוירען ווערען", וועט די נאָהענטסטע צוקונפט בעווייזען.

קאַסע־בעריכט פון אַ ליעטניק

—:0:—

ראזכאר

75 געבראָטענע קאַפשקעס
180 ליטער שמיעטאַנע
405 ליטער מילך
72 ליטער פאָשאָמקעס
41 ליטער יאַגדעס
פערשפילט אין מאדזשאנג — 1,750 זל.
פוהרמאַנקע 150 זל.
דירה־געלד 500 זל.
רעסטאָראַנען אין שטאט — 240 זל.
באָשטע ווידאַטעק פון דער סלאמיאַנע־צייט — 140 זל.

פשיכאד

2 ביטלעס ווישניאק אוך אַ בוקעט בלומען אוך אַ כראָניטשנע קאַטער.

אונטערגעצויגען פון האָבינג פוינעל.

דער שטענדיגער אויסלייזער

זאָגט מיר, פאַניע פאַלקס־בלאַט, וואָס מאַכט עץ סאָרט שטוקעס, וואָס? צאָט וויניג גאָט 8 זאָ טעץ, גייט עץ גאָר מאַכען 10 זאָטען, איך בין אַ שטיגדיגער „אויסלייזער" פון פאַלקסבלאַט", טא וועז על איך דאָנזשען אויסצולייענען 10 זאָטען, וועז?

איך בעט אַך, פאַניע פאַלקסבלאַט — לאָז עס בלאָבען באָם אַלטען, לאָז עס בלאָבען

לאדזער קלאָג־לידער

וואָס יעדער זינגט

דער שניידער:
אָך!
געווען איז דאָס אַ וואָך!
פון אַרבייט גישט קיין שטאָך.
דאָך!
אין האַרצען אַ שטאָך.

דער העגדלער פון דער גאַס:
אַברהמ'ל!
כ'שטי אַ גאַנצע וואָך ביים קרעמל
אוך וויל —
בישט געלייזט סחורה אַפילו אַן'אויל
דענען מיר די אויגען טוים.
קיגדער" וויינען:
„טאַטע בר־וים!"
אוך איך טו זיך דערמאָהנען:
פון וואַנען?

דער קרעמער:
מיין קראָם
זי איז גאָר פוסט אוך לעהר
ווער?
ווער געטרויט מיר סחורה מצהר?
איך האָב וועקסלען נישט בעצאָהלט
איך בין אָפגענאַרט.

דער סוחר:
איך בין
אַ גרויסער סוחר כ'בין
אָבער וואָס קען איך איצט טון?
פון אַלע קאַנטען
וועקסלען מיט זשיראַנטען
זעהט מען דען אַ גראָשען אָן?
איך האָב
געמאַכט אַ סוף אַן'עק
איך גיב
די סחורה נישט אַוועק.

אָבער
איך האָב מורא,
אַז פערפוילען וועט מיין סחורה
אַדער גאָר
עס פאַלט מיר איין
איך שיק זי — בהחזרה
אָפ צו מיין פאַבריקאַנט,
עס וואַלט גאָר גליכער זיין,
ס'אַ סברא...
זאָל ער שלאָגען קאָפ אין דער וואַנד...

צום חזנים־סעזאן

מיט וואָס איז אַ דאָזאָר געגליכען צו אַ חזן? בוידע שהייען: „על עמך ישראל אשר שלחתי". בוידע, אַז זיי כאַפען זיך צו „צום מרעטעל", שטעהן זיי צום עולם אויסגעדרעהט.

וואָס איז דער אונטערשיד פון אַ היינטיגען סוחר ביז אַ חזן?

אַ חזן זאָגט: „הנני העני ממעש", און אַ סוחר זאָגט: „הנני העני ממעות".

חזנ'טע: מיין מאַן איז אַ שליח ציבור.
דאָרקטאָרקע: מיין מאַן איז אַ שליח פון גאָט: טאַמער וויל גאָט עמיצען אַנקסאַדשירען אויף יענעד וועלט, שיקט ער צו איהם מיין מאַן.

חזן (צו די גבאים): ווי געפעלט אייך מיין דאַוונען?

1־טער גבאי: אייך קומט סקילה: ביים דאַוונען קוילערט איהר פעסער שטיינער.

2־טער גבאי: ס'קומט אייך שרפה — איהר זינגען טויג אויפ'ן פייער.

3־טער גבאי: איך פסקן הרג — איהר זענט ג'ה'רגעט אויף דער עברי.

4־טער גבאי: אומבעדינג „חנק" — איהר ווארגט אייך מיט אַ לשון קודש וואַרש.

חזן: און איך זאָג, אַז מיר קומט געלד, וויל „הכסף יענה את הכל".

סאקראטעס.

„קעניג" אוז „פרעזידענט"

„הויכגעשטעלטע געסט" איז לאדז און גארנישט

אַ סקאַנדאַל! א סקאַנדאַליטשנע מעשה אין לאָדז. עס קומען אַזעלכע קעניגליכע געסט און גאָרנישט!

אָט „באַוויעט" אין לאָדז דער „קעניג פון די אַמעריקאַנער יודישע קאַמיקער" זיין „קעניגליכע מאַיעסטעט" אייב קארס (אַזוי ווי מ'רעקלאַמירט איהם) צוזאַמען מיט דעם פרעזידענט פון דישען הומאָר — הערשקאָוויטש (אַזוי ווי ער רעקלאַמירט זיך) און גאָרנישט!

ס'איז דאָך באמת אַ סקאַנדאַליטשנע סקאַנדאַל. ביי אַנדערע פעלקער, עס קומט דער קעניג צוזאַמען מען מיטן פרעזידענט, וואָלט מען געמאַכט דעפעלאַדעס מיט צאַפשטיקען, מ'וואָלט אַרויסגעהאַנגען פעהנער — אַ גאַנצע „גאַליפקע" וואָלט דאָס געווען, אוז דאָ גארנישט, אַ סקאַנדאַל!

וויי שלעכט ס'איז

כאָ מען זיך מיט ענגלאַנד ביימען

אַז אין ענגלאַנד איז שוין ענגער,
ס'ווערט דאָרט „מאַליג" מיט'ן געלד,
איז משיח'ס צייטען טאַקי,
איז דאָך אמת שוין עק־וועלט...

ס'שייטש, ס'איז דאָרטען וואויל געוועזען.
אוך געלעבט מען האָט גאָר רייך!
פלוצים, גאַ־דיר, הערסט אַ מעשה,
לאָזט זיך אויס פון דעם אַ טייך...

אויך דער ענגלענדער, לאָזט אויס זיך
האָט געלעבט אין בעבעל־דויך,
אוך דער גביר'ישער דער פעטער
סיימפ שוין אויפ'ן גראָשען אויך...

ס'האָלט אַוודאי מאָגער דאָרטען,
ס'איז שוין בעבען אַך־אוך־ווי —
אַז יאָק בידאַ טאָ דאָ זשידאַ:
יודען — מיניסטאָרען צוויי...

אוך פונדעסטוועגען, ווי שלעכט ס'איז —
(אַ געלעבטער אַן אַ זייט!)
רעכען איך: מיר קאָגען מאַבען
מיט די ענגלענדער אַ בייט...

יאָקעל בן פלעקעל.

די לאדזער קהלה

וואָס דארף מען אוי טוט נישט

קהלה זענען טעטיג צוויי אינסטיטוציעס: אַ גמילת חסדים קאַסע אוך יוידישע עצות.

דער „קובדס" לעבט פאַר ביידע אינסטיטוציעס צו פערזיכערען, אַז ס'קומט אַ יעד פרעזען אַן'עצה זאָל איהם ערלויבט ווערען די גמילת חסדים קאַסע.

סובסידיעס

די קהלה־סובסידידט חדרים, תלמוד תורה'ס, מקווה'ס אוך אַנדערע „קולטורעלע" אינסטיטוציעס.

וואָלט נישט געווען אַ יושר צו סובסידירען דעם פערזיין פון די לאַדזער אַרכגעפאַלענע דאָזאָרעס?

ספארט

אויפן פלאַץ פון ווילקער' שוהל־הויף איז פאַר געקומען אַ מעטש גער—אַלעקסאַנדער.

דער מעטש איז געווען אַ פערבינדונג פון ביידע מאַנשאַפטען. דער רעזולטאַט: 4—2 לטובת גער.

2.

זויג־חיים

די קהלה האַלט אויס אַ חיים פאַר זויג־קינדער פון „טאָז".

דער „קובדס" מיינט אַז קינערוניקעס פון דער זויג־חיים דארפען זיין די מאַכערס פון די ווערשע־ווער סענסאַציע־בלעטלעך, וועלכע "זויגען אויס" סענסאַציעס — פון די פינגער.

„מרפא"

אין אַטוואַצקער סאַנאַטאָריום „מרפא" האַלט די לאַדזער קהלה אויס שוואַכע יודען.

דער „קובדס" שטעהט אויפן שטאַנדפונקט, אַז די קהלה וואָלט גלייכצייטיג געדארפט אַ טראַכטען וועגען אַ „בר כוכבא "אוך „חכמה" — וועגען גע־זונדע יודען.

יודישע עצות

פון קהלה־ביולעטין איז צו זעהען אַז ביי דער

נאכט־וועכטער פון אלע הויפען
פעראיניגט אייך!

(אויפרוף)

פון לאַדזער ניי־געגרינדעטען נאַכט־וועכטער־פעראיין, האָט דער „קובדס" דערהאַלטען אַן'אויפ־רוף, וועלכען מיר גיבען איבער כמעט וועריטלעך: צו אַלע שלאָפלאָזע חברים!

עגדליך איז געקומען די צייט געגען די, וואָס כאַליע זאָויף זייערע וויבער שעניקעס גאַנצע נעכט. דאַמאָלס, וועז די פערשלאָפענע בורזשאַקעס חלומען וועגען אַ גמילת חסד, דאַמאָלס קאָגען מיר אפילו קיין דזשים טון.

וועז נאָך וויי מיר וויסע זוואָס סשוט זיך אָפ ביינאַכט. „בילאַנסען", מאַכען די סוחרים ביינאַכט. „בודק חמץ" זיין די לאַגערס טון די מאַנופאַקטו־רייסטען ביינאַכט. געלד פון די בלומעל־טעג, צעהלט מען ביינאַכט. וויל זיך אַ מאַן „פשעמאוויען" מיטן וויב, טוט ער עס ביינאַכט, וויל אַ „סלאָמיאַני וודע־וויץ" „עפעס" אַדורכשמוגלען, אוך האָט מורא פאַר אן „עין הרע" טוט ער עס ביינאַכט — אַלץ ביינאַכט!

אוגזער פאַדערונגען זענען:

1) היטען די הויפען נאָר בייטאָג, ביינאַכט זאָלען די בורזשאיען פילנעווען.

2) יעדען נאַכט־וועכטער דארף צוגעגעבען זועלען אַ מאַשרען מיט אַ קושען, פאַר אויבערוועקען — אַ בעזונדערע גראַטיפיקאַציע.

3) פאַר בעווייבטע נאַכט־וועכטער מוז געזאָרגט ווערען „זאַטעמפצעס", וואָס זאָלען „בא וויען" די וויבער, זיי זאָלען זיך נישט „נודשען" אין דער צייט פון מאַנלאָזיגקייט.

זאָל לעבען דער אָרגאַניזירטער שלאָפלאָזער פראַלעטאַריאַט!

בידעז מיט די פאַפערס וואָס כאַליען אויך די וויכע שעניקעס!

מיר ענדיגען מיט דעם רוף: חברים, שלאָפן נישט אין אַנגעטוכן!

דער נאַכט־ וועכטער פעראיין
אין לאָדז.
איבערגעשריבען פאַרן „קובדס"
פון האַניג פויגל.

דער ביזנעס־מענעדזשער

פון דער „קובדס"־טעאַטער־קאָמפּאַניע

ווי מיר האָבען שוין אַמאָל דערמאָהנט, איז דער „קובדס" אַ טעאַטער־קאָמפּאַניע, וועלכע האָט אַ פּאָר מאָל אין אַ יאָהר אַ ביזנעס־מענעדזשער. דאָס הייסט, אַז ווען אַ מענעדזשער איז אַ ביזנעס־מענעדזשער, דאַן איז ער אַ ביזנעס־מענעדזשער, אַ מענעדזשער איז ער נישט.

דער ביזנעס־מענעדזשער פון דער „קובדס"־טעאַטער־קאָמפּאַניע איז אַ מענעדזשער, וועלכער האָט אַ ביזנעס. ער איז אַ ביזנעס־מענעדזשער, ווייל ער האָט אַ ביזנעס. ער האָט אַ ביזנעס, ווייל ער איז אַ מענעדזשער. ער איז אַ

בעזוד

אין קאַצענעלסאָנס נייעס גימנאַזיע-בנין

איך קלויב זיך שוין לאַנג אַ קוק־טון די נייע געביידע פון קאַצענעלסאָנס גימנאַזיום, זאוואַדזקא 43, פריהער איז עס געווען אַ שפּרונג פון דער רעדאַקציע, און יעצט... יעצט, לאָזט זיך אויס, איז אויך באַהענט. אַ גליק וואָס איך האָב דעם דיכטער געטראַפען שטעהען פאַר אַ נייעם הויכען בנין, איך וואָלט אסור געגלויבט, אַז עס איז אַ מקום תורה וחכמה. פון אַנטיוכס הרשע'ס צייטען האָבען זיך יודען צוגעוויינט לערנען אין היילען און אין קעלערען... צו וואָס דער לוקסוס? אַזאַ רחבות פאַסט גאָר פאַר גוים...

— ווי קומט עס טאַקע צו אייך, ה' קאַצענעלסאָן, פערקריכען אין אזעלכע הויכע פענסטער?

דער דיכטער האָט אויף דעם וויץ געענטפערט:

— נישט אַזוי די הויך פון די פענסטער, ווי די ברייט... יאָ, וואָס טויג אייך דער פנים, קומט וועלען מיר זעהען דאָס האַרץ פון דעם בנין, קומט אַריין אינעווייניג.

זענע ומיר טאַקע אַריינגעגאַנגען לפני ולפנים, צו אַ מענשענס אַ האַרץ איז שווער צוצוקומען, צום האַרץ פון אַ געביידע קען מען זיך דערשלאָגען, בפרט נאָך אַז עס איז אַ לייכטע טרעפּ.

איך האָב זיך נישט געקענט אָפּוואונדערען טאַקע פון דעם רחבות, די קאָרידאָרען, די זעלער און די ליכטיגקייט אין אַלע ווינקעלעך און, טאַקע דאָס „וואַרים האַרץ" פון דעם בנין: די צענטראַלע בעהייצונג, „עס וועט זיין וואַרים ביי אייך, אין די קלאַסען, אין די קולואַרען, אויף די טרעפּ, אומעטום האָט איהר זיי די אויוועלעך פון דער צענטראַל בעהייצונג".

— איך וועל אייך זאָגען דעם אמת, ווען איך בין אַ גביר, וואָלט איך אין אַזאַ ביטערע צייט דאָס ביסעל מזומן נישט אַריינגעבראַקט אין ליים און ציגעל.

— איך אויך נישט... האָט קאַצענעלסאָן מיך רוהיג אָפּגעענטפערט, — ווען איך בין אַ גביר וואָלט איך עס אפשר אויך נישט געטון.

— הייסט עס, גוטע מענשען האָבען דעם פיתום און רמסס פאַר אייך אויפגעשטעלט? ה' קאַצ. האָט עס אָנגענומען ווי איך וואָלט איראַניזירט און האָט אַ פרעג געטון: — פאַרוואָס נישט? פאַרוואָס זאָלען זיך טאַקע ב ייאונז נישט געפינען גוטע מענשען, וואָס זאָלען אויפשטעלען אַ בנין פאַר דעם דאָזיגען גימנאַזיום? וואו רייך און אָרים (אָרים אויך!) בילדען זיך, און אין וועלכען איך און חברים לעהרער האָבען אָפּגעגעבען יאָהרען, כוחות און אַרבייט? די עוולה וואָלט גאָר נישט געווען אַזוי גרויס, וואָס מיינט איהר, דאָס גימנאַזיום האָט געדאַרפט זיין נישט קיין יודישע, וואָלטען זיך שוין געפונען בעלנים און דווקא פון „אונזערע" אַזוי־צו־זאָגען, וואָס וואָלטען געזאָרגט פאַר אַ בנין, וואַרום אַ יודישער גביר וויל בטבע מען זאָל מיינען, אַז ער האָט פערשטענדניש פאַר קונסט, פאַר טעאַטער, פאַר בילדונג און שיט פון זיין זאַק געלד אויף רעכטס און אויף לינקס, כדי מען זאָל מיינען... וויפיל קונסט־טעמפּלען, וויפיל טעאַטערען, שולען, זענען אויסגעבויט געוואָרען אין אַמעריקע, אין אייראָפּא פאַר יודישע געלדער? יודישע קונסט־ און בילדונגס־אינסטיטוציעס וועט איהר צווישען זיי קנאַפּ וואָס געפינען.

— וואָס בעווייזט עס?

— עס בעווייזט... אַז יודישע גבירים האָבען אַ קנאַפּען זין פאַר דעם אַלעם, פאַר וועלכען זיי שפּענדען זייער האָב און גוטס. באיקאָטירען אייגענע גייסטיגע בעדערפנישען בעווייזט אויף דער טעמפּסטער עם הארצות, נאָר מילא... איהר זעהט, מען בעגעהט זיך אָהן זיי, מען עגזיסטירט אָהן זייער הילף, אוטראַקוויסטישע שולען זענען אַ בעדערפעניש, און דאָס בעדערפעניש פון ברייטע מאַסען, וועלכע ווילען וועלטליכע בילדונג און יודיש־וויסען, איז די גרעסטע בערעכטיגונג פאַר דער דאָזיגער געביידע! אויפגעשטעלט האָבען איהר נישט נאָר גוטע מענשען, נאָר גוטע געשעפטסלייט, וואָס נעהמען גוטען דירה־געלד און האָבען זיך דערפאַר גוט בערעכענט מיט אונזער פלאַן, עס זאָל זיין גאָר גוט. און אַנטקעגען דעם וואָס איהר זאָגט, ווי קען מען עס אונטערנעמען אַזאַ גרויס פון אַ דירה־געלד — איז גאָט אַ פאָטער.

— גאָט און, הערצו נאָך ווען איהר זאָלט קענען צוציהען פירשטענבערגן, ער זאָל אויך אַ ביסעל אַרויסהעלפען... האָב איך האַלב לאַכענדיג, האַלב ערנסט אַ זאָג געטון.

— פירשטענבערג, דער בענדינער, דער פון בענדינער גימנאַזיום? לאָדזער גבירים זענען בילכער... און איך פערלאַנג פון זיי אויך נישט. טאַמער וואָלט איך פערלאַנגט, וואָלט עס אויך נישט געהאָלפען, אָט האָב איך זיך געוואָנדען צו איינעם אַ באַנק־דירעקטאָר וועגען אַ הלואה, מיט באַנקצינזען, פערשטעהט זיך, ווייסט איהר וואָס ער האָט מיר געענטפערט? ער וואָלט עס מיר גערען געטון. נישט אַזוי מיר, ווי דעם אויסגעצייכענטען גימנאַזיום, נאָר די רעגירונג, האָט ער מורא, וועט נישט דערלאָזען... דערהערט — די רעגירונג, אַז זי קען האָבען תרעומות... האָב איך זיך פון דעם אָפּגעטרייסעלט... די גימנאַזיע, ווי איהר זעהט, שטעהט פעסט, און אָט — אָט וועט איהר אין די זעלער דערהערען דעם קול התורה... פון דעם זאַל, פערשטעהט זיך נישט, דאָס איז דער גימנאַסטישער זאַל, אויף די לייטערס קריכט מען דאָ און אויף דעם טראיאַנישען פערד שפּרינגט מען דאָ, דער בית מדרש איז העכער, קומט!

מיר האָבען זיך אויפגעהויבען העכער: איך האָב מיט קאַצ. נישט געוואָלט איינרייסען, נאָר אין האַרצען האָב איך געטראַכט וועגען דער פערשווענדערישקייט פון אָט דעם מענש, צו וואָס דאַרף מען עס די קלאַסען, רעכטס און לינקס, אַז מען קען לערנען אין די ברייטע ליכטיגע קאָרידאָרען! מע צעשטעלט אוועק די בענקלעך אין די קאָרידאָרען און מען לערנט!

— און אויב שוין יאָ קלאַסען, וואָס דאַרפט איהר עס אַזוי פיל קלאַסען אַן אַזאַ גרויס פון די קלאַסען?

— פאַר קינדער איז גוט אַז עס איז גרויס, אין דער היים, ווייס איך נישט גענוי, ווי זיי וואוינען, מיינע שילער, דאָ דאַרף זיין זוניג, לופטיג און בהרחבה'דיג, שליסענדיג דעם אָפּמאַך מיט מיינע ווירטסלייט, האָב איך צו זיי אַזוי געזאָגט: אַז איהר בויט שוין יאָ אַ שול־בנין, זאָל ער זיין אַ רעכטער!

— איהר האָט זיך אייגענטליך שוין לאַנג אַרומגעטראַגען מיט דעם געדאַנק וועגען אַ בעזונדערע שול־געביידע פאַר אייער גימנאַזיום.

— יאָ, מען האָט מיר פאָרגעלעגט נישט איינמאָל עפּעס ענליכעס, ס'איז אָבער נישט דאָס... הינטער דער שטאט האָב איך בשום אופן נישט געוואָלט, אונזער גימנאַזיום איז אַ ענטוויקלונגס־גימנאַזיום, מען הויבט ביי אונז אָן פון פרעבל־שולע פון פערטען לעבענס יאָהר אָן ביז'ן אַכטען קלאַס איינשליסליך, אַלע שילער אהן אויסנאַהם זאָלען זיין אָפּהענגיג אַ רייה יאָהרען פון טראַמוואיען, און אַנדערע ח"ו צופאַלען — האָב איך נישט געוואָלט, אַ שטאט, אַ קאָנצענטרירטע ווי לאָדז, דאַרף אונז האָבען אין איהר צענטר! ס'איז געוואונשען אַ רוהיגער ווינקעל, דער ווינקעל אָבער דאַרף זיין נאָהענט פון די עלטערען־הייזער, אי"ה, אַז מען וועט זיי דאַרפען שיקען אין אוניווערזיטעט, וועט מען זיך מטריח זיין אַביסעל ווייטער... אפשר וועט איהר זיך אַביסעל צוזעצען? —

— אַ יושר, בנאַמנות, האָב איך זיך אָנגעכאַפּט, איך וועל אייך זאָגען דעם אמת, איך בין אַפילו אַ דערוואַקסענער, נאָר די גאַנצע גימנאַזיע אייערע אַדורכמאַכען אַזוי מיט אַמאָל, איז אַביסעל שווערליך... וואָס האָט איהר דאָרטע ואויפ'ן פערטען שטאק?

— די קאַבינעטען, דער פיזישער, דער נאַטורוויסענשאַפטליכער, דער היסטאָרישער, א. א. ו.

— דאָס מיינט איהר געוויס די וואַרשטאטען אייערע. איך האָב עפּעס געהערט פון אייערע וואַרשטאטען.

— די וואַרשטאטען וועלען זיין אויפ'ן פינפטען שטאָק. אַ פינפטען שטאָק האָבען מיר אַ פראַכט: די וואַרשטאטען און דער אָרקעסטער וועלען זיך דאָרט בעהאַלטען.

— די ווירטסלייט אייערע, מאָדנע מענשען... האָב איך האַלב אין וויץ אַ זאָג געטון, — אַ פינפטען שטאק האָבען זיי אייך אויסגעבויט, וואָס וואָלט זיי געאַרט, ווען זיי גיבען נאָך צו אַ זעקסטען?

קאַצ. האָט זיך ביי ד יווערטער צעלאַכט: איהר זענט נעבעך מיר און איך האָב אייך דערפאַר געוואָלט שוינען, נאָר אַזוי ווי איהר גלויבט נישט וועט אייך גאָרנישט העלפען, איך פיהר אייך אַרויף אויפ'ן זעקסטען שטאק, איהר מוזט אָנקוקען אונזער אָבסערוואַטאָריום.

ווען דער דיכטער זאָל זיין אנ'עקשן וואָלט ער דאָס ביי מיר אויסגעפיהרט, איך האָב איהם אָבער צוגעזאָגט, אַז איך וועל זיך אַרויפכאַפּען מיט איהם אין אַ פאַרנאַכט, אויפ'ן דאַך פון זיין גימנאַזיע־בנין און צוקוקען זיך מיט איהם צום שפּיל פון די שטערן.

— יאָ, אַ הויז וואו מען לערנט האָט אַ שייכות, האָט אַ פערבינדונג מיט שטערן אויך.

פאַר'ן אַוועקגעהען האָב איך זיך נישט געשעמט און אַ פרעג געטון מכוח אַכטצעהן־דרייצעהן, מכוח דער חנוכת הבית.

— דער ערשטער לעהר־טאָג אינ'ם בנין איז דער טאָג פון דער עפענונג, האָט זיך קאַצענעלסאָן געמאַכט כי לא ידע...

— וואָס הייסט? האָב איך זיך נישט געלאָזען, — און מיר, דערוואַקסענע, מיר זענען שוין גאָרנישט?

קאַצענעלסאָן האָט קוים אַ קנייטש געטון דעם שטערן און אַזוי ווי צוגעזאָגט: וואָס שייך... פטור בלא כלום אי אפשר.

ס'איז גענוג, מיר וועלען האָבען אַ שמחה, אַ חנוכת הבית, אַנ'אמת'ע עפענונג, כן ירבו!

ח. סאפיר.

גריכישער פרעמיער פלאַנט א באַלקאַז-בונד

וועניזעלאָס ערקלערט זיין פראָיעקט פאַר אויסלענדישע זשונראַליסטען אין קאָנסטאַנטינאָפּאָל

טרינקט נור דעם געזונדען
אקאַטשימער פאָרטער

ר. איזראַעל (100

ליבע און טויט

סענסאַציאָנ. עראָטישער ראָמאַן פון לאָדזער לעבען

ווי אַ שפּאַנענדער ראָמאַן האָט דער פּאָליציישעף אויסגעהערט די ערצעהלונג פון דעם דעטעקטיוו ערליי וועגען סאָניען אוון נירענבערגן און וועגען אַלע פּאַסירונגען פון די לעצטע וואָכען.

קאַרצעלאָ איז געוואָרען שטאַרק אויפגערעגט, ער האָט זיך געדרעהט אַהין און צוריק איבער'ן צימער געקריצט מיט די צייהן און געברומט.

— ווי אַזוי וועלען מיר די באַנדע דאָך ליקווידירען, עפּעס מוז געטון ווערען.

דער דעטעקטיוו איז שוין געווען רוהיג, ער האָט זיך שוין געהאַט אויסגעאַרבייט אַ פּלאַן פון דער טעטיגקייט.

— אַלזאָ זאָגט, הער ערליי, האָט קאַרצעלאָ פשוט געשריגען, וואָס זאָלען מיר טון, איך וועל פאָלגען אַלץ וואָס איהר וועט הייסען טון.

— איך האָב שוין מיין בעשלוס אָנגענומען.

— דהינו?

— מ'דאַרף קודם כל אויספאָרשען ווי ס'איז נאָר מעגליך, אויב אין אַרגענטינא געפינט זיך אַ באַראָן וואָס הייסט דרוזע, צווייטענס דאַרף מען אויסגעפינען, צי נירענבערג איז איינגעמאָלדען ערגעץ אין בועגאָס איירעס. לויט מיין מיינונג וועלען די ביידע זאַכען נישט האָבען קיין ערפאָלג, נישט אין אַרגענטינא איז פערהאַן אַ באַראָן דרוזע, נישט נירענבערג וואוינט אויף זיין נאָמען אין אַרגענטינא, דעריבער לעג איך נאָך פאָר עפּעס אנדערש. ס'מוז אַרעסטירט ווערען דער קאָמיסאַר פון אימיגראַנטען־דעפּאַרטאַמענט אַלפאָנזא.

קאַרצעלאָ האָט עטליכע מינוט נאָכגעטראַכט און געזאָגט

— גוט איך גיב די געהעריגע פעראָרדנונגען, אַז אייער פערלאַנג זאָל אויסגעפיהרט ווערען, האָט קאָרצעלאָ געזאָגט.

זיי האָבען זיך ביידע געזעגענט און טשאַרל איז אוועק צו אידאַן און איהר דערצעהלט אַלץ וואָס ס'איז פאָרגעקומען.

קאַפּיטעל 28

נירענבערג איז טעטיג

— האָסטו דאָס אַלץ געהערט מיט דיינע אייגע נע אויגען? האָט נירענבערג געפרעגט איינעם אַ הויכען דאַרען מאַנספערשוין, מיט וועלכען ער איז געזעסען אין אַנ'עלעגאַנטען סאַלאָן.

— יאָ, זילבערשטיין, איך האָב דאָס אַליין נעכטען געהערט מיט מיינע אויערען, האָט דער יונגערמאַן געזאָגט, און איך בין אַהער געקומען דאָס אַלץ דיר דערצעהלען.

— צום טייוועל, דער גאַנצער ענין האָט זיך מיר עפּעס פערדרעהט, איך האָב קיינמאָל נישט געהאַט אַזויפיל צרות ווי איצט, איך האָב געמיינט, אַז ווען איך וועל קומען קיין אַרגענטינא וועט זיך אַלץ ענדיגען, און איך וועל ווידער לעבען בשלום, דערווייל האָב איך געהאַט אַ גרויסען טעות, ס'געהט מיר אַלץ מיט דער פוטער אַראָפּ, באַלד אויף דער שיף האָב איך געהאַט דאָס אומגליק מיט דער „נקבה", ווען איך בין אַהיימגעקומען האָב איך זיך ווידער דערוואוסט, אַז מען פערפאָלגט אונז פון אַלע זייטען, אַז איינע פון אונזערע נקבות האָט זיך אויף אַ קונציגען אופן אַרויסגעריסען און איצט זענען מיר אַלע אין געפאַהר, דאָס הויפט־אומגליק אָבער איז דאָס, וואָס מיין שווערע קראַנקהייט ענטוויקעלט זיך זעהר שטאַרק און איך קען שוים קוים אַרומגעהען, דאָס אַלץ ווירקט שוין אַזוי שטאַרק אויף מיין געמיט, אַז איך ווער אַליין שוין שיער נישט משוגע, איצט איז נאָך צוגעקומען די ידיעה וואָס דו האָסט מיר געברענגט, יעדענפאַלס דערצעהל מיר גענוי וואָס דו ווייסט.

— געווען איז אַזוי, האָט דער הויכער יונגערמאַן געזאָגט, נעכטען נאָכמיטאָג רופט מיך אַריין דער אַלטער קאָרצעלאָ אין זיין קאַבינעט און זאָגט, אַז איך מיט נאָך אַ קאָלעגע אַ בעאַמטער זאָלען זיך צוגרייטען, ווייל מיר וועלען איהם דאַרפען בעגלייטען אויף אַנ'אָרט וואואַהין ער פאָהרט, אין קאַבינעט ביים אַלטען זענען דעמאָלט געזעסען עפּעס 2 ציגיינער, איך האָב אָבער גלייך „געקנסט", אַז דאָס זענען נישט קיין אמתע ציגיינער, ווער זיי זענען ווייס איך נישט, אַ חוץ די ציגיינער איז נאָך אין צימער געווען אַ „נקבה", אָבער אַ גאָר וואַזשנע. מילא דער אַלטער הייסט בין איך אוועק מיך צוגרייטען, דאָך איז מיר אָבער דאָס גאַנצע עסק נישט געפעלען געוואָרען, דער אַלטער, מיר צוויי בע אַמטע און איינער פון די ציגיינערישע יאָלדען זענען מיר אוועקגעפאָהרען מיט אַנ'אויטא, איך האָב נישט געוואוסט, וואואַהין מיר פאָהרען, די רייזע האָט נישט לאַנג געדויערט, צו מיין גרעסטער איבערראַשונג זענען מיר פערפאָהרען אין אַ משוגעים הויז אַריין.

— איך זאָל אַזוי וויסען פון צרות, צי איך האָב פערשטאַנען כאָטש עפּעס וואָס דאָרט קומט פאָר און נאָך וואָס מיר זענען דאָרט אַהין געפאָהרען, מ'האָט אונז אַריינגעפיהרט אין אַ צימער, וואו ס'איז געזעסען אַ משוגענע, וועלכע דער דאָקטאָר האָט גערופען באַראָנין דרוזע, איך האָב זיך גלייך אָנגעשטויסען ווער דאָס איז, ווייל איך האָב מיט אַ טאָג פריהער געהערט די גאַנצע געשיכטע וואָס ס'האָט מיט דיר און דיין „נקבה" פּאַסירט אויף דער שיף, איך האָב זיך בעמיהט מיט אַלע מעגליכקייטען צו הערען וואָס דער אַלטער קאָרצעלאָ רעדט מיט דעם פרעמדען „יאָלד", אָבער איך האָב נישט געקענט גאָרנישט הערען, ווייל זעהט אויס דער „ציגיינער" האָט עפּעס בעמערקט און ער איז שטיל געוואָרען.

— אָבער ווער איז דאָס אַזעלכער דער ציגיינער, דאָס דאַרפען מיר דאָך וויסען, אַזאַ פערשוין דאַרף מען אָנלערנען, ווייל אַנדערש וועט ער אונז אויף די „פיענטעס" טרעטען. רוף אַריין כאַרטן און מיר וועלען זיך בעראַטען וואָס צו טון, אין אַ מינוט אַרום איז שוין אין סאַלאָן צוזאַמען מיט די צוויי מאַנספערשוינען געזעסען כאַרט און מ'האָט געטראַכט אַנ'עצה צו דערגעהען ווער די געהיימנישפולע ציגיינער זענען און וואָס מיט זיי צו טון.

— וואָס האָט זיך עפּעס אַלץ אויף אונז אָנגעזעצט, איך האָב אַנ'איינדרוק, אַזז מיר וועלען זיך פון דעם נישט אַרויסדרעהען, מיר האַלטען ביים איינהאַק, מיר געהען אונטער.

(פאָרטזעצונג קומט)

מעבעל

שלאף-צימער, עם-צימער,
קינדער-צימער,
כאמפלעטע אינריכטונגען,
וי אויך **אינצעלנע שטיק**

אין אגרויסען אויסוואהל צו בי יעג פרייזען פון דער בעוואוסטער מעכאנישער טישלעריי

ווסכאדניא 64 שופמאן אוו קאמפ. ווסכאדניא 64

וי אויך ביי **עפשטיין, נארומאוויטשא 18**

קלאנג-קינא-טעאטער
ZACHĘTA
26 זגערזשער 26

היינט אוו ווייטערע טעג!

די גרויסע סענסאציע פון אלע צייטען! נישט-געווענליכער פילם-מייסטזרווערק פון אמעריקאנער פראדוקציע. אינגאנצען גערעדט אויף פויליש! רעזשי פון דעם בעריהמטען Lolher Mendes א. נ.:

קאָרקברעכער ישׁ אומווערט

אין דער הויפט-ראָלע — די אימפערגלייכליכע

CLARA BOW וועלכע רעדט פוליש

נעכסטער פראָגראם:

„די פערלוירענע לופט-שיף"

אָנהויב אין נעוו. טעג 5 נאָכמ. שבת, זונטאָג 3 נאָכמיטאָג.
דער זאל ווערט מעכאניש ווענטילירט

צום שול-סעזאָן

עמפפעהלט די פירמע

„DZIECKOPOL" Zawadzka 16a

די נייעסטע פאָסאנען פון

קינדער-, שילער- און מעדכען-

● גאָרדעראָבעס ●

די נייע פארמע פון מונדירען און שינעלען פאר

סאָצענעלסאנס גימנאזיע שוין צו בעקומען

בעשטעלונגען ווערען פינקטליך אויסגעפיהרט פון אייגענע און אנפערטרויטע סחורות צוּ ערמעסיגטע פרייזען.

אַכטונג, סוויטער-

אין **מריאמאזש-פאבריקאנטן**

רעכנט משך אויך בעקאנט, וי אויך בעזונט די פערמעגונג פון די בעקאנטע רעזפערשלעסען „REOR", אזוי האָב שפעניג אויך לאנגער צוּ אוסוואהל! שון אלע גרויסען און פארבען לאכצעטיג איז מען לאנג-יעהריג געשעפט אויך פערזאהן מיט אלערליי אנדערע צורעטען צ' פאבריק פרייזען. קומט אויבערצייגט אייך!

מיט אכטונג ה. אפעלבוים

512 פאלגאצנא 2. טעל. 142-92.

אויסארבייטונג פון
לייסטן צו ראהמען אין טאפעטן
זאווי איינרעהמען **בילדער**
„ARTORAM"
ŁÓDŹ, PIOTRKOWSKA 105.

מעבעל

שלאף-צימער
עם = צימער
אויך אייוץ לנע

שטיק קויפט זיך צמבילינסטען און אויך די בעסטע צאהלונגס-בעדינגונגען נאר ביי מ. פלאמאוויטש

לאדז פיעטריקאויער 145 (אין הויף)

מענער = שניידער
CH. SZWARC
קיילינסקיענא 27
צוריקגעקערט.

SELBSTÄNDIGER
KORRESPONDENT

erledigt in den freien Abendstunden jegliche deutsche und polnische Korrespondenz zu sehr günstigen Bedingungen.

Offerten an die Exp. ds. Bl. unter „A. D. 35". 4710

בעקאנטמאכונג.

דערמיט מאך איך בעקאנט די ג.סוהרים, או מיין

מיעטעלקע - און שוועפאשקעס-פאבריק

געפינט זיך פון היינט אן אויף נאוואמיעסקא 30

אין הויף. גלייכצייטיג מאך איך בעקאנט, אז איך בעזיץ שטענדיג אויף לאגער א גרויסע אויסוואהל פון פערשידענע בערשטען-אויסארבייטונגען.

מיט אכטונג ב. פעלדמאן

נאוואמיעסקא **30**, אין הויף.

יעדער אינטיגער
האָט זיך אי-
בערצייגט, מעבעל
אז פאר
דיוואנעס, פעלצען, נייה-משטינען, גארדעראבען אוו"ו
צאהלט די העכסטע פרייזען
א. וולייצמאן שנקעוויטש 23
טעלעפאן 00-191.

ביי מיר איז שטענדיג פערשידען געניצט מעבעל אין גוטען צושטאנד צו פערקויפען.

זיכערע הילף אוו א רפואה

אהז א אפעראציע, אן בלוט, אהז א מעסער אוו אהן בלוט-פערגיפטונג פאר קראנקע אויף קיליעם פאר מענער וויבער אוו מינדער. פערשידענע קאליקעם אין גוף פאר הויקערס אוו פים

פערלאוט אייך נישט, וויל דער ווינקעל-בראָך וועט גרוים אזוי וויַ א מענשען-קאָפ, אדער אזוי וויַ א וואסער-קעסי אוו עס פעלט ארויס אין דעם פוס אוו דער קרשנקער אוו אין א גרויסער סכנה דורך פערדרייען די קישקעס וועלט ער בראנדיג אוו שפעריליך. ספעציעל נוסצע הילף-באנדאזשען אויסגעצויגען נוס דורך גרויסע פראָצענט אוו פוס מיינע בע-האנדלונג אוו דען דיעטען פראָפעסער

דאקטאר בראכוראזונג בעזוכען זוכער דעם שוערסטן אוו נעפערלוכסטן בוך. אויך פאר הויקערס המוגטן פוס היל-נאסעמען אוו אפאראטען פאר פערקרומטע פוס אוו פלאט-פוס ספעציעלע אויסאנען אין די שיך. מינסטלוכע נוסצע פוס אוו פלאט-פוס ספעציעלע אויסאנען אין די שיך. מינסטלוכע נוסצע פוס אוו העכר, נוסצע זאקען פאר די נרעסטע קראנקע ארצען.

טעפפענוס פון 9 ביז 1 נאכמ. אוו פון 3 ביז 7 אין שוועכר.

ארטאפעדישע אנשטאלט

Specialist J. RAPAPORT Ortoped
von Lemberg Łódź. WOLCZANSKA 10,
tel. 221-77, front, parter.

בעמערקונג: דאס פערוועלכע ערשיינען פון די קראנקע אין אונדזער בעדינגט נוטען, דיא"אטען האבען אויסשטעלט פאלגענדע אונטערשריפטען-טעפפ-פראפעסאָרען: פריפ. ד"ר באראנטש, פראפ. דר. י. מא-רישלער, פראפ. ד"ר בר. קיקלאנ"וסקי אוו אויר אנדערע.

מיר נעהמען אויך אן סטרויכערטע פון דער קראנקען-קאסע.

דאנזואנונג.

דערמיט דריק איך אויס דעם בעסטען דאנק דעם הערן דור. י. ראָ-פאָפארט. ריגע. פאר ברוך, וועלכער נעמט אן אין לאדז, וואולטשאנסקא 10 מעל 177-22 פראָנט טויר פאר זיין נטויסקוהאפטע פערלענען מיר א גוטע-נעם היל-באנדאזש לויט זיין מאָויסם האָב נעלוטען אויף ברוך 20 יאהר אוו ס רשנק איהם בין איך היינט נטרעטמויעט ווי, אז כ'קען איהם יעדען אפנציגען הערן טפפעהלע.

Dr. **BERGHOF** Arzt.

אלע זענען צופריעדען,

ווען פאטאגראפירען זיך אין דעם בעוו.

פאטאגראפישען אטעליר

„POLONJA"

SW. JERZEGO Nr. 11.

צום איצטיגען סעזאן האָב איך ערווצירט די פרייזען.

4	מעטריקול-פאטאגראפיעס	פון 1.25 זל.
6	פאטאגראפיעס צום פאס, שטהן רעטושירט	פון 2.50 אן
6	פאטטקארטן מיט א גרויס פארטרעט	פון —.4 אן

ווער עס בעשטעלט 6 בריוע פאטאגראפיעס, בעקומט א שפיגעלע מיט זיין אייגענער פאטאגראפיע.

בעמערקונג: צו די אויפנאהמען ווערען צוגענעבען ספעצ עלע קאָמפליומענטן אומזיסט. מיט אכטונג

„POLONJA"
דיפלאָם. פאטאגראף
אינהאבער: **גוטערמאן**
לאדז, יעהושענא 11.

צוּפאָהר מיט טראמווי נום' 3.

GIMNAZJUM MĘSKIE

Tow. Szerz. Ośw. wśród Żydów w Łodzi

Pomorska 46-48 **tel. 106-64**

אייגשרייבונגען פון קאנדידאטען נעמט אן דער סעקרעטאריאט פון גימנאזיום טעגליך פון 9 ביז 2 נאָכמיטאָג.

ביים גימנאזיום עקזיסטירען פארבעריטונגס-קלאסען **A, B, C**

אופאנג פון די לעקציעס דעם 1-טען סעפטעמבער.

Dyrektor **J. BALIN**

„יבנה"

41 צגעלניאנא 41

(פריהער 75) טעל. 13-134

די לייטונג פון דער שולע מעלדעט, או אייגשרייבונגען אין אלע קלאסען, ווי אויך אין דער פרעבעל-שולע און Ao וועט רעגעלמעסיג אין דער קאנצעלאריע פון דער שולע יערען טאג פון 9 — 2 בייטאג און פון 4 — 6 נאכמיטאג.

GIMNAZJUM ŻEŃSKIE
Józefa ABA

z prawami gimnazjów państwowych
w Łodzi, Zielona 10, tel. 122-12.

אייגשרייבונגען פון נייי-אריינטרעטענדע שילערינס נעמט אן דער סעקרעטאריאט פון גימנאזיום פון 10 פריה ביז 13 נאָכמיטאָג.

Dyrektor (—) **J. AB.**

אכטונג, פאבריקאנטען!
קויהלען-בירשטען
צו עלעקטרישע
מאטארען אוו דינאמאס
פון די בעסטע סארטען גראפיט אין בראנז

פאבריצירט צו די בילליגסטע פרייזען.

ספעציאליסט פאר **דינאמא-מאשינען.**

נייע אייניכטונגען אין רעפאראטורען.

בוי פון בייע קאלעקטארז. לאנגיהר. אויסלענד. פראקטיק

סאלידע און פינקטליכע בעהאנדלונג. — ביטע זיך איבערצייגען.

ישראל מילער
דיפלאמירטער עלעקטראמעכאניקער.

Śródmiejska 26 (פריהער ציגעל-גאס 9) 4507

ערשטקלאסיגער פענסיאנאט
„ZDROWIE" miasto-las „KOLOMNA"

טמפפעהלט צו די בעפארשטעהענדע ימים-טובים צימערן מיט קאמפארט-איינריכטונג. די ווילע איז קאנאליזירט. יעדעס צימער איז פערזעהען מיט פליסענד וואסער. לאשענקעס.

פשר'ע קוך.

אויך דער יום-טוב-צייט איז אנגעשירט א ספעציעלער חזן אפצוריכטען די תפילות. אמעלדונגען נעהמט אן:

Pensjonat „Zdrowie" Łask, skrzynka poczt. 30.

בעמ.: דער פענסיאנאט איז טעטיג א גאנץ יאהר.

שטעה אוו לעז, וויכטיג נייעס!

נאך מיין צוריקקומען פון אויסלאנד קומט מארגען, שבת פאר

די ערעפנונג טאנץ-שולע
פון מיין בעוועסטער

די טענץ ווערען בעגלייט מיט דער נייעסטער קלאנג- און ריטם-מוזיק די נייעסטע נאך נישט גענהרטע שלאגערן. שילער און שילערינס ווערע אנגענומען טעגליך פון 10 פריה אין מיין פריוואט-וואוינונג ציגעלגאס 32 און פון 7 א זייגער אוונד אין מיין טאנץ-שולע ציגעלגאס 22 (פריער 54 ווי אויך פריוואטע לעקציעס. מיט אכטונג

י. זאלצמאן, דיפל. טאנץ-לעהרער 4757

וואלקסבאנק
POLSKI BANK LUDOWY

ראָזפּאָרטירט זיך אויף אלע בראנטשען פון בענקווערק

אין פוילן

אונטערנעמט אלע בענק-אפעראציעס

אויף דער בעסטער באזיס

אין אלע שטעט פון פוילן

אונטערהאלט אייגענע בראנטשען

אין לאדז, פיאטרקאווסקא 109

טעלעפאן 165-20

**אין וואלבזשים, קאליש, קאלוש, קוטנא, לעמבערג, לובלין, נאוואגראדעק, פלאצק, פלאטשוב, פלעטשעוו, פלאצק, פלאטשוב, פלעטשעוו, פאזנאן, פינסק, פינסק, פלאצק, פלאטשוב, פלעטשעוו, פאזנאן

שיך

עמפפעהלט צום הערבסט= און ווינטער=סעזאן די לעצטע קרעאציעס פון די עלעגאנטסטע הערעז דאמען און קינדער פון אייגענע און אויסלענדישע אויסארבייטונגען.

L. FRIEDLAND, Łódź

די איבעראל=רענאמירטע שיך=פירמע

CEGIELNIANA № 15, TEL. 171-41

בעמערקונג: אויף לאגער געפינט זיך אויך א גרויסער אויסוואהל פון שיך פאר דער שול=יוגענד

צו אויסנאהמס=ביליגע פרייזען

„שטורם" (ORKAN)

היינט און פאלגענדע טעג!

אויסנאהמס שעהנער קלאנג-מייסטערווערק פון דער פראָ-דוקציע UNIVERSAL PICTURES א. נ.

איבערנעהמענדע דראמע פון ליבע אין תאוה, וואָס שפילט זיך אָפּ צווישן די געפעהרליכע צפון - געגענדען.

LUPE VELEZ

די הויפטראָלע קרע-אירט די רייצענדע אלס האלב - ווילד קאנאדיש מיידעל.

אוסער'ן פראָגראם: קלאנג-פארס א. נ. „דער הער דאקטאר דעביוטירט" און לויפענדע אקטואליטעטען.

פרייזען פון די פלעצער אויף אלע סעאנסען צו 1 זל. 2 און 3 זל. פרעמיע-קארטען זענען גילטיג צו 1.50 אויף אלע פלעצער.

LUNA

קלאנג=קינא=טעאטער

אָנהויב פון די סעאנסען 4 א זייגער נאָכמ. שבת און זונטאָג 12 א זייגער בייטאָג.

SCARAMOUCHE

קלאנג=קינא=טעאטער Odeon פשעיאזד 2

לעצטע טעג! דאס גרויסע — פילם=מייסטערווערק

RAMON NOVARRO i ALICE TERRY

ין די הויפטראָלען:

אויסערן פראָגראם: אַ פארס אין 2 אקטען מיט די ליבלינגען פון ג' פיבליקום Laurel i Hardy אין די הויפטראָלען.

Wodewil

קלאנג=קינא=טעאטער גלובנא 1

„געהיימנישפולער דזשעמס"

היינט און פאלגענדע טעג! גרויסער פילם, וואָס רופט אַרויס אונגעהויערען געלעכטער, וואָס ריהרט ביז צו טרעהרען

W. Haines, L. Barrymore, Slim (Karol Dane)

אין די הויפטראָלן:

אויסערדעם: די נייעסטע פילם=אַקטואַליטעטען. אויסערדעם: די נייעסטע פילם=אקטואַליטעטען.

BAJKA

קינא-טעאטער

רוג בזשעזשינער, פראנטשישקאנער 31 צופאָהר מיט די טראַמוואיען 1, 6 און 14.

פערשטאַרקטער סימפאנישער אָרקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה' לידאוער. אָנהויב 5 נאָכמ. שבת און זונטאָג 1 בייטאָג. דער זאַל איז קינסטליך געקיהלט.

„אין דער נעץ פון ליגען"

היינט פרעמיערע! דער מייסטער פון עקראַן EMIL JANNINGS

אין זיין בעסטער קלאנג-פילם-קרעאציע, רעזשיסירט דורך LEWIS MILESTON דעם שעפער פון פראַכטפולען פילם „אויפ'ן מע"ב=פראנט נישטא קיין נייעס"

אַ דראַמע מיט אַ שוידערליכען אינהאלט, וואָס ענטפלעקט די טראַגעדיע פון פערראַטענעם מאַן. די אַקציע קומט פאָר אין די הויכע אלפען-בערג אין דעם שענעם טיראָל. אין די הויפטראָלן:

די בעוואוסטע פון פילם „מאַראָקא" CARY COOPER ווי אויך די רייצענד-שעהנע ESTHER RALSTON אויסער'ן פראָגראם: אַ פראַכטפולער פליישער=קלאנג=פילם, ווי אויך נייהייטען פון לאַנד. פרייזען פאפולערע! אויפ'ן I סעאנס צו 50 גר. און 1 זל. אָנהויב 4.30 נ"מ, שבת און זונטאָג—1 בייטאָג

„פלאמענדע הערצער"

היינט און פאלגענדע טעג! מעכטיג פילם=מייסטערווערק! גרויסע טראַגעדיע פון מענשליכע ליידענשאַפטען א.נ.

Emma Lynn, Jacque Catelaine

אין די הויפטראָלן:

גרויל פון דער רוסישער רע-וואָל-ציע 1917

ס'דאָזיגע הערליכע בילד ווערט דעמאָנסט. ביים בעגלייטונג פון א גרויסן קינסטלער-כאָר פון 10 פערזאָן, וואָס וועט אויספירן די נייעסטע רוסיש-פוילישע לידער

ERA

קינא פריהער פלארא זאוויש א 22 (באַלוט)

אָנהויב 6 נאָכמ. שבת, זונטאָג און יום-טוב 2 בייטאָג ספעציעלע צוגעפאַסטע מוזיק, אויסגעפיהרט דורך אַ פערשטאַרקטן סימפאנ. אַרקעסטער דער זאַל איז נייעסט מאָדערן ווענטילירט.

בחנם!

איז די אויגען-אונטערזוכונג ביים קויפען אַ בריל אָדער אַ צוויקע, וועלכע מען בעקומט אמביליגסטען ביי

פר. פאסטלעב פיעטריקאווער 71

א גרויסער אויסוואהל פון שטייגער-בר-לען Zeiss-Gläser

ברילען, גלעזער קויפט מען נאָר ביי פאָסטלעב

עלטסטע און ביליגסטע געשעפט אין לאָדז.

„SANATO"

כירורגיש=וועכנעריז-אנשטאלט

אגראדאווא 10, טעל. 57-213

1-טע און 2-טע קלאַס

גינעקאלאגיש-וועכנעריז-אבטיילונג

ד"ר מעד. ש. איינער, ד"ר מעד. י. בוים, ד"ר מעד רייטלער=קוריאנסקא ד"ר מעד. וו. אייכנער

פרייז פון א געבורט

אין 2-טען קלאַס צוזאַמען מיט פערהיטונגס-מיטלען

200 זל.

אויפזיכט איבערן קינד ד"ר מעד. י. פאלאקאוו כירורגישע אָפּטיילונג פון ד"ר מעד. מ. קאנטאר

עמפפאַנגס-שעה'ן פון 1 ביז 2 נאָכמיטאָג.

אויגען-אָפּטיילונג פון ד"ר מעד. י. קראַוש

עפפאַנגס-שעה'ן פון 11 ביז 12 נאָכמיטאָג.

RADJO-ŚWIAT

wł. JOZEF PINES

Łódź, Piotrkowska 40, tel. 211-99

ראַדיא-אפאראטען פון זעמטליכע פירמען

רייכער אויסוואהל פון דעטעקטאָרען,

כלערליי ראַדיאָ- און עלעקטרישע מכשירים.

אויסבעסערונג פון סלוכאַווקעס און אַקומולאַטאָרען,

לאַדענען פון אַקומולאַטאָרען מיט אומזיסטער צושטעלונג אַ היים.

בעמערקונג: שנעלע ראַדיאָ-הילף.

רעפעראַטור-ווערקשטעלען אויפ'ן אָרט.

ואַרפט נישט אוועק

קיין אויסגעברענטע

זשארובקעס

פאַר יעדע אַלטע זשאַרובקע בעקומט איהר אַ נייע געגען צוצאַהלונג פון אַ האַלבען פרייז

ביי מ. זענדעל

פלאץ וואלנאשטשי 9

(רוג נאָוואָמיעסקא) טעל. 124 98

בעקאנטמאַכונג.

איך מאַך בעקאַנט אַלע, וועלכע קענען מיך אַלס בעוואוסטען פעדאַגאָג, אַז די

7-קל. ארטאדאקסישע חדר=שולע

וואלטשאנסקי 5, פאסאַזש שולץ 2, על שם משה מיליך ז"ל

איז פון נייעם שול-יאָהר אָן אונטער מיין לייטונג. די שולע בעזיצט מלמדים מומחים יראים ושלמים, אויך לעהרער-פעדאַגאָגען די בעסטע פון שטאָט. אָנפענגער אין גן-ילדים ווערט גאַראַנטירט אויסצולערנען עברי אין 3 חדשים אין די העכערע קלאַסען ווערט געלערנט גמרא תוספות מיט מפרשים די למודי חול וועט ווערען געלערנט אזוי ווי דער קורס פון דער פאָלקס-שולע און זי גאַראַנטירט אויסצוהאַלטען יעדעס יאָהר דעם עקזאַמען אין די רע-גירונגס-פאָלקס-שולען. אַז דער סדר און דער חינוך וועט זיין מיסטערהאַפט איז גענוג צו דערמאָנען, אַז איך אַליין וועל מיך בעטייליגען אין די למודים דער לאַנגיעהריגער בעוואוסטער פעדאַגאָג אין דער שטאָט

ישראל זיסמאַן.

ר"ה יו"כ דאַווענט דער בערימטער קאַנטאָר

ה' מיטעלבערג — מיט — א כאָר

אין דעם ערשטקלאַסיגען לאָקאַל מיט וואַרענדע

אין גארטען, מאַניושקי 5

אין אָפּפאַלהענדלער-פעראיין. פון זונטאָג, דעם 6 סעפטעמבער קען מען שוין דינגען פלעצער צו צוגענגליכע פרייזען.

אַבאָנאַמענטס-פרייז: אין לאָדז — 5 זל. אַ חודש מיט אָפּטראָגען אַ היים; אויף דער פראָווינץ 6—7 אַ חודש; אין אויסלאַנד — 8 זל.

פאַר'ן אינהאַלט און טערמינפון די אַנאָנסען איז דער פערלאַג נישט פעראַנטוואָרטלען די אַדמיניסטראַציע איז אָפען בייטאָג און ביינאַכט.

אַנאָנסען-פרייז: פאַר'ן טעקסט—18 גר. פרייטאָג און ערב יו"ט—24 גר. אין דער זייט 8 שפאַלטען

אין טעקסט—40 „ „ „ „ „ „ 60— „ „ „ „ 4 „

נאָכ'ן טעקסט—12 „ „ „ „ „ „ 18— „ „ „ „ 8 „

אויסער דער שטאָט 50 פראָצ. טייערער. אויסל. 100 פראָצ. טייערער. מעלדונגען—10 גר. אַ וואָרט

Wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brzustowski i D. Zilberberg. Redaktor odpowiedzialny: Ch. Kaufman

Czcionkami i druk. „Najer Folksblat". Piotrkowska 21.

נייעך פאלקסבלאט

דאם לאדזער לעבען

נייעך פאלקסבלאט

פרייטאג 28 מו אלול תרצ"א

אויגוסט
זון-אויפגאנג 4.39
זון-אונטערגאנג 6.29
ליכט-צינדען: 6 21

פון דער אנדערעלס-געריכט

משפטים צוליב נאכנעמאכטע פעלד בעטלעד

אין האנדעלס-געריכט איז נעכטען פארגעקומען א פראצעס געגען א געוויסען דוד ליס.

וואלף שוואַרצאוסקי (נאַרוטשוויסשא 36) פ יהודה זייט 30 יאָהר א פאַבריק כון פעלד-בעטלעך. א געוויסער מאָדעל-בעטלעך, וואס ווערען אויסגע-אַרבייט אין דער פאַבריק, זענען געוואָרען פאַטענ-טירט אין וואַרשאַווער פאַטענטען-אַמט. ביי שוואַר-צאוסקין האָט געאַרבייט דוד ליס, וועלכער האָט זיך אין משך פון דער צייט געוענט מיט דער קאָנ-סטרוקציע פון די פעלד-בעטלעך. מיט דער צייט האָט ליס געקיבדיגט דעם פאַסטען און זיך אליין פערלעגט אַזא עהנליך פאַבריקעל, וואו ער האָט נאכגעמאַכט די זעלבע פעלד-בעטלעך אויף וועלכע שוואַרצאוסקי האָט א פאַטענט אין זענען רעכטליך געשיצט.

דער געריכט-עקספערט האָט בעשטעטיגט, אַז די אויסאַרבייטונג פון ליס'ן איז א ענויע קאַפּ-פון שוואַרצאוסקיס פאַטענטירטע בעטלעך.

שוואַרצאוסקי פאָדערט אַנ'ענטשעדיגונג פון 2,500 זל. און צו פערמאַכען די פאַבריק פון ליס'ן.

דאָס געריכט האָט איינגעפונען שוואַרצאוסקיס טענה איז א געכטע און בעשלאָסען די שולד פון ליס'ן אויסצאָרבייטע בעשלעך וויי אויך די מכשירים צו פערזיגלען.

* * *

אַנ'עהנליכער פראצעס איז אויך נעכטען פאר-עקומען געגען לייב כיטראנסקי (נאוואָ 94) אויך דער כיטראנסקי האָט נאכגעמאכט שוואַרצאוו-סקיס פעלד-בעשלעך. אויך אין דעם פאַל האָט דאָס געריכט בעשלאָסען צו פערזיגלען די בעטלעך און די מכשירים.

* * *

מאַרקוס סטודניצקא, די בעזיצערין פון וויין-געשעפט אויף אַנדזשע 4 איז אין מאי ד. י. געי-שטעלט געוואָרען אונטער אַנ'אַפאַדלאָשטש, די גע-פאַלענע איז איבע'געגעבען געוואָרען צו פאַליציי-אישען אויפזיכט.

לעצטענס האָט אַדוו. צימערמאַן אין נאָמען פון די בעגלויביגע אַייגנגעטראָגען צום געריכט אַ ביטע, די סטודניצקא איינצוזעצען אין תפיסה מחמת זי האָט זיך צוגעגעייט צום אופּאַדלאָשטש, האָט בעהאַלטען סחורה אוך האָט געעפענט א פיקטיוון קאָמיסיאָנס-לאַגער אויף בזשעזשינער 82.

דאָס געריכט האָט די ביטע פון אַדוו. צימערמאַן אָפּגעוואָרפען.

דעזערטיר אויף א בוים.

פערקלוידט אלס פרויענצימער, בעהאלט זיך אוים עטליכע וואכען

(2) פאַראַהרען זומער איז דער 23-יאָהריגער זעלבער פון 28-טען פולק פון קאַניאַוועער שיסער, מראנצישיק וואַלענטי, עטלעכען כון מיליטער, און אַריבער-געקראָגען זיך קיין דיוטשלאַנד.

אַז דאָטען איז איהם נישט געראָטען אייגצו-אָרדנען זיך, און ער האָט געליטען גרויס דחקות, האָט ער זיך צוריקגעצויגען קיין לאָדז איבערגעטון אַלס פרוי אוז מיט א פאַס אויף א פרויען-נאָמען.

דאָ האָט ער זיך צונויפגעשראפען מיט זיין כלה סטעפאַניא מאַטשינסקא (ווייזענ-גאַס 15) מיט וועל-כער ער האָט זיך מישב נעווען, וואָס ער האָט צו טון, און ס'איז ביי זיי ביידען געבליבען, אַז ס'וועט פאַר איהם גלייכער זיין, אַז ער זאָל זיך אויסבאהאלטען אין קאָנאַלעווער וואלד.

וכך הוה —וואַלענטי האָט זיך סאַקע גאָר בהתחבה'דיג איינגעאָרדענט אויף א גרויסען בוים, אויסגעבויט זיך אויבען כמו א באַשאַנ-נעסט מיט א דעכעל, אוז אזוי האָט ער אפגעלעבט אין דער לופטען עטליכע וואכען.

ער וואלט זיך גאָר לאַנג געקאָנט דאָרט לאָזען וואויליגיין, אוז פיהלען זיך, וויי א מייער פויגעל, ווען זשאַנדאַרמען נעהמען נישט, אוז גייען נישט לאַנד אין טשיקאַגא, וועט אויסגעבויט ווערען א 2 שטאָקיגע געביידע מיט די נייעסטע איינריכטונג, לויט די לעצטע פאָדערונגען פון דער טענענק. ה' ייבענאַך רעדט ארום די ווכטיגקייט פון אַנ'אייגענע היים פאר די יתומים-קינדער, גלייכצייטיג וועט אויף די אייגענע פעלדער אויסגעבויט ווערען א ספעציעלער פאַווילליאָן פאר ארימע קינדער רעקאָנ-וואַלעסצענטען, וועלכע קאָנען נישט אַריינקומען אין א סאַנאַטאָריום.

די מיטטיילונג פון ה' ר. רופט אַרויס שטארק צופריידענהייט, אוז די אָנוועזנדע שפענדען 15000 ציגעל לטובת דער נייבויי. די פערזאַמלונג אַפּלירט צו דער געזעלשאַפט אוז צו דער יודישער פרעסע, בייהילפיג צו זיין צו דער בוי פון אַנ'אייגענער היים פאר די יתומים-קינדער.

די גרונדשטיינלעגונג איז בעשטימט געווארען אויף חול-המועד סוכות.

* * *

אויף דער ערשטער קאָנסטיטואירענדער זיצונג איז געווהלט געוואָרען א פרעזידיום: מ. ריבענ-באַך — פרעזעס. ו. פרעזעסען — ש. פיימאַן אוז ג. ביסטער. קאַסיר — ש. סאלמאנאָוויטש, סעקרע-טאר — ד. פוטערהענדלער, די פערוואַלטונג שפע-דעט 22000 ציגעל צום נייבוי. די טשיינגעס.

א פעקעלע מיט לעבעדיגם...

פערצווי פעלטע יודישע פרוי וואַרפט אַוועק איהר 7-וואכעדיג קינד

(2) בעכטען האָט מען אין לאָקאַל פון דעם מעדיצינישען בעאַמטענ-פונקט פאר קינדער גע-פונען אויף דער פאַרלאָזענ א פעקעל, אין וועלכען ס'איז געלעגען אייגעוויקעלט א קליין קינד.

חוץ דעם האָט מען אין פעקעל געפונען א צע-טעלע געשריבען אין יודיש, אין וועלכען די מוטער פונ'ם אונטע'געוואַרפענעם מעדעלע שרייבט, אַז זי איז שוין זייט עטליכע חדשים פערלאָזט געווארען פון איהר מאַן, אַז זי האָט קיין אַריבייט נישט, און אַז זי האָט בכלל נישט קיין מיטלען צום לעבען. חוץ דעם — שרייבט זי — איז דאָס קינד פאר איהר א שווער'ע לאַסט, און אַז זי מוז זיך מיט איהם שיי-דען, כדי צו געפינען עפעס אַריבייט, אוז דערהאַלטען זיך ביים לעבען. דאָס מיידעלע — וועדט אין צעטעל אָנגענעבען — הייסט הדס שטע'נפעלד און איז אַלט 7 וואָכען.

דאָס קינד איז אַריבערגעשיקט געוואָרען אין שטאטישען זשאַלאָבעק...

ארבעטער · דירות-קאָאָפּעראַטיוו

„פארוים"

מיר טיילען מיט

אונזער מיטגלידער-גרופע

וויסאקא 21

דער פראָנט-בוי אויף וויסאקא איז אויסגעפערטיגט צום בעוואוינען קומענדינען מאנטאג אוז דינסטאג

טענליך פון 5 ביז 8 נאכמיטאג וועלען די קאָנטראקטען אונטערגעשריבען.

אונזער מיטגלידער-גרופע

לעשנא 49

אז פון 1-טען סעפטעמבער אז טרעטען מיר צו צו דער אויספערטיגונג פון די היזער אויף לעשנא

דירות צום בעוואוינען וועלען פערטיג וועדען אין חורש יאנואר.

אלע מיטגלידער, וועלכע ויללען ענדערן פון 2 שטובען מיט א קוך אויף 1 שטוב מיט א קוך, אדער פערקעהרט, דארפען שוין מעלדען שריפטליך אין ביורא פון קאָאָפּעראַטיוו זאוואדזקא 15, פראָנט 2-טען שטאָק צווישען 5 — 8 נאכמיטאג.

דאס ביורא.

Dr. A. KRYNSKI
שענקעוויטשא 34
טעל. 10-146
צוריקגעקעהרט

אנ'אייגענעם בנין אוז א סאנאטאריום פאר ארימע יודישע קינדער

טרעט צו צו בויען דאס יתומים-הויז זגערזשער 40

(מיטגלידער אוז פערוואלטונג שפענדען 37000 ציגעל)

די טעג איז אין אייגענעם לאָקאַל, זגעריושער 40, פאַרגעקומען די 14-טע אַלגעמיינע יעהרליכע פערזאַמלונג פון „בית היתומים".

די פערוואַלטונג ווערט געפעלט פון פרעזעס מענדעל ריבענבאַך, אוז אַלס פאַרזיצער ווערט גע-וועהלט ה' אַלטשולער, וועלכער לאַדעט אין אַלס אַסעסאָרען די ה"ה: ראַפאַפּאָרט, יאַנוסטעוויטש, סעק-רעטאר שענוואַלד.

פון קאַסע-בעריכט וואָס עס גיט אָפּ דער פערוו. סעקרעטאר ה' פוטערהענדלער איז צו זעהען, אַז אין יאָהר 1930 איז געווען הכנסות 61.457 זל. הוצאות — 61,454,74.

דעם בעריכט איבער דער טעטיגקייט גיט אָפּ פרעזעס ריבענבאַך, אי זא לענגערע רעדע ער אַרום די לאַגע פון „בית היתומים", נישט קוקענדיג אויף דעם עקאָנאָמישען קריזיס, אוז די שוועריגקיי-טען, וואָס ס'זענען פערבונדען מיט'ן אויסהאַלטען דאָס הויז, האָט דאָך די פערוואַלטונג א בריייטע טע-טיגקייט. די קינדער זענען, ווי אַלע יאָהר, אויף א זומער-קאָלאָניע אין רוידא פאַביאַניץ, וואו זיי האָ-בען זיך אַלע גוט ערהאָלט. ה' ר. דאַנקט דערביי די מיטגלידער אוז שפענדער, וועלכע העלפען מיט צו דער עקזיסטענץ פון יתומים-הויז.

אויסהער'ענדיג דעם בעריכט, ווערט דער פער-וואַלטונג אויסגעדריקט א דאַנק פאַר דער טעטיגקייט די וואָהלען צו דער נייער פערוואַלטונג האָבען געגעבען פאָלגענדען רעזולטאט: מ. ריבענבאַך, ד. פוטערהענדלער, ש. פיימאַן, ש. סאלאמאנאָוויטש, י. גאָטהעלף, ח. ראש, ה. מאַנגעל, ב. גאָלדאַן, י. האפשפיגעל, אוז ג. ביסטער.

קאַנדידאַטען: פרוי סאַלאמאָנאוויטש, ח. שיינ-וואַלד, ראַפאַפּאָרט, זאַלצמאַן, גאָלדבערג.

רעוו. קאָמ. מ. סעמיאַטיצקי, ס. יאַנוסטעוויטש אוז ציגאַמאַן.

דער ביודזשעט פאַר 1931[32] פון 80.000 זל. ווערט אָנגענומען, דאגעגען דער בוי-ביודזשעט ווערט איבערגענעבען דער נייי-געוועהלטער פער-וואַלטונג.

א שטארקען אינטערעס רופט אַרויס די מעלדונג פון פרעזעס ריבענבאַך, וועלכער טיילט דאָן מיט, אַז דאָס „בית היתומים" טרעט צו צו בויען אַנ'אייגענע היים פאַר די יתומים, אויף די אייגענע צווי מאָרגעס

אפשירם-גאַסטראלו פון דער

ווילנער טרופע

XVI יאר XVI יאר

15-יעריקער יובל-טורנע אנפ.: מ. מזאה.

לאדושער שמאט-טעאטער

היינט, פרייטאג, 9 אוונט, אין מארגען, שבת 4 נאכמיטאג אין 9 אוונט

„200.000"

(ראָם גרויסע נעווינם)

פאלקס-שפיל אין 4 אקטען פון שלום עליכם.

רעזש: י. ראטבוים דעקאָר. אין קאסטיומען: אנרזשיי פראנאשקא. מוזיק: ה. קאן. דור.: דוד ביינעלמאן. ליידער-טעקסטען: מ. בראדערזאן. טעקן: לאה ראטבוים

איבער יעדע ווארט

אין האנדעלס-געריכט

משפטים צוליב נאכנעמאכטע פעלד בעטלעד

דעזערטיר אויף א בוים.

פערקלוידט אלס פרויענצימער, בעהאלט זיך אוים עטליכע וואכען

א פעקעלע מיט לעבעדיגם...

פערצווי פעלטע יודישע פרוי וואַרפט אַוועק איהר 7-וואכעדיג קינד

אנ'אייגענעם בנין אוז א סאנאטאריום פאר ארימע יודישע קינדער

טרעט צו צו בויען דאס יתומים-הויז זגערזשער 40

(מיטגלידער אוז פערוואלטונג שפענדען 37000 ציגעל)

די מיסבראוכען אין דער בית־הקברות־אפטיילונג

אין דער יודישער קהלה

ווי מיר האָבען שוין נעכטען מודיע געווען האָבען צום סעקרעטאַריאַט פון דער יודישער קהלה אָנגעהויבען אָנצוקומען אָנקלאָגעס געגען דעם בעמטען פון דער בית־הקברות־אפטיילונג אין דער יודישער קהלה ה' פישעל פראָמער. צוליב דעם, וואָס די אָנקלאָגעס זענען געקומען אַלץ אָפטער, האָט דאָס פרעזידיום פון דער קהלה־פערוואַלטונג בעשלאָסען אָפצושטעלען דעם ה' פרָאָמער אין זיין טעטיגקייט ביז סיוועט אַדורכגעפירט ווערען די געהעריגע אויספאָרשונגס־אָפּן ביז דער ענין ווערט אויפגעקלערט. מיר וועלען אויף דער זיצונג פון דער קהלה־פערוואַלטונג.

ס'איז כדאי צ ודערמאָהנען אַז דערעלבער בעאַמטער האָט שוין אַמאָל געהאַט אַזאַ עהנליכען ענין אין דער קהלה און האָט שוין געוואָלט בעזויטיגט ווערען פון זיין אַמט, נאָר אַ דאַנק אָבער גאָר הויכע ספעציעלע, ווועלכע האָבען אַנ'אייגנפלופ אויף די אָנפיהרער פון דער קהלה, איז פראָמער ווייטער געבליבען אויף זיין אַמט.

די פאָרוואָרפען וואָס ווערען איצט געמאַכט פראָמערן זענען זעהר שווערע. די אויפגאַבע פון פראָמערן איז געווען נאָכן ערלעדיגען די קבורה־פאַרמאַליטעטען אין ראַבינאַט צו בעשטימען אַ קרקע און אַרויסגעבען אַ צעטעל. פראָמער איז אויך געווען דער, ווועלכער האָט געזאָגט מבינות וויפיל מען דאַרף נעהמען פאַר דער קרקע און אויף ווועלכען אַרט זי זאָל בעשטימט ווערען, אין די גרעניצען פון זיין טעטיגקייט זענען טאַקע פאָרגעקומען די מיסבראוכען, ווועלכע זענען זיכער סיסטעמאַטיש געפירט געווארען אַ לאַנגע צייט.

אין איינע פון די אָנקלאָגעס ווערט דערצעהלט, אַז פראָמער איז מושווה געווארען מיט די קרובים פון אַ פערשטאַרבענעם אויף 300 זלאָטע פאַר „אַנשטענדיגע "קרקע, פראָמער האָט דער קהלה־קאַסע בלויז אַרײַנגעשטראָגען 100 זלאָטע און 200 געלאָזען פאַר זיך. אַנדערע פעטענטען דערצעהלען ווידער, אַז ערלעדיגענדיג אַרימע אינטערעסאַנטען האָט ער דער קהלה־קאַנצעלאַריע אינפאָרמירט אַז ער האָט געגעבען בחנם די קרקע, בעת ביי די אינטערעסאַנטען האָט ער געמוסען גאָלד, ווייטער ווערט דערצעהלט, אַז פראָמער האָט געמוסען פון די אינטערעסאַנטען סתם אַזוי אַ פאָר זלאָטע פאַר געבען די אָדער יענע קרקע, ווי מיר האָבען שוין אָנגעוויזען זיי זענען ד יאָנקלאַגעס זעהר צאָהלרייך און זיי לאָזען זיך נאָך נישט פערעפענטליכען. די קהלה־קאַנצעלאַריע זאָמעלט מאַטעריאַלען וועלכע ווילען צוגעשטעלט ווערען דער קהלה־פערוואַלטונג.

ניסט צום זינגען, נישט צום לאכען

איז די מעשה מיט די „זינגער"־נאכמאכער: זינגער אוז לאכמאז

(2) וואָס דאָס הייסט אַ זינגער־ניי־מאַשין, דאָס וויסען וואַהרשיינליך אַלע.

אַלע וויסען אויך ,אַז די דאָזיגע אַמעריקאַנער פירמע פערשפרייט איהרע מאַשינען אין דער גאַנצער וועלט, אוז אַז אומעטום האָט זי פיליעס.

האָט זיך לעצטענס געמאַכט אַ מעשה, אַז אין דער לאָדזער אפטיילונג (קאַשטשושקי 3) האָבען אַנגעהויבען מאַטענווייז אייגצופילסען אַנקלאַגעס אַז „זינגער" איז קאַליע געוואָרען און ער מאַכט ניי־מאַשינען בלויז קאַליקעס... מ'קאָן אויך זיי נישט מאַכען אַ אשטאָך אַרביט... ווי מ'הערט זיך נאָר צו זיי צו — גיין קאַפוט... דאָס זענען סאַרדין־שאַכטלעך, נישט קיי וניי־מאַשינען, א.א.ו. א.א.ו.

הכלל, האָט זיך עס די לאָדזער אפטיילונג פונ'ם גרויסען „זינגער" געוונען ושטארק צום הארצען— עס האָט אַ זהר פשוט נישט געפאַסט די הרפה פאַר לייטען ,— און זי האָט זיך אויך מיט דער הילף פון דעם אויספאָרשונגס־אַמט צו אַ גענויער חקירה הדרישה.

איז ווי שטייט עס דאָרט: יגעת ומצאת...

האָט מען אַזוי לאַנג געזוכט די סיבה פון די עגמת נפש'ן, ביז מ'האָט סוף כל סוף געפונען די שולדיגע.

עס האָט זיך נעמליך אַרויסגעוויזען, אַז אין ווייסען אויך, אַז אין דער קהלה און האָט שוין געוואָלט בעזויטיגט ווערען פון זיין אַמט, נאָר אַ דאַנק אָבער גאָר הויכע ספעציעלע, ווועלכע האָבען אַנ'איינפלופ אויף די אָנפיהרער פון דער קהלה, איז פראָמער ווייטער געבליבען אויף זיין אַמט.

די פאָרוואָרפען וואָס ווערען איצט געמאַכט פראָמערן זענען זעהר שווערע. די אויפגאַבע פון פראָמערן איז געווען נאָכן ערלעדיגען די קבורה־פאַרמאַליטעטען אין ראַבינאַט צו בעשטימען אַ קרקע און אַרויסגעבען אַ צעטעל. פראָמער איז אויך געווען דער, ווועלכער האָט געזאָגט מבינות וויפיל מען דאַרף נעהמען פאַר דער קרקע און אויף ווועלכען אַרט זי זאָל בעשטימט ווערען, אין די גרעניצען פון זיין טעטיגקייט זענען טאַקע פאָרגעקומען די מיסבראוכען, ווועלכע זענען זיכער סיסטעמאַטיש געפירט געווארען אַ לאַנגע צייט.

אין איינע פון די אָנקלאַגעס ווערט דערצעהלט, אַז פראָמער איז מושווה געווארען מיט די קרובים פון אַ פערשטאַרבענעם אויף 300 זלאָטע פאַר „אַנשטענדיגע "קרקע, פראָמער האָט דער קהלה־קאַסע בלויז אַרײַנגעשטראָגען 100 זלאָטע און 200 געלאָזען פאַר זיך. אַנדערע פעטענטען דערצעהלען ווידער, אַז ערלעדיגענדיג אַרימע אינטערעסאַנטען האָט ער דער קהלה־קאַנצעלאַריע אינפאָרמירט אַז ער האָט געגעבען בחנם די קרקע, בעת ביי די אינטערעסאַנטען האָט ער געמוסען גאָלד, ווייטער ווערט דערצעהלט, אַז פראָמער האָט געמוסען פון די אינטערעסאַנטען סתם אַזוי אַ פאָר זלאָטע פאַר געבען די אָדער יענע קרקע, ווי מיר האָבען שוין אָנגעוויזען זיי זענען ד יאָנקלאַגעס זעהר צאָהלרייך און זיי לאָזען זיך נאָך נישט פערעפענטליכען. די קהלה־קאַנצעלאַריע זאָמעלט מאַטעריאַלען וועלכע ווילען צוגעשטעלט ווערען דער קהלה־פערוואַלטונג.

פערשארפט דער שטרייק איז דער טריקאטאזשען־בראנזשע

בעשלוס פון דער אלגעמיינער פערזאמלונג פון די שטרייקענדע

(2) מחמת דער שטרייק אין דער טריקאַטאַזשען בראַנזשע איז נאָך נישט ליקווידירט געוואָרען, האָבען די שטרייקענדע אָפּגעהאַלטען נעכטען אַנ־אלגעמיינע פערזאַמלונג.

קודם איז בעשלאָסען געוואָרען נישט אָנהויבען צו אַרבייטען כל זמן עס ווערט נישט געשלאָסען ווערען אַ געמיינזאַמער אָפמאַך, ווייל דער פריהערדיגע אָפמאַך האָט זיך געענדיגט.

וויייטער איז בעשלאָסען געוואָרען אָפצוווארטען פען דעם פאָרשלאַג פון 5 פאַבריקאַנטען צו שליסען מיט זיי בעזונדערע אינדיווידועלע אָפמאַכען.

ס'איז אויך פעסטגעשטעלט געוואָרען, אַז אייניג פירמעס, ווי צ. ב. „סטעפאַן און ווערנער" (וויעזשבאָווע 44) נעהמען אַן בעשטעלונגען פון פיר מעס, בייַ ווועלכע עס שטייקען אויך די אַרבייטער, און דער־בער איז בעשלאָסען געוואָרען אָפצושטעלען די דאָזיגע פאַבריק.

אין צוזאַמענהאַנג דערמיט איז נעכטען אין דער דאָזיגער פאַבריק אויסגעברראָכען אַ שטרייק, און 800 אַרבייטער האָבען אוועקגעוואָרפען די אַרבייט.

לסוף האָבען די פערזאַמלטע בעשלאָסען צו בילדען אַנ'ענגען קאָמיטעט, ווועלכער ווועט פעטשטעלען די אופנים פון פערשפרייטען די שריקאַציע, כדי צו צוזיגען די פאַבריקאַנטען צו ליקווידירן זעהר שנעל דעם שטרייק.

יודיש טעאטער איז „פילהארמאניע"

דירעקציע: ד. צעלמייסטער און א. בעזמאן.

דאָס שענסטע, וואָס מען האָט ווען געזעהען איז יודישען טעאַטער!

געסט איז לאדז!

גענניא שליט

פרעמיערשע פון ריגער יודישען מליכה־טעאַטער.

3 שעה לאכען!

געסט איז לאדז!

אייב קארפ

דער קעניג פון די כאראקטער־קאמיקער פון אמעריקא.

היינט, פרייטאג, הלב 10 אין ווינער

2 גרויסע פארשטעלונגען:

„איינע פון יענע"

מעלאדראמע אין 3 אקטען מיט פראלאג אין עפילאג מיט געזאנג און טענץ

מיט **גענניא שליט** אין איהר קרוין־ראל אלס „איינע פון יענע".

אין 11 אקט קומט פאר א גרויסער קאבארעט־פראגראם.

נאך דער פארשטעלונג א גראנדיעזע פרה־לייכע רעוויע־פארשטעלונג

דער רבי האט געהיסן פרעהליך זיין

מארגן, שבת, 4 נאכמ. צו ביליגע פרייזן

פון 50 גר ביז 2 זל. (ערשטע רייהע)

אין מארגן, שבת, 9 ווינער־א ספעציעלע מתנה פאר'ן לאדזער טעאטער־עולם!

2 גרויסע פארשטעל. פאר 1 קלייניגם בילעט

(1) **„אנטלאפענע מענער"** זעהר קאמ. אפערעטע אין 3 אקטען מיט 20 זומערן געזאנג און טענץ

מיט **אייב קארפ** אלס „יונה זעטץ"

(2) א גראנדיעזע פרעהליכע רעוויע

קאמעדיאנטען־דעפילאדע

1 ביליגע גילטיג אויף ביידע פארשטעלונגען.

מארגן, שבת, 12 בייטאג— די ערשטע כמעט בחנם פריהמארגען־פארשטעלונג

אלע בילעטען אין פארטער פון די 1־טע ביז די לעצטע רייהע

יעדער בילעט 1 זל. באלקאן און גאלעריע — 50 גראשען.

ס'ווערט געשפילט די סענסאציאנעלע פיעסע אין 3 אקטען פון מאפיא ב עלא

מיט דער גרויסער קינסטלערין

פרוי או גענניא שליט! גענניא שליט!

ווער עס קויפט פריהער, בעקומט א בעסערען פלאץ.

ספעציעלע טראמווי־וואגענען פאר שול־יוגענד

(א) לויט'ן מוסטער פון גרויסע מערב־אייראָפעישע שטעט פיהרט איין די לאָדזער טראַמוואַי־דירעקציע פון דעם 1 סעפטעמבער אָן, ספעציעלע צוגאַב־וואַגענען פאַר דער שול־יוגענד.

אין די דאָזיגע וואַגענען ווערען זיין ספעציעלע טאָוולען מיט דער אויפשריפט „פאַר דער שול־יוגענד"־ (דלאַ מלאַדושעשי שקאָלנעי), אוז זיי ווערען קורסירען במעט אויף אַל עליניעס אין די פי־המאַרגען־שעה'ן ד.ה. אין דער צייט, ווען זיי ווערען זיין נויטיג.

פערענדיגט דער שטרייק איז דער פירמע „פשיגודסקי"

(2) דער שטרייק פון די אַרבייטער אין דער פירמע „מ. פשיגודסקי", (פאַמאַרטקא 73), וואָס האָט געדויערט עטליכע וואָכען איז אהערבעטען ענדגילטיג ליקווידירט געוואָרען.

די אַרבייטער האָבען בעקומען אַ בעדייטענדע זומע פון די לוינען, און חוץ דעם האָט די פירמע רעזיגנירט פון לאָזען אַרבייטער איין אַרבייטער אויף דריי וועכ־שטוען.

פון „תחכמוני" איז זוארשא

די דירעקציע פון „תחכמוני" אין וואַרשא מעלדעט דערמיט, אַז עס ווערען אָנגענומען נייע שילער אין עלטער פון 12 יאָהר, וועלכע האָבען געענדיגט אַ ענטשפרעכענדע עלעמענטאַר־שולע אָדער האָבען זיך פריוואַט צוגעגרייט לויטן פראָגראַם פון דער אָנשטאַלט, דער לעהר־פלאַן פון „תחכמוני" נעהמט אָום אַ הויכען קורס פון אַלערליי למודי קדש (תנ"ך, תלמוד, פוסקים, הוראה), יודאַאיסטישע למודים (העברעאישע שפראַך, יודישע געשיכטע, רעליגיאָנס־פילאָסאָפיע א.ז.ו.) ווי אויך אַ פולען קורס פון אַ 8־קלאַסיגער מלוכהשער גימנאַזיע (מיט לאַטיין).

נעהמעדיג אין אַכט די חיינטיגע קריזיס־צייט ווערען די פראַווינצער תלמידים געמאַכט פערשידענע הנחות פונ'ם שכר למוד.

ביים פערשרייבען זיך דאַרפען די תלמידים מיטנעהמען מיט זיך אַ מעזריקע, פאָטען־ שיין, שול־צייגניש.

קלאַנג־פילם־טעאַטער

„CASINO"

היינט און פאלג. טעג!

בלוט איז דער מדבר

לויט דער נאָוועלע פון G.Vernon

מארָקאנער נעכט

אין די הויפטראָלען:

Jack Holt, Dorothy Sebastian, R.Graves

אויסער'ן פּראָגראַם: פּאַקס־פּראָדוקציעס און לאַנד־אַקטואַליטעטען.

אנהויב פון טעאטער 4.30 א זהנער נאכם. יום־טוב אנהויב 12 א זהנער בייטאג. פריוואטן טאג דן פלעצער מוז די פריהטאראגען־קאסטשעלנונגן צו 75 גר. און 1 זל.

דאם בעוואוסטע און איבעראל בעקאנטע

7־קלאסיגע רעליגיעזע לעהר־אנשטאלט

— עם —

„בית אברהם" גן ילדים

פון אברהם שלאמוויטש

לאדז, אגראדאוואַ 10

כיילט מיט, אז פון נייעם שול־יאָהר איז אלעס בעדייטענד פערגרעסערט און פערבייטערט געוואָרען מיט די בעסטע פעדאגאגישע קרעפטען אין אלע למידים. עס ווערן שוין איינגעשריבען תלמידים אין אלע קלאסן, ווי אויך אין 6־טן און 7־טן קלאס די ליטוניג.

בעמערקונג: אין גן ילדים ווערען אָנגענומען תלמידים פון 5 יאָהר אלט אן. די למודים חויבען זיך אן דינסטאג, דעם 1־טען ווירושעשען (ג' פ' נצבים וילך)

Z prawami gimnazjów państwowych

GIMNAZJUM ŻEŃSKIE

Eug. Jaszuńskiej-Zeligmanowej

Południowa 18, tel. 168-82.

אייגשרייב־נגען סאר נייי־איינסרעטענרע שילערינס אין אלע קלאסען נעמט אן דער סעקרעטאריאט יעדען טאג פון 10—12 און פון 5-7 עוועגד.

ביים גימנאזיום א סארשוי „קינדער־הויס" סאר קינדער פון 4 יאהר אן.

Dyrektorke E. Jaszuńska-Zeligmanowa. 4564

Prywatne POGOTOWIE LEKARSKIE

ZIELONA 6, Telefon 12-333

tel. 12-333 tel. 12-333

ערמיילט דרינגענדע ערצטליכע הילף אין אלע פלוצימדיגע פארפאלען צו יעדער צייט בייטאג און בייגאכט ווי אויך אין אלע אקושעריע און גינעקאלאגישע הילף.

מען הויבט שוין אן צו בויען די הילצערנע הייזער

(א) אוגטע'ן פאַרויץ פון שטאַט־פרעזידענט זשעמיינסקי איז בעכטען פאַרגרעסערט אַ זיצונג פון לאַדזער מאַגיסטראַט אויף וועלכער עס איז צ. א. בעשלאָסט געוואָרן די כראַנע פון זבויען הילצערנע הייזער אין לאַדז און בעשטימען אַ שטאַטישען פלאַץ, אויף וועלכען זיי זאָלען געבויט ווערן.

אין דער ערשטער רייה האָט דער מאַגיסטראַט מסכים געווען אויפ'ן פאַרשלאָג פון בוי־קאָמיסיע וועלפער שהייט אויפ'ן שמאַנד־פונקט אַז לויט'ן עק־זיסטירענדען פלאַן דאַרפען געבוין ווערען גע־מויערט הייזער, נאָר מחמת דעם ג'רויסען דירותּ־הונגער וועלן בדרך־עקספערימענט אויסגע'טיילט ווערן אין לאָדז 16 הילצערנע הייזער (8 אין כאַיני און 8 — אין דער פאַרשטאָט מאַניע, וואָס צוזאַמען וועט לען אין דיי זיין 192 וואוין־צימער־ען).

אין צוזאַמענהאַנג דערמיט וועט נאָך אין דער לויפענדער וואָך בעשטימט ווערען אַ קאָנקורס אויף איבערנעהמען די בוי־אַרבייט.

אַנהויב קומענדיג וואָך וועלען צוליסאַפאַרען קיי וווּאַ־שאַ פאַרשטייער פון לאָדז, כדי צו אונ־טערשרייבען אין פינאַנץ־מיניסטעריום דעם אב־מאַך און צו בעקומען די קרעדיטען אויפ'ן אנ־הויבען צו בויען די הילצערנע הייזער.

ס׳ווערט סכנות־נפשות'דיג

די וואלד־ווכטער ווערען צעווילדעוועט...

(2)(געוועהנליך, אַז עס וואַקסען ניס אויף בוימער — רייסט מען זיי: דאָס איז דאָך גאָט׳ס ברכה.

איצט איז דער ענין וואַלד־פראָדוקטען נאָך בולשער, בפרט אַז דער דלות איז גרויסער גאָר אומדערטרעגליך, און מ׳באַפֿט עטען, וואָס עס לאָזט זיך.

האָבען מיר בעכטען דערציילט אַ מעשה, ווי אַ וואַלד־וועכטער האָט שרעקליך פערוואונדעט אַן אַרבייטסלאָזע פרו יאון זי משוגע נעמאכט, הלמאי זי האָט געקליבען שוועמלעך פאַר זיך אויף צו מאַכען אַ מימאָ...

היינט האָבען מיר צו דערציילען ווי אין די וועלדער פון פירשט קווילעצקי חינטער קאָנין, האָט דער וואַלד־וועכטער סטאַניסלאַוו קראַפידלאָווסקי דערשאָסען אויף טויט דעם 32־יאָהריגען קאַזשי־מיעזש וואַלששאַק פון קאָנין פאַר אַפייסען אַביסע־ניס...

דאָס אַנהויבען פון מענשען ווערט שוין עד אין לשעה!

א מעשה מיט „ערגא" און א ביסעל ערגער

ווי־אזוי מען מאַן עס היינט מאכען גאר געשיקט

(2) נעכטען איז אין דער כאַפּיראַטען הויף טואונעץ אויף פיעטרקאָווער 119 געקומען עפעס אַנ־אינטרעסאַנט און געקלי־בען זיך צו קויפען אַ גרעסערען סכום פאַפּיראָטען פאַר דער פראָווינץ כלומרשט.

ווען דער פערקויפער האָט זיך איינגעבויגט איבער דעם קאַסטען מיט די „ערגא"־פאַפּיראָסען, כדי אַרויסצוגעהמען פון דאָרט די פעקלעך, האָט דער קליענט אויסגענוצט די געלעגענהייט וואָס איהם איז קיינער נישט געווען, און שטיל אַרויסגע־שלעפט פונעם שופלאָד מיטן גאַנצן קנאַטען.

אוגטע'ן פאַרויץ פון ה' שוואַרצבערג אין לאָ־קאל פון האַנדווערקער־קלוב איז דינסטאָג סאָר־גע־ די פייע־לכע ע־עפענונג פון יהר־שען קלי־פעלוש־מאַכער צער. ז ודער ערעפענונג זענען געקו־מען אַלע יונדישע קאַפעלוש־מאַכער אין מאַדיסטקעס און אַ גרויסע צאָהל געסט.

די פייע־נונג איז געעפענט געוואָרען דורך אַ פאָ־שטעהער פון דער אינדוסטריי־אפטיילונג ביים מאַגיסטראַט ד"ר לוקאַשעוויטש. דער ־ערנער האָט געווינשען ערפאָלג דעם נייע־נעשאפענעם צעך און אַ פאַרשטעהערין פון די מאַרקיסטקעס באַשע מאר־קאָוויטש. אין פע־וועלכונג: ב. לאַסקער, שפער־לינג און ש־ שווי־צבערג. קאַנדיראַטען: עפשטיין, מאַנשיין, און סקאַפּיצקא. רעווי־־קאמיס־ע: מ. נאַכטשטעי'ן ר. בערמאַן, און ר. מילנער.

דאַן האָבען זיך אַנגעהויבען אַ גאַנצע רייה בעגריסונגען: אין נאָמען פון דער האַנדווערקער־קא־מער האָט בעגריסט ד"ר קאַצענבויגען, פון צענטרא־לען האַנדיוערק־־פער־באַנד און האַנדווערקער־באַנק דיר. ארדינאַנס. פון פריזיע־ - צעך — פר־אַזע: פון איינבינדער - צעך — בארובקא; פון

א מעשה מיט „ערגא" און א ביסעל ערגער

ווי־אזוי מען מאַן עס היינט מאכען גאר געשיקט

(2) נעכטען איז אין דער כאַפּיראַטען הויף טואונעץ אויף פיעטרקאָווער 119 געקומען עפעס אַנ־אינטרעסאַנט און געקלי־בען זיך צו קויפען אַ גרעסערען סכום פאַפּיראָטען פאַר דער פראָווינץ כלומרשט.

ווען דער פערקויפער האָט זיך איינגעבויגט איבער דעם קאַסטען מיט די „ערגא"־פאַפּיראָסען, כדי אַרויסצוגעהמען פון דאָרט די פעקלעך, האָט דער קליענט אויסגענוצט די געלעגענהייט וואָס איהם איז קיינער נישט געווען, און שטיל אַרויסגע־שלעפט פונעם שופלאָד מיטן גאַנצן קנאַטען.

אוגטע'ן עפעס אַנ־אויסרייד איז דער קלי־ענט דערנאָך גלייך אַרויסגעגאַנגען, דערקלער־ענדיג אַז אַט־באַלד און טאַקי תיכף ומיד וועט ער קומען צוגענהמען זיין געקויפטע סחורה...

ערשט אין אַ פאָר מינוט שפעטער האָט זיך דער פערקויפער געכאַפט ס׳אַרא ב׳אָך דער „פראָוויב־צער סוחר" האָט איהם געמאַכט אין שופלעדל. (840 זלאָטעס האָט ער איהם אַרויסגענומען).

עס איז שוין אַפּער געווען לאחר המעשה, אין צו שפעט צ וליפען כאַפען דעם גנב.

ער איז, ווי מען זאָגט, אַוועק מיטן רויך...

א מעשה מיט „ערגא" און א ביסעל ערגער

ווי־אזוי מען מאַן עס היינט מאכען גאר געשיקט

(2) נעכטען איז אין דער כאַפּיראַטען הויף טואונעץ אויף פיעטרקאָווער 119 געקומען עפעס אַנ־אינטרעסאַנט און געקלי־בען זיך צו קויפען אַ גרעסערען סכום פאַפּיראָטען פאַר דער פראָווינץ כלומרשט.

ווען דער פערקויפער האָט זיך איינגעבויגט איבער דעם קאַסטען מיט די „ערגא"־פאַפּיראָסען, כדי אַרויסצוגעהמען פון דאָרט די פעקלעך, האָט דער קליענט אויסגענוצט די געלעגענהייט וואָס איהם איז קיינער נישט געווען, און שטיל אַרויסגע־שלעפט פונעם שופלאָד מיטן גאַנצן קנאַטען.

אוגטע'ן עפעס אַנ־אויסרייד איז דער קלי־ענט דערנאָך גלייך אַרויסגעגאַנגען, דערקלער־ענדיג אַז אַט־באַלד און טאַקי תיכף ומיד וועט ער קומען צוגענהמען זיין געקויפטע סחורה...

ערשט אין אַ פאָר מינוט שפעטער האָט זיך דער פערקויפער געכאַפט ס׳אַרא ב׳אָך דער „פראָוויב־צער סוחר" האָט איהם געמאַכט אין שופלעדל. (840 זלאָטעס האָט ער איהם אַרויסגענומען).

עס איז שוין אַפּער געווען לאחר המעשה, אין צו שפעט צ וליפען כאַפען דעם גנב.

ער איז, ווי מען זאָגט, אַוועק מיטן רויך...

פערגעסט עס נישט צו טון!

איינשרייבונגען פון קינדער אין די פאלסם־שולען

(א) דער קאָמיסיע פאַר אַלגעמיינער בילדונג האָט נעכטען אָנגעהויבען אַרויסצושיקען אויפפאָדערונגען צו פערשריבען די קינדער פונ'ם שול־עלשער אין די פאָלקס־שולען, וואָס ווערן אין די אויפפאָדע־רונגען אָנגעוויזען.

אין שייכות דערמיט זענען די עלטערן אָדער אַפּוטרופּסים פון די קינדער מחויב דעם 1 סעפ־טעמבער ה.י. מעלדען זיך אין די אָנגעוויזענע שו־לען און פערשריבען די קינדער.

די קאָמיסיע פאָדערט אויך אויף אַלע עלטערן און אפּיקוּנעס וועלכע האָבען לעת עתה נישט דער־האַלטען די אויפפאָדערונגען („אַקאָזען") און האָ־בען נישט אויסגעפילט די פאָדערונגען, זאָל מען זיי אַנקלאָגירן פאַר דער קאָמיסיע.

(ב) אין אַ היגען פאָליציי־קאָמיסאַריאַט האָט זיך געוועגדעט דער פאַבריקאַנט איסר זשעריקער, זשע־ראָמסק יי9, און געמאַלדען אַז זיינס אַ געוועזענער אַרטיילער שאַנטאַזשירט איהם, אַז ער זאָל האָבען פערפירט יענעמס אַ שוועסטער און אוגטער א דראַ הונג פון אַ רעוואָלווער אויסגעפּרעסט 500 זל.

דער ארבייטער איז אַרעסטירט געוואָרען און מען האָט ב ייאיהם טאָקע געפונען 500 זל. אין אַ רעוואָלווער. בייי דער אויספאָרשונג האָט אָבער דער אַרעסטירטער דערצעהלט אַן זשעריקער האָט איהם גאָר געמאַכט דעם רעוואָלווער און מיט איהם אפּ־געמאַכט אַז ער זאָל זשעריקער'ן שיסען אויף אַזאַ אופן, אַז ער זאָל נאָר ווערען פעריוואונדעט. און

פאַבריקאַנט בעשולדיגט דעם ארבייטער

אוז דער ארבייטער בעשולדיגט דעם פאַבריקאַנט

פאַר דער מרחא האָט זשעריקער איהם געגעבען 500 זל. דאָס גלעלד און דעם רעוואָלווער האָט ער צוגענומען נאָר דעם אָפּמאַך וו שיסען אויף זשערי־קער'ן האָט ער נישט געוואָלט אויספירהרן, דערייבער האָט זשעריקער געמאַלדען דער פאָליציי, אַז ער שאַנטאַזשירט איהם. זשעריקער זאָל האָבען אויסען געווען צו בעקומען די פערוכערונגס־פרעמיע אין פאַל פון ווערען פערוואונדעט.

די ווייטערדיגע אויספאָרשונג ווען פעטשטעט־לען ווייפיל אמת עס ליגט אין די רייד פון אַרעס־טירטען. ארבייטער. זשעריקער איז אויך אַרעסטירט געוואָרען.

—=):0:(=—

Grand-Kino

היינט אין פאַלגענדע טעג!
אנואנ פון קומענדיגען סעזאן!
די גרויסע GRETA רעדט...

„ANNA CHRIST E"

אין דאָס רעדט זי פאר דעם נאַנצען פּאָלק־פרויען
נעגען די צוליות פון רער מענער־מאַרשל,
גרויסע דראַמע געשאפען אויפ'ן גרונד פון
דער ערצעהלונג O'Neill
קרעאירט די ראָלע GRETA GARBO
אויסערן פראָגראַם: „וער האָט דער הר'ער"?
זען ציקל „רערעוועלירנע הגנה" מיט אויך
Metro Gold-Mayer P. A. T. און wyn Meyer

אָנהויב 4 נאכם., שבת און זונטאָג — 12 בימאָ.
די פרעזון פון די פלעצער אויף די פרוהמארגען־פאָרשטעלונגען 75 גר. און 1 זל.

Dr. med. J. LUBICZ
כירורג־אַרטאפעד
פאָלודניאווא 9, טעל. 17-183
צוריקגעקעהרט
קראַנקהייטען פון די בייצער, גלעלנקען,
פערקרימונגען פון די פלייצעס און גלידער
אייגענע פּראַקטיק פון זשטטיכע אַרטאָפעדישע אפּאַראַטען: וקלאַדקעס אויף פּ אַטמוגען, קינסטלוכע
הענד און פיס, גאַרטעטען א. ז. ו.
נעמט אן פון 2.30 ביז 4.30 נאכמיטאָג.

DOKTOR
H. GOŁKOWSKI
צוריקגעקעהרט
צגגעלניאַנא 4, טעל. 90-216
ספעציאל־ארצט פאר חויט־ און ווענרישע קרענקהייטען, מענער־ שוועכע, אלע ארט
ג נ ג ל י ז נ, עלקטראָטעראפיע, בעהאנדלונג
מיט קוואַרץ־ שטראַהלען.
נעמט אַן פון 8–2 און פון 5–9 אָוונד.
בעזוגדער וואַרטע־צימער פאר פרויען.

Dr. Z. Rakowski
פאר אויגען, נעז־, האלז־ און לונגען־קראַנקהייטע!
9 קאָנסטאַנטינער 9 טעלעפאָן 127-81
שפרעכשטונדען פון 12—2 און פון 5—7. נעמט אויך אן
אין ייִשמשניצע וגערוסער 17 פון 10 — 11 און פון 5—7

Dr. MED. H. LUBICZ
ספ. פאר חויט,וועגעריש־ און געשלעכטס־קרענק.
צענעלניאַנא 7 (פריהער 43), טעל. 13-142
עמפפאנגט־שעה'ן 8–10, 12–2, אין 5–8, זונטאָג
אין יו"ט 9–1, פאר דאמען בעזונדערער וואַרטע־זאל.

לעטשניצע פון דאקטוירים ספעציאליסטען
רענטגען־אלעקטריזיטעט
און מרצלין־דענטיסט ישער קאנינסע
זגערוישער 17, טעל. 116-33
ד"ר גאלדשטיין־פאלאס אויגען־קראנקה.
פון 1–2
ד"ר ווינבערג, אינערע, הערץ אין לונגען
פון 1–2 און פון 6–7
ד"ר וואסמאן נערוועז קראנקה. פון 12–2
ד"ר סטופעל רענטגען פון 12–2 אין 4–6
ד"ר פאפיערני פרויען־ און געבורט־הילף
פון 1–11½
ד"ר האנטאר כירורגישע קראנקה, פון 5–6
ד"ר ראסאזסקי נאז, האלז אין אויגן־ק־
פון 10–11, 2–3 אוז פון 6–7
ד"ר ראזענצווייג קינדער־קראנקהייטען
פון 11–12 און פון 4–5
ד"ר רוזשאנער חויט- אין געשלעכטס־קר.
פון 1–2
נ. ראזעם צאהן - ארצט פון 1–9
א.גראדזענמשיק צאהן־ארצט פון 3–7
צאהן־פראהזילנען, בעלעכטונגען, קראנען, מאסטען א.א.ווי. בייי דער לעטשניצע אין געעפענט נעמארגן א רעסטאוראַציע־אינסטיטוט. — היילונג פון חויט־קראנקהייט פון קאָ (פארך) מיט רענטגען־שטראלען, פאר בעשטראלונג און דורכלייכטונג, קוואַרץ־לאמפען, דיאטערמיע, עלעקטריזאציע
אלע מעגליכע אנאליזען.
אימפונגען נעגען שוואַנגער (שקערלאטין).
די לעטשניצע איז אויך אפען זונטאָג
וויזיטעו איז שטאט.

DR. MED. Józef Imich
ספעציאליסט פון אויגען, נאז, האלז און קעהל־קראנקהייטען
צוריקגעקעהרט
מאניושקי 1, טעלעפאן 97-209.
נעהמט אן פון 1–2 און פון 5–7 נאכם.

מיט די רעכט פון רעגירונגס־גימנאזיעס
מעדבען־גימנאזיום „וויעדזא" "WIEDZA"
פיל־וודסקיעגא (וויסאדניא) 62, טעל. 38-175.
די איינשרייבונגען פון נייי־איינטרעטענדע שילע ינט פאר די קלאסען A, B, C
אין פון I ביז VIII נעמט אן דער סעקרעטאריאט טעגליך פון 10–1 און פון 5–7 אוועד,
B. JUDELEWICZ (–) דירעקטאר 4505

Koncesjonowane Kursy kroju i szycia A. Rogozinski
ŁÓDŹ, PIOTRKOWSKA 85, TELEFON 212-34
דערמיט מאך איך בעקאנט, אז אין מיין בעוואוסטער צושניידער־שולע, פיעטרקאווער 85
ווערען אנגענומען שילער אויפ'ן הערען און דאמען צושניידער־קורס, אויך קלייד׳ער און בלוזען.
בעמערקונג: גינסטיגע בעדינגונגען. די קאנצעלאריע איז טעטיג פון 9 פריה ביז 9 אוועד.

ŁÓDZKA ODLEWNIA ŻELAZA
„FERRUM"
Właśc.: E. BAUER i A. WEIDMANN
Łódź, ul. Kilińskiego № 121, tel. 218-20
פיהרט אויס שנעל, פינקטליך
אוז צו זעהר מעסיגע פרייזען.
זעמטל. אפ גוסען פון גרויען אייזען לויט אייגענע אדער צוגעשיקטע מאדעלן און צייכנונגען.
זעמטליכע מעכאנישע בעארבייטונג פון מעטאלען.

אכטונג, דאמען!
דערמיט מאך איך בעקאנט מיין
געהרטע קונדשאפט, אז אין מיין
דאמען־שניידער־אטעליר
L. APPEL
ŁÓDŹ, GDAŃSKA 15
prawa oficyna, parter
אין אנגענומען די נייעסטע
הערבסט - און ווינטער־זשורנאלען
מ׳ווערט אנגענומען זעמטליכע בע־
שטעלונגען צו צוגענליכע פרייזען.
רעיעלע בעהאנדלונג! פינקטליכע אויס־
פיהרונג! קומט און איבערצייגט אייך!

ווערקשטע פון שירמס
און שפאציר־שטעקענס
ס. פייגענבוים
לאדז, נארוטאוויטשא 19
עמפפעהלט אין ע רייכען אויסוואהל פון קאליירטע
דאמען־ און מענער־שירמס און שטעקנס
צו מאנקורענץ־פרייזען
נעמט אן אלערליי רעפעראטורן פון שירמס און שטעקנס

„נייעס פאלקסבלאט"
פערגרעסערט אוז אילוסטרירט!

די לעזער פון „נייעם פאלקסבלאט" חאבען זיך פון לאנג איבערצייגט, אז מיר קאנען נישט קיין מיה אוז מיטלען צו פערבעסערן אונזער צייטונג אין אלע הינזיכטען, סיי אין רעדאקציאנעלער, סיי אין טעכנישער.

מיר קענען איצט קומען צו אונזערע לעזער מיט א בשורה, וועלכע וועט זיי ספק אינגענומען ווערען מיט דער גרעסטער צופריעדנהייט.

נאך א גרינדליכער טעכנישער אוז רעדאקציאנעלער צוגרייטונג, האבען מיר בעשלאסען ארויסצוגעבען אונזער צייטונג

אין א פערגרעסערטען פארמאט אוז אילוסטרירט.

„נייעס פאלקסבלאט" ערשיינט

10 זיטען טעגליך אוז 20 זיטען פרייטאג

גלייכצייטיג וועט יעדער נומער ברענגען

ארייכעז אילוסטראציאנס-מאטעריאל

די אקטועלסטע בילדער אוז אילוסטראציעס פוז פאליטישעז אוז געזעלשאפטליכעז לעבען אין לאנד אוז איז דער וועלט.

וויכטיגע, אינטערעסאנטע אוז בעלעהרענדע אפטיילונגען

דהיינו די אפטיילונגען:

האנדעל אוז מלאכה
פרוי אוז קינד
רעכט אוז לעבען (יורידישע ביילאגע)
לאמיר זיין געזונד (מעדיציניש ביילאגע)

פאר דער לייטונג פון די אלע אפטיילונגען זענען אנגאזשירט געווארען ספעציעלע פאכמענערישע כוחות.

15 גראשען

נישט קוקענדיג דערויף, וואס די אויסגעצייכענטע פערזענלקאמונגען פון אונזער צייטונג זענען פערבינדען מיט גרויסע הוצאות

וועט דער פרייז פון „נייעם פאלקסבלאט" בלייבען נישט געמענדערט, בלויז 15 גראשען

מיר זענען טיף איבערצייגט, אז דער פערגרעסערטער אוז אילוסטרירטער „נייער פאלקסבלאט" וועט פערטיפען די סימפאטיעס, וועלכע אונזער צייטונג גענייסט

צוו שען דעם ארייסטעז לעזער-עולם אין וועט אונז שאפען פיל נייע פריינד און לעזער

קינדער פאר קינדער

אויף א קינדער־פארשטעלונג, וואס איז פארגעקומען אין ה' זאלצמאנ'ס וויל אין וויסניאוואגורא, האבען די קינדער רוישא זאלצמאן, ערושא ניימאן, בעלא אוז העניא קראקאווסקא אוז מאניא טיפענבאך, געזאמעלט 11.20 זל. פארן יתומים־הויז, זגערושער 40.

דאס גלעד איז אפצוגעמען אין זאלצמאנ'ס טאנץ־שולע, ציגעל־גאס 22 פון 7 אוועגד.

„די פאציפיסטישע אידעע אוז די וועלט־ליטעראטור"

ריסמויע = אוועגד איז „מרכז־עברי"

שבת 8 אוועגד ארדענט איין דער „מרכז עברי" אין לאקאל פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע (שרודמיעסקא 29) א דיסקוסיאנס־אוועגד א. ד. ט. „די פאציפיסטישע אידעע אוז די וועלט־ליטעראטור" רעפערענט ה' אינז. י. לובלינסקי א .א.

די לעצטע געזעגנונגס-פאר־שטעלונגען פוי דער „וילנער טרופע" איז שמאי-מעאטער

הייגט, פרייטאג, 9 אוועגד גיבען די „וויל־נער" צים 31 מאל דאס זעהר אויסגענומענע פאלקס־שטיק פון שלום־עליכם דאס „גרויסע געווינס".

א דאנק קומט דער אנפיהרונג פון דער „וויל־נער טרופע" "וואס זי האט אונז פערשאפט א אמת־דיגען נחת רוח מיט דער זעהר געלונגענער אויפפיה־רונג פון די 200.000; עס איז זעלטען צו זעהען א פארשטעלונג, אז עולם זאל זיך אזוי הארציג ווייגלען, ווי ביי דעם „גרויסען געווינס".

עס איז אויך נישט קיין וואונדער, ווייל די דעקאראציעס אוז קאסטיומען האט פראיעקטירט אי־נער פון די גרעסטע הייגטאגע מאלער — אנדושי פראנאשקא, רעזישירט האט דער יונגער טאלאנט פולער רעזשיסער יעקב ראטבוים, א סך לעבען האט ארייגגעגעבען אונזער בן־עיר העגער קאן מיט זיינע האציגע אוז פאלקסטימליכע גגונגים (טעקסטען פון מ. בלאדערזאן). פארטרעפליך דירעגירט מיטן ארקעסטער דוד בייגעלמאן. אוז אחרון אחרון חביב — לאה'לע ראטבוים מיט איהרע פיין איינגעשטעלטע טענץ אוז מאסען - סצענעס. דאס אלץ צוזאמען שאפט איינע פון די שענסטע אוז היימליכסטע פאר־שטעלונגען, אוז עולם וויל זיך עמד'דיג.

מארגן שבת ג.מ. 9 אוועגד — 200.000 פון לאדו פאהרט די טרופע אין אויסלאנד.

קראנע פרויז

ערשטהערן דורך דעם נעברויך פון נשמ'רליכען ביסטר־חאסער

Franciszka Józefa

דיבשע דארם־ענט'עהרונג, וואס איז מיט די ערקרשנקטע ארגאנען פערבינדען. צו בעקומען אין שלע אפטייקען אוז סקלאד שפעטשענע.

רעקאנד־פארשטעלונגען אין יודישען טעאטער

אין „פילהארמאניע"

הייגט פרייטאג זהר אנ'אינטערעסאנטע אוז סענסאציאנעלע, פאר־שטעלונג מיט די גרויסע קינס ז־לערין פון ריגער מלוכה־טעאטער מאדאם געניא שליט, אין איהר קרוין־ראל אלס „איינע פון יענע".

נאך דער פארשטעלונג ווערט געגעבען א גרויסע פראהליכע רעויע.

מארגען שבת 12 פארמיטאג א ספעציעלע כיר־מאגרגען־פארשטעלונג מיט פרו יענניא שליט אין די הויפט־ראל אין סאפיא ביעלאס „פרוי אוז געלד" צוי אייניהייטס־פרייזען אלע בילעטען אין פארטער צוי 1 זל. באלקאן אוז גאלעריע 50 גר.

מארגען שבת 4 נאכמיטאג אוז אין אוועגט א דאפעלטע פאר־שטעלונג פון אפערעטע אוז רעוי מיט דעם אמעריקאנער כאראקטער קאמיקער אייב קארפ אין די אפערעטע „אנטלאפענע מענער" מיט די האראיגסטע נגונים וועלכע ווערען פון עולם גלייך מיטגעזונגען.

פון לאדזער יודישען פאלקס־טעאטער

דאס לאדזער יודישע פאלקס־טעאטער האט אויך הייגטיגען שבת אייגעלאדען אייניג געסט פון וואר־שעווער צענטראל־טעאטער צווישען וועלכע עס געפינט זיך דער פאפולערער אוז בעליבטער כאראקטער־קאמיקער ל. ווינער. מיר געדענקען נאך גוט ווינער־ן פון זיינע גאסטראלען אין גועוזענעם לאדזער סקאלא־טעאטער, אוז ס'איז אויך קיין סברא נישט אז ל. ווינער וועט הייגט אויך שטארק פער־אינטערעסירען דעם לאדזער טעאטער עולם: הזאמען מיט ווינער טרעטען אויף די בעווארוסטע צוי־טיסטען ג. רובין. ל. ספאטעק, לובארטאווסקא ווי אויך אונזער בן־עיר ש. הערשקאוויטש. פ־ייטאג וועריט געשפילט א פרעמיערע „דער חתן אין אמע־ריקא", שבת בייטאג — „שלמה גארגעל". שבת אוועגד — די משומדת.

ראדיא־פראגראם

פרייטאג, ד. 28 אויגוסט

11.58 צייט־סיגנאל. 12.10 מוזיק. 400 רא־דיא־ווינקעל. 4.10 מוזיק. 4.30 אר־טיסטיש ווינקעל. 4.45 קאמוניקאט פאר פישער אוז שיפער. 50־4 ליטע־ארישע געשפרעכען אין פראנצויזיש. 5.10 גרא מאפאן־מוזיק, 5.35 פאדלעזונג 6.00. מוזיק, 70.0 מוזיק. 7.40 קאמוניקאט פון לאדזער האנדעלס־קאמער. 8.00 קאמוניקאטען אוז קאנצערט. 8.15 סימפאניישער קאנצערט 10.00. קאנצערט. 10.20 קאמוניקאטען 10.30. מוזיק.

מעלדונג

ארב. ספארט נעוו. „שטערן", מאניושקי 1

דער־מיט מעלדען מיר אז ס'ווערען אנגענומען נאך א בעגרעניצטע צאהל מיטגלידער אין ארקעס טער אין דער אנפאנגער גרופע.

אייניגע פון זיך יעדען טאג פון 8 ביז 10 אוועגד אין סעקרעטאריאט פון „שטערן" מאניושקי 1. דער סעקרעטאריאט.

לעזער יודיש פאלקס־טעאטער, זגערושער 17

דיר.: נ. גאלדשטיין.

נאר 4 נאסטראלן פון דעם בעוואוסטען אוז איבעראל בעליבטען קאמיקער

ל. ווינער

פון ווארש. „צענטראל"־טעאטער, ווי אויך די בעוואוסטע ארטיסטען נחמן רובין, ר. ספאטעק מיט אנטייל פון די בעליבטע ארטיסטן ש.הערש־קאוויטש, פר' בלאמ, לובארטאווסקא, לאשקאווסקא, אי־זענבערג א. א.

פרייל ך / לעבעדיג / לוסטיג / געזאנג אוז טענץ אין אונזערע אפערעטען!

היינט פרייטאג. דעם 28־טען, 9.30 אוועגד פרעמיערען צום 1־טען מאל אין לאדזי

„דער חתן איז אמעריקא"

אפערעטע אין 4 אקטען. —

„שלמה זלמן"־ל. ווינער; „נחום"־ש. הערשקאוויטש.

מארגן שבת. דעם 29־טען, 4 נאכמיטאג

שלמה גארגעל

גרויסע קאמישע אפערעטע מיט ל. ווינער אין דער הויפט ראלע.

מארגן שבת. דעם 29־טען, 9.30 אוועגד

דימשומדת

דאס הארצינ־לעבענסציכ־ אין 4 אקטען פון רומעזישען יודישען לעבען. אנא משומדת—לובא טאוונקא; יואלקא—ל.ווינער

צום שלוס א גרויסער קאנצערט.

זונטאג, דעם 30־טען ד. ח. פונקט 9.30 אוועגד צו בילינע פרייזען צום 2־טען מאל

„שלמה גארגעל"

קאמישע אפערעטע אין 4 אקטען.

א גרויס נוס איינשטיידיס כאר אין ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון מ. מאכאנסקי.

בילעטען שוין צו בעקומען אין קאסע פון טעאטער.

גימפעל דער פאעט

(ענדע פון 10־טע זייט).

איך וואלט דאס אויך איהם בשום אופן נישט גע־גלויבט.

פון דעם יודס הייזעריגע קולות האב איך זיך משער געווען, אז ער גימפל איז א חתן געווארען מיט זיין טאכטער. ער האט איהם דאס טאקע אזוי אויסגעקליידט. לסוף איז ער גאר אנטלאפען.

— אזא מעשה — האט דער יוד געלאכעמט — כ'האב דיר עפעס אנ'עוולה געטוון, כ'האב נאך דיר געשיקט רופען דעם שמש, אוסיגעקליידעט איהם ווי א גראף, געגעבען איהם צופרעסען אוודאי צוויי חדשים, געמייגט, אז ער וועט חתונה האבען, וועט ער ווערען עפעס א לייט, צו העלפען מיר אין מסחר, לסוף אנטלויפט ער גאר. די לעבער וועל איך דיר אונטערהאקען, גיב אפ מיין געלד און לאמיך דיך נישט קענען.

א רחמנות געווען אנצוקוקען גימפלען. ער איז אזוי יגעשטאנען אומבעהאלפען און דערשראקען. איין באק האט איהם געפלאמט, מסתמא פון דעם פאטש, וואס ער האט בעקומען. אז איך האב איהם געזומען אביסעל מומ'ן, האט ער אפילו געפרוווט זיך פערענטפערען דערמיט, וואס ער איז א וואגאבונד און איז נישט בעשאפען געווארען, כדי חתונה צו האבען. דאס יודעל אבער האט פון דעם נישט געווואלט הער'ן. ער האט מיך אנגענומען יודישלעך פאר די קלאפעס, קענטיג, אז ער האט בעקומען צו מיר צוטרוי. און מיט מיר איינגעשעהט גאנץ בריטלעך:

— וועי בוגד, וואס בוגד; איך האב נאך איהם געשיקט, ער איז געקומען, האט ס'געוואלט חתונה האבען מיט מיין טאכטער. זי איז טאקע נישט אזא שעהנע און ווייניגער אויך איהם בשום אופן נישט גע־גלויבט.

פון דעם יודס הייזעריגע קולות האב איך זיך משער געווען, אז ער גימפל איז א חתן געווארען מיט זיין טאכטער. ער האט איהם דאס טאקע אזוי אויסגעקליידט. לסוף איז ער גאר אנטלאפען.

— אזא מעשה — האט דער יוד געלאכעמט — כ'האב דיר עפעס אנ'עוולה געטוון, כ'האב נאך דיר געשיקט רופען דעם שמש, אוסיגעקליידעט איהם ווי א גראף, געגעבען איהם צופרעסען אוודאי צוויי חדשים, געמייגט, אז ער וועט חתונה האבען, וועט ער ווערען עפעס א לייט, צו העלפען מיר אין מסחר, לסוף אנטלויפט ער גאר. די לעבער וועל איך דיר אונטערהאקען, גיב אפ מיין געלד און לאמיך דיך נישט קענען.

א רחמנות געווען אנצוקוקען גימפלען. ער איז